

PULSUL GEOSTRATEGIC

Motto: „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii” I.L.Caragiale

„UE intră acum în marile furtuni geopolitice ale veacului XXI.

Ar trebui în sfârșit aplicat 'principiul mușchetarilor', pentru
că avem un destin comun, care implică o solidaritate efectivă”

„Singurul scenariu viabil pentru viitorul construcției europene
nu poate fi conceput în afara solidarității și coeziunii”

„Criza generată de pandemia de COVID-19 ne-a arătat că Uniunea Europeană
are capacitatea de a răspunde la momentele de criză prin solidaritate”

Diplomația în vremuri de pandemie și după

Politicienii moldoveni au ratat asistența financiară
europeană, cetățenii o merită totuși!

Confluente și divergențe ale intereselor unor actori majori în spațiul Indo-Pacific

EDITORIAL

3 Rivalitate sau cooperare?

Constantin IACOBIȚĂ

SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ

4 Diplomația în vremuri de pandemie și după

Ion I. JINGA

6 Interviu cu Nicu Popescu, director al Programului *Wider Europe*: „Este important să nu ne uităm doar la efectele de scurtă durată ale unor acțiuni de propagandă. Mai contează și sustenabilitatea acestor măsuri”

8 „Aghia Sophia” și profețiile lui Samuel Huntington

Dumitru CHICAN și
Reza SHAHRESTANI

10 Confluente și divergențe ale intereselor unor actori majori în spațiul Indo-Pacific

Iulia Monica OEHLER-ȘINCAI

18 45 de ani de la Adoptarea Actului Final de la Helsinki – Document fundamental al securității Europene

Paraschiva BĂDESCU

UNINUNEA EUROPEANĂ

20 Interviu cu Teodor Baconschi, fost ministru de externe al României: „UE intră acum în marile furtuni geopolitice ale veacului XXI. Ar trebui în sfârșit aplicat ‘principiul mușchetarilor’, pentru că avem un destin comun, care implică o solidaritate efectivă”

23 Interviu cu Luminița Odobescu, Reprezentantul Permanent al României la UE: „Singurul scenariu viabil pentru viitorul construcției europene nu poate fi conceput în afara solidarității și coeziunii”

28 Interviu cu europarlamentarul Siegfried Mureșan, vice-președinte PPE: „Criza generată de pandemia de COVID-19 ne-a arătat că Uniunea Europeană are capacitatea de a răspunde la momentele de criză prin solidaritate

31 Interviu cu europarlamentarul Iuliu Winkler, PPE: „Planul de redresare trebuie să ajute mai consistent statele membre mai puțin dezvoltate și pe cele care au fost cel mai grav afectate de pandemie”

34 Interviu cu Iulian F. Popa, cadru didactic asociat al UBB: „Viitorul este (și) al <<autostrăzilor digitale>>”

36 Interviu cu lectorul Dragoș C. Mateescu (*Izmir University of Economics*): „Toleranța UE față de derapajele interne din Turcia este doar aparentă”

MAREA NEAGRĂ

40 Politicienii moldoveni au ratat asistența financiară europeană, cetățenii o merită totuși!

Iurie CALESTRU

BALCANII DE VEST

43 Rolul NATO în oprirea reacțiilor în lanț generate de conflictele interetnice. Consecințele nedorite ale influenței marilor puteri în Balcani și lecțiile învățate din celelalte războaie balcanice, cu aplicabilitate în ziua de azi

Roxana ALLEN

MAREA MEDITERANĂ

48 Acordul maritim dintre Grecia și Egipt are scopul de a împiedica proiectele Turciei din Mediterana

Eva J. KOULOURIOTIS

50 Dosar libian – un război cu multe mize geostrategice

Dumitru CHICAN

ORIENTUL MIJLOCIU

54 Însângeratul pat libanez al lui Procust

56 A treia pace a Orientului Mijlociu, de la Abu Dhabi la Tel-Aviv. Și totuși...

59 Războiul din „Arabia Felix”: cinci ani de „redarea speranței”

Dumitru CHICAN

62 Despre autori

Motto: „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii”—I.L.Caragiale

EDITORIAL

Rivalitate sau cooperare?

Constantin IACOBIȚĂ

Atât SUA, cât și Uniunea Europeană au conștientizat și reflectat cu ani buni în urmă, în abordările lor strategice, afirmarea Asiei ca nou „centru de greutate” al economiei și afacerilor globale. UE a început să acorde o atenție deosebită Asiei și a făcut o prioritate din intensificarea cooperării în domeniile comercial și al investițiilor cu regiunea în ansamblu și, în mod deosebit, cu actorul cel mai important din regiune - China.

Situația s-a schimbat, însă, în 2019, când China a fost decretată de către UE „rival sistemic”.

Opiniile comentatorilor și analiștilor specialiști pun aceasta pe seama:

- schimbării abrupte și profunde în relațiile dintre SUA și China după venirea la președinția Americii a lui Donald Trump și, implicit, a presiunilor exercitate de Washington asupra Bruxelles-ului și unui număr mare de capitale europene, pentru a i se alătura în ceea ce riscă să devină o confruntare economică din care toate părțile vor avea de pierdut;

- includerii de către europeni, pe agenda dialogului cu partea chineză, și a chestiunilor de ordin politic, alături de cele care țin de comerț și investiții;

- unui mix între primele două.

Aparent pe fondul presiunilor americane, europenii au început să restricționeze investițiile chinezești în sectoare cheie pentru dezvoltare, unele capitale apelând la argumente ținând de securitate, iar altele fără a oferi vreo explicație.

Această schimbare de abordare, prin care competiția economică - normală, de altfel - capătă noi valențe, atrage riscuri și cere decidenților din capitalele UE să nu scape din atenție câteva aspecte și elemente relevante.

În primul rând și extrem de important, ne referim la interdependența economică dintre Europa și Asia. Asia constituie a doua piață pentru investițiile directe care provin din UE. În sens invers, trebuie subliniat faptul că în ultimii ani China a contribuit la creșterea economică globală mai mult decât orice altă țară (cu aproape jumătate, conform estimărilor de specialitate).

În al doilea rând, avem în vedere componenta politică a schimbării de abordare și strategie a SUA în relațiile cu China. Modul în care s-a produs această schimbare arată că poate fi temporară și legată de ciclul electoral. Donald Trump a anunțat un război comercial cu China în campania electorală de acum cinci ani. Pe durata primilor patru ani de președinție s-a ajuns la o confruntare limitată și atent controlată, iar în perspectiva convenției republicane dedicată consfințirii candidaturii sale pentru un nou mandat la Casa Albă a promis (la 23.08.2020) că va fi mai dur cu China din cauza politicilor comerciale ale acesteia. De asemenea, nu trebuie uitat faptul că Donald Trump personal a menținut tăcere pe durata protestelor din Hong Kong (politicile Beijingului fiind denunțate de consilieri ai președintelui american).

În concluzie, și așa cum o demonstrează și procesul de negocieri comerciale în derulare, președintele SUA urmărește în primul rând ca țara sa să exporte cât mai mult în China.

Din perspectiva UE, la cele de mai sus mai pot fi adăugate:

- faptul că Brexit aduce pe scena internațională încă un actor dornic să se afirme în competiția globală - economică și politică, anume Marea Britanie;

- depășirea crizei complexe generată de COVID-19 impune la rândul său multilateralism și cooperare internațională, nu rivalitate și, posibil, confruntare.

SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ

Diplomația în vremuri de pandemie și după

Dr. Ion I. JINGA

Nu există o definiție unică a diplomației. Sir Henry Wotton, trimisul la Veneția al Regelui James al VI-lea al Angliei, mărturisea, în 1604: „*Un ambasador este un om onest, trimis să mintă în străinătate pentru binele țării sale*“. Pentru Lordul Palmerston, în 1848, misiunea diplomației era reflectată de axioma: „*Noi nu avem aliați eterni și nici dușmani permanenți. Interesele noastre sunt eterne și permanente, iar datoria noastră este de a le promova*“. Sir Winston Churchill este creditat cu afirmația: „*Diplomația este arta de a spune oamenilor să meargă în iad, într-un asemenea fel încât ei să întrebe care este direcția pentru a ajunge acolo*“, în timp ce Henry Kissinger consideră că: „*Diplomația este arta de a contracara forța*“.

După 28 de ani petrecuți în serviciul diplomatic român, îndrăznesc să spun că abilitățile diplomatice sunt rezultatul unui proces de pregătire și acumulări profesionale, iar nu calități primite la naștere. Nimeni nu se naște cu talentul de a practica diplomația internațională, care implică înțelegerea unor societăți și culturi diferite de cea în care ai crescut, presupune capacitatea de a influența

guverne străine, priceperea de a purta negocieri, flerul de a anticipa amenințări și valorificarea oportunități pentru țara ta. Aceste calități se dobândesc. Diplomația se învață, deopotrivă și complementar, din cărți și din practică. Un serviciu diplomatic profesionist implică pregătirea de specialitate a personalului, plan de dezvoltare a carierei, instrumente, resurse și autoritatea necesară îndeplinirii misiunii.

Profesionalismul în diplomație presupune, în primul rând, sacrificii și renunțări. Diplomații buni trebuie să fie profund atașați intereselor țării lor, să își păstreze calmul și fermitatea în situații complexe, să poată asimila și interpreta cantități mari de informație din surse diverse, să fie buni

comunicatori, să aibă o reputație și o integritate impecabile. Diplomații buni nu confundă informația cu analiza, nici analiza cu judecata de valoare, care se bazează pe cunoaștere și experiență. Diplomații buni pot convinge alți oameni să le îmbrățișeze ideile, pentru că forța ideilor depășește puterea relațiilor și a banilor. Așa cum spunea președintele John F. Kennedy: „*Un om poate să moară, națiunile se pot ridica sau prăbuși, însă o idee trăiește veșnic*“.

Izbucnirea epidemiei COVID-19 a schimbat brusc stilul de viață diplomatică existent de zeci de ani. La ONU și peste tot în lume, diplomația se face acum prin telefon, e-mail și reuniuni online. Teleconferințele și comunicațiile video securizate au devenit o nouă normalitate, făcând, însă, mai dificilă desfășurarea unor activități ce presupun negocieri sau discuții confidențiale. O pandemie globală nu este cea mai fastă perioadă pentru diplomație. În condițiile în care măsurile de izolare prelungită ar putea afecta însăși natura acestei profesii, au apărut temeri ca actuala criză să nu genereze o «atrofiere diplomatică».

Dacă există un centru global al diplomației, acesta se află la sediul ONU din New York. Aici sunt găzduite anual mii de întâlniri, cărora li se adaugă contactele informale ce au loc la dejunuri, dineuri de lucru, recepții, sau discuții pe culoar – unde adesea se testează soluții care sunt apoi prezentate în reuniunile formale. Așa cum remarca, într-un interviu din anul 2017, Secretarul General al ONU, Antonio Guterres: „*ONU trebuie să fie, înainte de toate, un instrument de intensificare a diplomației pentru pace*“. Anul acesta, însă, pandemia a dus la anularea sau, în cel mai bun caz, la amânarea unor reuniuni și conferințe internaționale la nivel înalt, în timp ce altora le-a schimbat radical modul de desfășurare. În septembrie, saptamâna la nivel înalt din debutul sesiunii anuale a Adunării Generale a ONU, cea de-a 75-a aniversare a Organizației și Summit-ul Biodiversității vor avea loc, cel mai probabil, în format virtual – iar acestea sunt doar o parte din evenimentele importante ale toamnei la ONU.

Tranziția la diplomație digitală poate aduce acestei profesii un suflu de modernitate, însă reversul medaliei îl reprezintă riscul de a pierde sentimentul discreției și intimității, care generează

încredere între părțile aflate la masa negocierilor, sau în alte tipuri de reuniuni diplomatice. Experiența arată că rolul chimiei inter-personale nu trebuie subestimat, iar cei care au participat vreodată la negocieri delicate știu că o discuție tête-à-tête, în afara cadrului oficial, poate influența semnificativ rezultatul acestora.

Nimeni nu poate spune, deocamdată, când se va sfârși această criză, însă nu există îndoială că ea ne afectează pe toți. Viitorul va aparține tot mai mult conectivității, rețelelor flexibile și colaborării, iar înțelegerea modului de optimizare a interrelaționării devine tot mai importantă, atât pentru state, cât și pentru organizațiile internaționale. Pe măsură ce diplomații se adaptează la lumea reuniunilor virtuale, devine evident că, în competiția dintre diplomația tradițională și diplomația modernă, aceasta din urmă va învinge. Patru luni de pandemie au favorizat un progres al digitalizării comparabil cu cât s-ar fi realizat în patru ani în condiții normale, iar datorită internetului trăim într-o epocă în care, metaforic vorbind, împărțim aceeași încăpăre cu o audiență aflată la mii de kilometri depărtare.

Tehnologia informației este deja parte a diplomației, iar abilitatea de a folosi rețelele sociale și capacitatea de a avea o abordare orientată spre piață, pentru a facilita accesul țărilor lor la resurse naturale și investiții, vor fi cerințe obligatorii pentru diplomați. În contextul contradicției dintre interdependența internațională și tendințele spre izolaționism, ei ar putea deveni, astfel, promotorii

unui nou tip de globalizare. Diplomația va rămâne întotdeauna un instrument-cheie pentru ascultarea și înțelegerea pozițiilor diferitelor părți, care nu poate fi înlocuit de tehnologie, ori de revoluțiile *Tweeter* și *Facebook*.

Vorbind despre virtuțile multilateralismului și diplomației în această perioadă a incertitudinilor și provocărilor globale, Secretarul General al ONU spunea, la 24 aprilie a.c.: „*Aceasta este cea mai mare provocare internațională cu care omenirea se confruntă de la cel de-al Doilea Război Mondial încoace... Însă multilateralismul înseamnă nu doar înfruntarea amenințărilor comune, ci și valorificarea oportunităților comune. Avem acum ocazia de a construi mai bine decât în trecut, pentru a clădi societăți inclusive și sustenabile*”.

Nu în ultimul rând, schimbările în răspunsul diplomației la crize globale pot genera noi standarde. La ONU, spre exemplu, de-a lungul timpului au fost dezvoltate metode de lucru complexe care, odată adoptate, au devenit aproape imposibil de modificat. Criza Coronavirusului poate deveni catalizatorul actualizării unora dintre regulile care guvernează diplomația multilaterală. Făcând din nou recurs la John F. Kennedy, a cărui diplomație ingenioasă a contribuit la depășirea unor crize majore ale timpului său: „*Schimbarea reprezintă legea vieții, iar cei care privesc doar către trecut sau prezent vor rata, cu siguranță, viitorul*”.

Nota Bene: Opiniile exprimate în acest articol nu implică poziția oficială a autorului.

Sursa: <https://www.euractiv.com/section/digital/news/digital-diplomacy-states-go-online/>
EPA-EFE | Ian Langsdon/Pool

Interviu cu Nicu Popescu: „Este important să nu ne uităm doar la efectele de scurtă durată ale unor acțiuni de propagandă. Mai contează și sustenabilitatea acestor măsuri”

Pasul în spate – perceput – al SUA din rolul de lider global, coroborat cu rivalitatea în creștere dintre aceasta și China, revanșismul Rusiei, implicațiile Brexit etc. amplifică incertitudinile și complexitatea unui mediu internațional dominat, în această perioadă, de pandemia de COVID-19. În acest context, multe state europene și UE în ansamblu se confruntă și cu probleme de securitate decurgând din politicile și tacticile de propagandă-influențare la care sunt supuse din partea unor puteri precum Rusia.

Nicu Popescu, ex-Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene a Republicii Moldova, director al Programului Wider Europe la ECFR (*European Council on Foreign Relations*), a analizat provocările reprezentate de promovarea și răspândirea propagandei pe durata pandemiei de COVID-19, precum și implicațiile acestora la nivel geopolitic asupra securității, într-un interviu acordat pentru *Pulsul Geostrategic*.

Pulsul Geostrategic: Cum sunt văzute/percepute Europa și instituțiile occidentale de către Rusia?

Nicu Popescu: Europa este văzută ca o regiune în declin. UE este văzută ca o instituție în criză. NATO însă mai este văzută ca o amenințare, iar criza din relațiile transatlantice este legată de președinția Trump și este văzută ca una temporară, deocamdată. Din perspectiva Rusiei, chiar dacă instituțiile occidentale trec printr-o serie de crize, acestea oricum rămân suficient de solide și periculoase în plan geopolitic.

Implicarea Rusiei în afacerile europene, prin tactici hibride și mascate, vizează - printre altele - erodarea încrederii publicului în cei care îi guvernează. Considerați că Europa constituie, pentru Rusia, o țintă similară celei reprezentate de SUA?

Cu siguranță. Practicile la care recurge Rusia în Europa sunt chiar mai accentuate și mai agresive aici decât în SUA. Evident, am văzut și atacuri fără precedent de tipul tentativei de otrăvire al lui Skripal în Marea Britanie cu ceea ce practic este o armă chimică. În plus, marea majoritate a statelor UE, care sunt state mici, nici nu prea au cum răspunde sau retalia în plan bilateral față de aceste practici ostile implementate de către Rusia. În ultimii ani, am văzut mai multe incidente în care Moscova a încercat să influențeze politica internă inclusiv în state cu care Rusia avea relații destul de bune anterior. Mă refer și la Grecia, Spania sau Austria.

Ce ne puteți spune despre strategiile și tacticile rusești vizând statele europene pe paliere/domenii precum: politicul, media, economia, cultura și educația, informații, atacuri cibernetice, crima organizată etc?

Interesul Rusiei este să slăbească atât Uniunea Europeană, cât și parteneriatul transatlantic. Acest obiectiv este urmărit pe mai multe paliere. Se încearcă atât exploatarea diviziunilor dintre statele UE sau dintre UE și SUA, cât și accentuarea diviziunilor din interiorul statelor NATO. Aici se mizează pe parteneriate cu tot felul de forțe politice – partide de extremă stângă sau dreaptă, forțe separatiste, dar și partidele tradiționale. Totuși, Rusia implementează astfel de tactici de demult - de peste un deceniu. Și nu pot spune că din perspectiva Rusiei ele s-au bucurat de foarte mult succes. Comportamentul Rusiei a contribuit foarte mult la unificarea poziției UE față de Rusia. Au fost introduse sancțiuni legate de războiul din Ucraina. Chiar zilele acestea, răspunzând la un apel al Germaniei, UE a decis să aplice pentru prima dată sancțiuni împotriva Rusiei din cauza atacurilor cibernetice împotriva Bundestagului din 2015. Chiar și acum câțiva ani în urmă era de neimaginat că anume Germania va fi prima țară care va solicita

și va obține introducerea primelor sancțiuni din istoria UE legate de niște atacuri cibernetice. În ultimul deceniu, în plan economic și energetic, UE a investit destul de mult și cu succes pentru a-și reduce dependența energetică de Rusia. Situația este cu mult mai bună decât era în anii 2000. Iar mai multe state, inclusiv Franța, Olanda și Polonia, au modificat doctrinele de securitate cibernetică pentru a adopta niște politici „cu dinți” față de state precum Rusia. După 2015, bugetele de apărare în Europa au crescut, deși în contextul crizei COVID-19 există riscul diminuării acestora.

Care a fost miza promovării și răspândirii propagandei pentru a regla dezechilibrele de putere pe axa Washington – Moscova – Beijing? Cine sunt principalii învingători și învinși în această bătălie în câmp informațional?

În primele săptămâni ale pandemiei, în special în luna martie, era evident că SUA și UE erau într-un fel de derută, inclusiv diplomatică, în timp ce China a investit mult efort în promovarea propriei imagini. Este vorba de așa numita „diplomație a măștilor”. Însă de atunci lucrurile s-au mai echilibrat. După ce China a comis mai multe erori de poziționare și a provocat mai multe incidente diplomatice legate de COVID-19, inclusiv în Franța și Suedia, în ultimele luni se vorbește și de așa numita „wolf warrior diplomacy” (diplomație a lupului luptător). Acest termen vine de la un film de acțiune chinez foarte popular, care denotă o diplomație chineză mult mai abrazivă.

Pe măsura mutației pandemiei în criză economică, este absolut evident că nici China nici Rusia nu au și nu vor să investească zeci de miliarde de euro pentru a ajuta zeci de state fragile să depășească criza economică. Așa că relevanța actorilor internaționali - UE, SUA, FMI, Banca Mondială și alte instituții internaționale - cu resurse și dorința de a ajuta state fragile precum Moldova, Macedonia de Nord sau Libanul, crește din nou. Cred că puterea lor de a condiționa politic asistența pe care o oferă va regenera. Este important să nu ne uităm doar la efectele de scurtă durată ale unor acțiuni de propagandă. Mai contează și sustenabilitatea acestor măsuri. Ori aici tot Occidentul rămâne mult mai relevant, pentru că are resursele necesare pentru a opera și investi resurse pe termen mai lung.

În ce măsură identificarea de „țapi ispășitori” în războiul informațional centrat pe propaganda și dezinformare produce implicații relevante la

nivel geo-politic, cu consecințe inclusiv asupra actorilor statali și non-statali?

Aceste lupte de gherilă informaționale produc efecte – și la nivelul opiniei publice, și pentru interacțiunile diplomatice. Dar este important să le plasăm într-un context mai larg și să încercăm să trasăm nu doar impactul imediat al acestora, dar și impactul pe termen mai lung. Și aici sunt multe cazuri în care niște aparente victorii tactice în plan informațional se pot ușor transforma în eșecuri strategice dacă ne uităm la ele pe un termen mai lung. Criza COVID-19 ne-a oferit un astfel de exemplu. Unele state puteau să livreze ajutor medical sau să pedaleze tot felul de teorii ale conspirației legate de COVID-19, dar în momentul în care aceste măsuri devin prea agresive, dacă auto-promovarea devine indecentă, apar și contra-reacții cu efecte pe termen mai lung.

După blamarea Chinei pentru modul în care a prezentat comunității internaționale situația internă privind răspândirea coronavirusului, a rămas SUA principalul dirijor de informație la nivel global?

Nu. Nicio țară niciodată nu a deținut acest rol. Evident, nici astăzi, nu există un singur dirijor nicăieri.

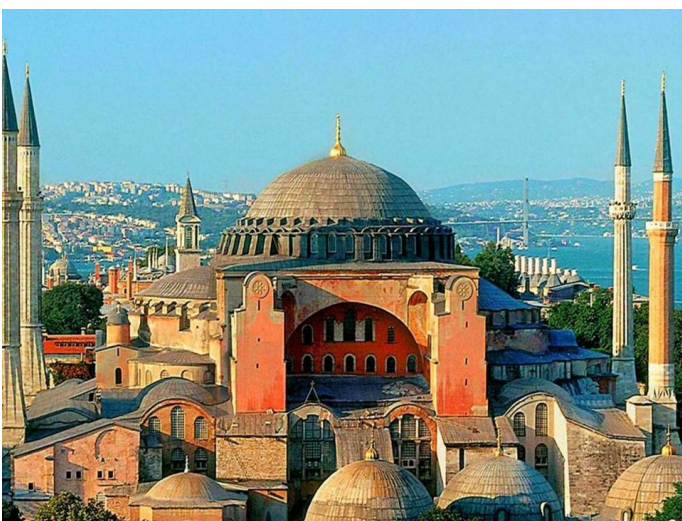

Sursa: <https://www.bursa.ro/new-york-times-serviciile-secrete-ruse-acuzate-de-propaganda-in-privinta-covid-83471049>

„Aghia Sophya” și profetiile lui Samuel Huntington

Dumitru CHICAN
Reza SHAHRESTANI

Între căutarea unei profunzimi strategice pentru Turcia și reconfigurarea frontierelor care segmentează Marea Mediterană în conformitate cu imaginile cartografice ale rezervelor de petrol, președintele Recep Tayyip Erdoğan a găsit vremea necesară pentru ca, după ce a pus rânduială în cele pământești, să facă ordine și în relațiile cu transcendența. Și a făcut aceasta transformând catedrala Sfânta Sofia în moschee, la mai multe decenii după ce, în anul 1934, „părintele turcilor”, Mustafa Kemal Atatürk, a transformat bazilica creștinătății în muzeu. Măsura a fost explicată ca o punere în practică a doctrinei sale de pro-occidentalizare și laicizare a țării, de eliminare a Califatului musulman și de aducere a turcilor la nivelul de rezonanță cu contemporaneitatea acelor vremuri.

Anul 1934 a reprezentat reconfigurarea fostului imperiu turcesc în republică, iar religia islamică trimisă la capitolul muzeistic, în frunte cu Catedrala „Sacrei înțelepciuni”: Aghia Sofia în limba Bizanțului lui Constantin cel Mare, Aya Sofya pe turcește și Sfânta Sofia în limba creștinismului ortodox.

La 10 iulie 2020, după un mileniu de existență ca simbol referențial al ortodoxiei Orientale și după aproape 90 de ani de funcționare ca muzeu, prin hotărâre a unei instanțe juridice administrative și prin decret al președintelui Recep Tayyip Erdoğan, bazilica și-a încheiat funcțiile strict muzeistice, fiind readusă la statutul de moschee islamică. Acest

statut a fost impus prima dată în 1453, după ce Constantinopolul a fost cucerit de oștile otomane ale lui *Fatih Sultan Mehmet* (Mehmet Cuceritorul). În exteriorul impunătoarei catedrale au fost construite patru minarete cu dimensiuni impresionante, în vreme ce interiorul a fost decorat cu patru medalioane discoidale având înscrise, în limba turcă otomană arabă, numele lui Allah, al profetului Mohammed și ale ultimilor doi dintre cei patru califi „bine-călăuzitori”, succesori ai profetului la conducerea națiunii islamice: Ali Bin Abi Talib și Othman Bin Affan.

Dacă premergător deciziei lui Recep Tayyip Erdoğan de „reislamizare” a catedralei Aya Sofia nu au fost puține avertismentele și demersurile religioase și laice care au cerut conducerii de la Ankara să revină asupra intenției sale, reacțiile de după trecerea sanctuarului sub autoritatea instituțiilor religioase islamice ale statului turc (*Diyanet*) au fost numeroase și solidare în a dezavua pasul întreprins de liderul turc. Menționăm, succint, doar câteva dintre acestea:

- **Bartolomeu I al Constantinopolului**, cel de-al 270-lea patriarh ecumenic al Patriarhiei de la Constantinopol, considerat succesor al apostolului Andrei și „*primus inter pares*” în raport cu conducătorii bisericilor ortodoxe, lansa apelul la menținerea statutului inițial al acestui simbol al creștinătății, avertizând că o decizie de transformare a Aghiei Sofia în lăcaș islamic „va produce o adâncă și primejdioasă prăpastie între lumile și civilizațiile Orientală și Apuseană”.

- La 6 iulie a.c., **Kiril, patriarhul Moscovei și al întregii Rusii**, primat al Bisericii Ortodoxe Ruse, declara că „orice încercare de a umili și de a călca în picioare moștenirea spirituală milenară a Bisericii din Constantinopol este percepută de către poporul rus, atât în trecut, cât și în prezent, cu amărăciune și indignare... O amenințare pentru Sfânta Sofia este o amenințare la adresa întregii civilizații creștine și, prin urmare, la adresa spiritualității și istoriei noastre”.

- **Suveranul pontif, Papa Francisc**: „Mărturisesc că sunt rănit de decizia Turciei de a face din catedrala Sfânta Sofia o moschee. Gândurile mele se îndreaptă către Istanbul profund îndurerate”.

- **Consiliul Mondial al Bisericilor** (cu 359 de Biserici membre, reprezentând peste 500 milioane credincioși creștini) a cerut președintelui Recep Tayyip Erdoğan să revină asupra deciziei sale care

„este o expresie a divizării și exclusivismului și care generează suspiciuni și împiedică cooperarea și dialogul”.

- **UNESCO**, prin vocea directorului său general, doamna **Audrey Azouley**: „Dat fiind că Aya Sofya face parte din patrimoniul universal al umanității, decizia unilaterală a Turciei constituie o încălcare a normelor ce decurg din Convenția Patrimoniului Universal din 1972”.

- **Mike Pompeo, secretarul de stat american**: „Statele Unite îndeamnă guvernul Turciei să mențină Aya Sofya ca muzeu și ca exemplu al determinării de a respecta tradițiile religioase și istorice care au contribuit la formarea Republicii Turcia”.

Potrivit statisticilor oficiale, în Turcia există și funcționează un număr de 82.693 moschei. În același timp, aceleași statistici menționează existența, în toată Turcia, a 438 muzee - din care un sfert se află la Istanbul, aproximativ jumătate din acestea având statut de așezăminte private.

Dincolo de diferența numerică dintre lăcașurile de cult musulman și cele cultural-muzeistice, cifrele de mai sus arată realitatea incontestabilă că nu penuria de moschei l-a determinat pe Recep Tayyip Erdoğan să abroge decretul lui Atatürk din 1934 pentru a transforma catedrala creștin-ortodoxă în moschee islamică.

Analizele la care, în ultimii ani, sociologii și politologii au supus profilul ideatic, temperamental, faptele și ipostazele comportamentale și decizionale ale liderului „dreptății și dezvoltării” vin, mai degrabă, să confirme concluziile analiștilor și cercetătorilor care l-au caracterizat pe liderul turc drept un exponent de primă linie a ceea ce a fost numit prin sintagma de „neo-patrimonialism”. Aceasta are drept trăsături distinctive, la omul politic, preocuparea aproape obsesivă pentru consolidarea puterii și supraviețuirii politice, auto-transformarea în „model” pentru alte comunități

sociale și naționale, instrumentalizarea, în acest sens, a tot ceea ce poate fi instrumentalizat - de la supralicitarea sentimentului naționalist și îmbinarea lucrativă între acesta și factorul spiritual-religios la încurajarea clientelismului, exclusivismului și cultului personalității, punerea propriilor decizii și acte sub umbrela protectoare a lozincilor „interesului național” și ale „treburilor interne” care nu admit nicio atingere sau ingerință, chiar și atunci când aceste „afaceri interne” ignoră flagrant și lezează „afacerile interne” ale altor comunități, națiuni și societăți, precum și specificitățile, sistemele de valori și simbolurile perene ale acestora.

Decretul semnat la 10 iulie 2020, cu privire la viitorul statut al Catedralei Aya Sofya, trebuie văzut, din perspectivă semantică, și ca o „lovitură de imagine” într-un context în care, după tentativa eșuată de lovitură de stat din 2016, o serie de elemente au contribuit la erodarea blazonului de „lider maximus” al lui Recep Tayyip Erdoğan. Pot fi enumerate, astfel: demonetizarea teoriei „zero probleme cu vecinătatea regională”; impactul nesemnificativ al ambițiilor de transformare a Turciei într-un model demn de urmat de către lumea arabo-islamică în ce privește armonizarea între laicismul naționalist și factorul religios tradiționalist; perioadele de contracții pe care le-a cunoscut edificiul economic turcesc; implicarea țării în aventuri militare cu perspectivă neclară în Siria, Irak, Libia; instrumentalizarea în scopuri politice a islamismului reprezentat de mișcarea Fraților Musulmani; contorsiunile survenite în relaționarea externă, fie pe plan regional, fie cu comunitatea europeană și cu structurile nord-atlantice; șubrezirea partidului Dreptății și Dezvoltării prin plecarea din rândurile acestuia a unor membri care au migrat către alte formațiuni politice sau au optat pentru activismul independent. Cele de mai sus au fost tot atâtea considerente care au determinat necesitatea unei operații chirurgicale de cosmetizare a imaginii liderului printr-o inițiativă originală și cu certe reverberații pe plan intern și internațional, în general, și în lumea creștină, cu deosebire. Că în regizarea acestei operații s-a recurs și la substratul politic rezultă cu prisosință și din aceea că președintele Erdoğan, personal, a stabilit și ziua de desfășurare a rugăciunii colective inaugurale în „noua Aya Sofya” pentru 24 iulie. Este data la care, cu 97 de ani în urmă (la 24 iulie 1923), a fost semnat Tratatul de la Lausanne, între aliații din Primul Război Mondial și forțele naționaliste turce conduse de Kemal Atatürk, document care a consfințit și recunoașterea internațională a

Republicii Turcia ca succesor al Imperiului Otoman. O recunoaștere care, întregită, simbolic, prin reconversia aplicată asupra unui alt simbol, al Occidentului de data aceasta, este menită să convingă de perenitatea Turciei peste decenii și veacuri. În lunga și complexa istorie a conflictelor între creștinism și islam din care nu au lipsit cauzalitățile și consecințele în registrul religios, cazul bazilicii Aya Sofya nu este singular și poate nu va fi nici cel de pe urmă.

Dar în acest prim secol al mileniului al treilea, acest episod nu este și nici nu trebuie să fie receptat, umoral și emoțional, ca un „*casus belli*”, chiar dacă sub impactul momentului au fost făcute declarații și apeluri în tonalitate mai mult sau mai puțin vindictivă. Câteva din acestea au fost menționate la începutul acestor rânduri. Din arealul islamic, reacțiile au fost, mai degrabă, sporadice și personificate.

O primă reacție pe această temă a venit din sultanatul Oman, din partea muftiului general al acestei țări, șeicul Ahmed Ben Hamad Khalili, care transmitea președintelui Recep Tayyip Erdoğan

„calde felicitări pentru a fi readus Aya Sofya în Casa lui Allah și a fi închis, astfel, gura celor care urăsc islamul și uneltesc împotriva lui”.

În același ton, predicatorul palestinian al Moscheii Al-Aqsa, șeicul Akrama Sabri, transmitea președintelui turc un mesaj de „caldă iubire pentru că a făcut posibil ca, din înaltul minaretelor de la Aqsa, să se audă, în libertate, mărturisirea „Allahu Akbar”.

În sfârșit, amintim aici și mesajul lansat de emirul emiratului Sharja din Emiratele Arabe Unite, șeicul Sultan Bin Muammad Al-Qasimi, care declara că a venit vremea „pentru ca Marea Catedrală din Toledo, Spania, să fie redată islamului”.

Într-o lume contorsionată și amenințată de tensiuni și controverse, nu acțiunile maxime sunt „binefacerile” de care lumea globală are nevoie, ci dialogul între confesiuni și civilizații, respectarea alterității și patrimoniilor valorice și identitare ale „celuilalt” și - de ce nu? - curajul de a nu crede în ciocnirea civilizațiilor profetită de Samuel Huntington.

Confluente și divergențe ale intereselor unor actori majori în spațiul Indo-Pacific

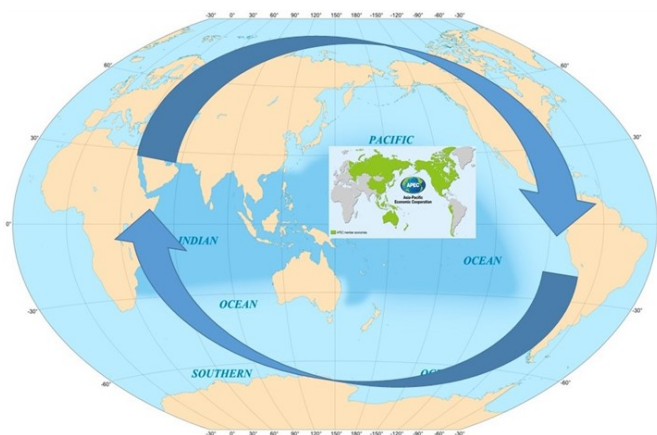
Iulia Monica OEHLER-ȘINCAI

Axiomele unei lumi în continuă schimbare¹

Termenul de *spațiu Indo-Pacific*, lansat în anii '1920 de unul dintre „părinții geopoliticii”, Karl Haushofer (din perspectiva relevanței talasocrației în această regiune), a fost vreme îndelungată dat uitării. Până nu demult, denumirea convențională de *Asia-Pacific* a fost cea dominantă. În 2007, însă, vechiul concept de *spațiu Indo-Pacific* a fost reactivat, dintr-o miriadă de motivații nu doar de natură economică, ci mai ales geostrategică. Pentru a reflecta această schimbare este nevoie de o succintă trecere în revistă a unor schimbări majore din planul relațiilor internaționale de după încheierea Războiului Rece² și în special de după 2000, în plin avânt al globalizării, în pofida unor tendințe protecționiste în crescendo din 2016-2017.

De câteva decenii, suntem martorii unor transformări profunde, rapide și adeseori neașteptate în planul relațiilor internaționale.

Economiile emergente au devenit treptat motorul economiei mondiale, iar în planul relațiilor internaționale acestea au reconfigurat balanța puterii astfel încât Triadei formate din SUA, UE și Japonia i s-a alăturat grupul BRICS (Brazilia, Rusia, India, China și Republica Africa de Sud), dar și alte țări, precum **Indonezia și Turcia**, cu planuri ambițioase de politică externă.

1. Prezentul articol reprezintă o sinteză a lucrării *Raporturile economice ale marilor puteri în spațiul Indo-Pacific, în contextul geopolitic actual*, Oehler-Șincai, I.M. (2019) (coordonator), Institutul de Economie Mondială, Academia Română, noiembrie, 211 pagini.

2. Deși există voci care atestă un nou Război Rece, apreciem că încă nu s-a ajuns la o asemenea „răcire” a relațiilor dintre Vest și Est, nici chiar pe fondul războiului comercial dintre SUA și China și al tensiunilor generate de actuala pandemie de SARS-CoV-2. Sunt tendințe în această direcție, însă acestea nu justifică încă folosirea termenului de „al doilea” Război Rece.

Dintre țările în dezvoltare, doar trei depășesc în prezent statutul de lideri regionali: **China, India și Rusia**. În literatura de specialitate, India și Rusia nu sunt recunoscute ca lideri globali, însă mai multe argumente ne îndreptățesc să le considerăm astfel: (1) în 2019, acestea ocupau în clasamentul țărilor lumii în funcție de PIB nominal, în prețuri curente, pozițiile 5 și, respectiv 11³ (China poziția a doua, imediat după SUA), atuurile lor în termeni de resurse și capacitatea economiei cunoașterii fiind incontestabile; (2) în plan geopolitic, ambele sunt demne de luat în seamă, Rusia mai mult decât India, determinanții geopolitici având un rol chiar mai important în conturarea relațiilor internaționale decât cei economici, în special în contextul *Noii Mari Scindări dintre Est și Vest*,⁴ după preluarea Crimeei de către Rusia; (3) depășirea sferei lor de influență regională este evidentă, participarea intensă la fluxurile comerciale, investiționale, de capital fiind o dovadă de netăgăduit a internaționalității lor; (4) activitatea lor în organizațiile internaționale și faptul că știu să își apere interesul național, chiar și atunci când trebuie să spună *nu* unei mari puteri, este un semn al posturii lor internaționale.

China, India și Rusia fac parte toate trei din regiunea Asia-Pacific, zonă care se configurează ca *axis mundi*, reunind ponderea covârșitoare din populația mondială, din produsul brut global, din comerțul și investițiile internaționale.

În perioada 2011-2017, a fost evidentă pivotarea (reorientarea) fermă a SUA către această regiune (prin inițiativele fostului președinte Barack Obama și ex-secretarului de stat Hillary Clinton). În schimb, din 2017, în perioada mandatului președintelui Donald Trump, schimbările radicale în politica externă a SUA au marcat o direcție cu totul contrară, prin retragerea dintr-o serie de acorduri internaționale și o indiscutabilă tendință anti-globalizare, culminând cu războiul comercial SUA - China, dar și redefiniri ale priorităților

SUA la confluența celor două oceane, Pacific și Indian.

Semnificația strategică a spațiului Indo-Pacific

Conceptul de *spațiu Indo-Pacific*, însoțit de atribute precum „liber și deschis” a dobândit adevărata recunoaștere și răspândire internațională abia după adoptarea *Strategiei Naționale de Securitate (NSS)* de către SUA în decembrie 2017⁵ și reiterarea acestui termen cu orice ocazie de către reprezentanții SUA, la toate reuniunile internaționale.

Deși această noțiune a fost reactivată încă din 2007 (Caseta 1), atenția comunității internaționale a fost captată cu adevărat abia prin noile conotații atribuite conceptului de *spațiu Indo-Pacific* de către Donald Trump.

Prin Strategia conturată de Donald Trump, China și Rusia sunt descrise drept *puteri revizioniste*, care erodează „securitatea și prosperitatea americană”, în timp ce India este plasată în centrul regiunii *care se întinde de la coasta vestică a Indiei la țărmurile vestice ale SUA, cea mai populată și dinamică parte a lumii*. Este un fel de compensație pentru dezideratul neîmplinit al Indiei de a adera la Forumul de Cooperare din Asia-Pacific.⁶ NSS menționează *transformarea Indiei într-o putere globală și partener strategic și în domeniul apărării tot mai pregnant pentru SUA, cu care aceasta intenționează să intensifice cooperarea în formatul SUA-Japonia-Australia-India*, sprijinind totodată relațiile de cooperare ale Indiei în regiune. Este o redefinire a relațiilor din *spațiul Indo-Pacific*, în încercarea de a contracara rolul tot mai evident al Chinei (considerată un actor la fel de „nociv” ca și Rusia) și de a atrage de partea sa alți actori majori, precum India.

Mai recent, în „Abordarea strategică față de China” (mai 2020)⁷, SUA au subliniat încă o dată multiplele provocări din partea Chinei, în principal în materie de *relații economice, valori și securitate*.

3. International Monetary Fund (2019). *World Economic Outlook Database*, October.

4. Vestul și Estul definite în principal prin prisma valorilor, principiilor și normelor, nu neapărat prin poziția geografică.

5. The White House (2017). *National Security Strategy of the United States of America*, December.

6. India a depus cererea oficială de aderare la APEC încă din 1993, însă aceasta a fost respinsă, pe motivul participării sale limitate la agenda integrării economice regionale. Ulterior, alte șase țări au fost primite ca membri ai APEC: Mexic și Papua Noua Guinee în 1993, Chile în 1994, Peru, Rusia și Vietnam în 1998. În 1997, a fost impus un moratoriu cu privire la primirea de noi membri în organizație până în 2007, acțiune justificată prin necesitatea concentrării membrilor organizației asupra îndeplinirii Obiectivelor de la Bogor (din 1994) și a Agendei de acțiune de la Osaka (din 1995), privind susținerea integrării economice regionale, prin liberalizarea comerțului și investițiilor (Gupta, 2015, Seshadri, 2015). După încă trei ani de prelungire a moratoriului, acesta a fost ridicat în 2010, ulterior India fiind invitată să participe la summit-uri în calitate de observator, până când se obține consensul tuturor celor 21 de membri ai grupării pentru acceptarea sa ca membru.

7. A se consulta: <https://www.whitehouse.gov/articles/united-states-strategic-approach-to-the-peoples-republic-of-china/>.

Caseta 1: Reactivarea conceptului de spațiu Indo-Pacific din 2007

Premierul japonez Shinzo Abe a fost primul care a menționat în Parlamentul Indiei noțiunea de „confluență” a celor două oceane, din perspectiva consolidării cooperării dintre Japonia și India. Japonia a lansat în 2007 și Dialogul de securitate al celor patru („Quad” sau G4), la care participă SUA, Japonia, India și Australia, ca o reacție la ascensiunea economică și militară a Chinei. În august 2016, Shinzo Abe a prezentat strategia *Free and Open Indo-Pacific* (FOIP) la conferința TICAD⁸ VI din Nairobi. De data aceasta nu pentru a „curta” India, ci pentru a impulsiona cooperarea cu țările africane. Guvernul australian a definit, la rândul său, noile raporturi de putere din spațiul Indo-Pacific în „Carta albă a apărării” din 2013, succedată de cea din 2016 și „Carta albă a politicii externe” din 2017.

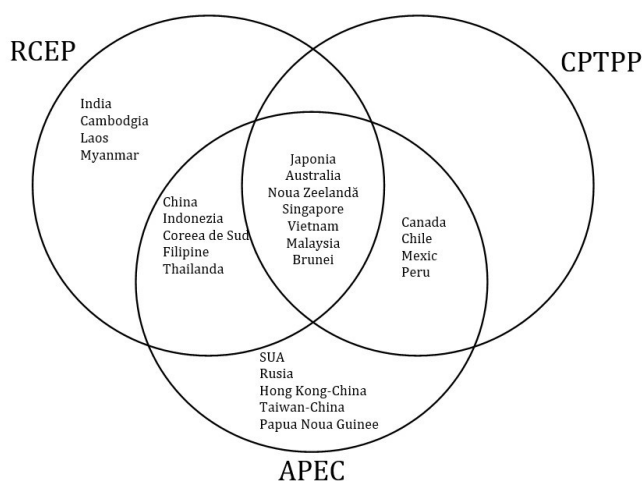
Cât de corecte și juste sunt acuzațiile la adresa Chinei, rămâne de evidențiat cu altă ocazie. Este limpede că puterile deja consacrate nu sunt dispuse să își împartă poziția de lideri cu alte state, chiar dacă acestea au dominat economia mondială în trecut.⁹

În discursul său la Dialogul de la Shangri-La (Singapore) din iunie 2018, premierul indian, Narendra Modi, și-a prezentat propria viziune asupra *spațiului Indo-Pacific* („de la țarmurile Africii la cele ale Americii”, extinzând și mai mult spațiul definit de Președintele Trump): (1) regiunea este liberă, deschisă și incluzivă (fiind încurajată ideea de regiune a cooperării, nu a confruntării și rivalității); (2) Asia de Sud-Est este centrul acestei regiuni; (3) este nevoie de reguli comune care să fie aplicate, de multilateralism și regionalism, de respectarea statului de drept; (4) trebuie asigurată libertatea de navigație, prin care liniile maritime să fie „căi de acces către prosperitate și coridoare ale păcii” (trimitere indirectă la disputele teritoriale din Marea de Sud a Chinei); (5) protecționismul trebuie evitat, Parteneriatul Economic Regional Cuprinzător (RCEP) fiind un exemplu concret de eforturi comune de liberalizare a schimburilor comerciale și investiționale; (6) dincolo de nevoia de sporire a conectivității prin dezvoltarea infrastructurii, este nevoie mai ales de încredere între actorii regionali și globali, toate inițiativele în acest sens (deci și inițiativa chineză a Noilor Drumuri ale Mătășii, BRI) trebuind să respecte „suveranitatea și integritatea teritorială, principiul consultărilor, buna guvernare, transparența, viabilitatea și sustenabilitatea”. Trebuie evitată povara îndatorării (trimitere tot la BRI, care este deja etichetată, pe nedrept, ca o „capcană a îndatorării”), iar India este pregătită să coopereze cu toți actorii, contribuind deja la capitalul social al băncilor recent înființate (Noua Bancă de Dezvoltare lansată de țările BRICS – Brazilia,

Rusia, India, China și Republica Africa de Sud – și Banca Asiatică de Investiții în Infrastructură inițiată de China).

Incluzând în această arie extinsă nu doar țările din Asia-Pacific, ci și statele de pe continentul american cu ieșire la Oceanul Pacific și țările africane riverane Oceanului Indian, rezultă un grup de peste 80 de țări, din care însă nucleul este format din 25 (participantele la Forumul de Cooperare Asia-Pacific APEC, Parteneriatul Economic Regional Cuprinzător RCEP, sinonim cu Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est ASEAN¹⁰ plus 6 și Parteneriatul Trans-Pacific Cuprinzător și Progresiv CPTPP) (Figura 1).

Figura 1: „Nucleul” spațiului Indo-Pacific

Notă: Comisia Economică și Socială a ONU pentru Asia-Pacific (UNESCAP) include în regiunea Asia-Pacific 53 de țări membre (printre care și Marea Britanie) și 9 țări asociate. Dintre acestea, cele mai relevante sunt țările participante la APEC, RCEP și CPTPP.

Sursa: Australian Government (2017), „Foreign Policy White Paper”.

8. Conferința Internațională de la Tokyo pentru Dezvoltarea Africii (Tokyo International Conference on Africa's Development, TICAD) a fost inițiată în 1993 de către Guvernul Japoniei pentru a promova dezvoltarea, pacea și securitatea Africii. A se consulta: <https://www.un.org/en/africa/osaa/partnerships/ticad.shtml>.

9. China și India, până în secolul al XVIII-lea. Sub impactul unui complex de factori exogeni și endogeni, ambele au fost date la o parte.

10. Brunei Darussalam, Cambodgia, Filipine, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailanda, Vietnam.

Sporirea prezenței Uniunii Europene în spațiul Indo-Pacific

În contextul în care influența asupra spațiului Indo-Pacific este un barometru incontestabil în ceea ce privește puterea unei țări sau grup de state, începând din 2016 (când a fost adoptată *Strategia Globală a UE*), se evidențiază eforturile susținute ale Uniunii Europene în direcția dobândirii unui rol mai relevant în regiune. Însă toate acestea trebuie interpretate în contextul unor tensiuni din ce în ce mai evidente intra-UE, asociate cu intensificarea xenofobiei, naționalismului și populismului pe fondul crizei migrației din 2015-2016, ale cărei reverberații nu vor dispărea în viitorul apropiat ci, probabil, se vor intensifica. Dar și al priorităților noii Comisii „geopolitice” conduse de Ursula von der Leyen, ghidate de sporirea rolului și influenței UE în lume.

Nu trebuie omise nici cele trei țări care nu fac parte din Asia-Pacific, dar care au o influență majoră în regiune din perspectiva istorică: **Marea Britanie, Franța și Olanda**, membri ai Comisiei Economice și Sociale a ONU pentru Asia-Pacific (UNESCAP). Cele trei au o istorie marcată de prezența în Asia a Companiei Britanice a Indiilor Orientale (1600-1857), a Companiei Olandeze a Indiilor Orientale (1602-1799) și a Companiei Franceze a Indiilor Orientale (1664-1769), dar și de multiplele forme de manifestare a colonialismului până în 1942-1944. Acestora li se adaugă **Germania**, cu o prezență economică puternică în regiune.

În contrast cu Germania, cele trei, Marea Britanie, Franța și, într-o măsură mai mică și Olanda, și-au reactivat ambițiile de a redeveni puteri globale. Dintre acestea, în special Marea Britanie a început să își redefinească alianțele strategice cu țări și grupuri de țări, în vederea redobândirii unui rol principal pe scena globală. În perspectiva Brexit-ului, guvernul britanic a trasat deja o viziune ambițioasă asupra menirii Marii Britanii în plan global, iar în acest context, reactivarea unor parteneriate cu țări din Commonwealth¹¹ (în special cel cu India) este evidentă.

Strategia Globală a UE din 2016 a fost urmată de participarea pentru prima dată în 2017 a Președintelui Consiliului European la summit-urile ASEAN, finalizarea negocierilor pentru acordurile de liber schimb din „noua generație” cu Singapore,

Vietnam și Japonia și adoptarea în septembrie 2018 a unei Strategii pentru conectarea Europei și Asiei.

Ținând cont de relațiile economice strânse¹², dar și de tensiunile existente cu SUA și China, cooperarea țărilor din spațiul Indo-Pacific cu UE este văzută în termeni favorabili. Negocierile pentru încheierea de acorduri comerciale cu țări precum Indonezia, Australia și Noua Zeelandă continuă, iar în relație cu ansamblul țărilor ASEAN nu este exclusă relansarea negocierilor în viitorul apropiat.

Cooperarea inter-regională este atractivă, cu atât mai mult cu cât jucători de seamă din *spațiul Indo-Pacific* sunt în căutare de parteneri care să contrabalanseze ascensiunea Chinei, dar și să contracareze numărul ridicat de necunoscute din relația cu SUA, generate de strategia reînnoită „America pe primul loc”.

Cu toate că majoritatea țărilor din regiune susțin un parteneriat solid cu SUA, pentru a avea o poziție de negociere mai favorabilă în relație cu China, acestea nu sunt de acord cu multe elemente ale strategiei „America pe primul loc”. Exacerbarea unilateralismului și a naționalismului, retragerea dintr-o serie de acorduri internaționale, accentuarea protecționismului și restricționarea imigrației sunt doar câteva elemente prin care poate fi definită strategia reintrodusă de Președintele Donald Trump. În același timp, cooperarea cu China nu poate fi exclusă. Însăși India, care refuză participarea la BRI, este membră a Băncii Asiatice pentru Investiții în Infrastructură și susține un spațiu Indo-Pacific liber, deschis, dar și incluziv. Pentru țările ASEAN, transformările profunde prin care trece economia chineză (sporirea costurilor de producție pe piața internă, însoțită de relocalizarea capacităților de producție peste hotare, tranziția către un model de dezvoltare mai puțin dependent de exporturi și investiții și mai mult axat pe consumul intern) generează o serie de oportunități.

Este important de remarcat faptul că țările UE se angajează să își extindă și adâncească relațiile de cooperare cu ASEAN pe baza „respectului reciproc, a intereselor comune și a valorilor împărtășite de ambele părți”. Totodată, mizează pe o ordine internațională credibilă care să aibă la bază reguli clare este esențială, nu doar în sfera comerțului internațional, dar și a securității regionale și a schimbărilor climatice.

Așadar, odată cu retragerea SUA din acorduri

11. Organizație interguvernamentală formată din 54 de state (majoritatea foste teritorii ale Imperiului Britanic), care își continuă activitatea, printre statele membre numărându-se: Australia, Noua Zeelandă, Canada, India, Malaysia, Singapore, Bangladesh, Brunei, Pakistan, Republica Africa de Sud.

12. Uniunea Europeană, ca grup de țări, este primul sau al doilea partener comercial și investitor major pentru numeroase țări din regiune.

internaționale (precum cel de la Paris, privind schimbările climatice, dar și Acordul nuclear cu Iranul, Tratatul privind Forțele Nucleare Intermediare INF și multe altele), UE poate prelua conducerea în spațiul Indo-Pacific acolo unde SUA „au abdicat”.¹³

Însă adoptarea unei atitudini prea rigide de către UE față de „calea asiatică a integrării regionale”, prin impunerea de standarde prea înalte, respinse de majoritatea partenerilor asiatici, dar și subvenționarea masivă a unor sectoare de activitate, precum agricultura, generează o atitudine uneori ostilă din partea acestora. Această reacție se reflectă în practică, de pildă, prin renunțarea la negocierile pentru un acord de liber schimb UE-ASEAN și absența unui parteneriat strategic UE-ASEAN, în timp ce ASEAN a încheiat deja parteneriate strategice cu Australia, Noua Zeelandă, China, India, Japonia, Coreea de Sud, dar și cu SUA și Rusia.

Traectoria UE este similară cu cea a Japoniei, de exemplu. Analizând strategia japoneză de politică externă „Spațiul Indo-Pacific liber și deschis”, studii recente relevă că **Japonia** nu doar că a accentuat importanța respectării regulilor sistemului multilateral, inclusiv a statului de drept și a libertății de navigație (aspecte legate de puterea normativă), dar și-a sporit totodată eforturile pentru a oferi țărilor din regiune alternative concrete la proiectele de dezvoltare propuse de China.

De altfel, Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est este „curtată” de toți actorii din spațiul Indo-Pacific, fiind interesant specificul cooperării cu China, asupra căruia vom reveni.

Este interesantă și sporirea prezenței UE în *spațiul Indo-Pacific*, direct și indirect, pe fondul pandemiei de COVID-19. *Verbi gratia*, „Echipa Europa” a mobilizat peste 800 de milioane de euro pentru lupta împotriva pandemiei în țările ASEAN. Reuniunea virtuală a miniștrilor de externe din UE și ASEAN din 20 martie 2020 și obiectivele declarate reprezintă o evidență în acest sens.

Relațiile UE cu țările și grupurile de state din regiune pot fi analizate din mai multe perspective, dincolo de fluxurile comerciale și investiționale cu țări și grupuri de țări din spațiul Indo-Pacific. În acest context, considerăm esențiale: (1) direcțiile de acțiune ale UE exprimate de instituțiile sale în strategii și planuri de acțiune referitoare la acest spațiu; (2) prioritățile parteneriatelor strategice

bilaterale și (3) poziția UE în organizații internaționale și regionale și la summit-uri (spre exemplu, reuniunea Asia-Europa, UE-ASEAN). În continuare vom aborda succint două dintre acestea.

Priorități ale unor parteneriate bilaterale

Cu excepția Braziliei, toți ceilalți parteneri strategici ai UE sunt din spațiul Indo-Pacific (China, India, Japonia, Rusia, Coreea de Sud, dar și SUA, Canada, Mexic și Republica Africa de Sud).

În ceea ce privește relațiile cu **China**, în prezent, instituțiile comunitare consideră că în relația bilaterală predomină amenințările și provocările, nu oportunitățile. China este descrisă în Comunicarea comună „UE-China – O perspectivă strategică” din martie 2019 drept „un concurent economic care aspiră la poziția de lider în domeniul tehnologic și un rival sistemic care promovează modele alternative de guvernare”. Dintre cele zece acțiuni concrete propuse de Comisia Europeană și Înaltul reprezentant al UE pentru politica de securitate și politică externă, sunt demne de remarcat cele privind: subvențiile și transferurile forțate de tehnologie, achizițiile publice, securitatea în domeniul 5G (în care compania chineză Huawei este, de altfel, lider incontestabil) și monitorizarea investițiilor străine în active, infrastructură și tehnologii critice.

Tensiunile bilaterale s-au accentuat treptat, relațiile actuale contrastând cu situația din 2015, când UE și China au lansat împreună *Platforma pentru conectivitate*, prin care să fie create premisele pentru punerea în valoare a complementarităților dintre Planul pentru investiții propus de Comisia Europeană în noiembrie 2014 („Planul Juncker”) și inițiativa chineză a relansării Drumurilor Mătăsii pe uscat și pe mare (Belt and Road Initiative, BRI, anunțată în 2013).

Deși între cei doi parteneri strategici nu s-a ajuns la o confruntare pe măsura celei dintre SUA și China, solicitările adresate de UE Chinei în ceea ce privește reciprocitatea și condițiile de concurență echitabilă (sinonime cu eliminarea practicilor de concurență neloială) sunt tot mai ferme. Mai are doar de obținut o **poziție comună** a statelor membre cu privire la probleme de interes comun (fie că este vorba despre poziția referitoare la disputele teritoriale din Marea de Sud a Chinei, drepturile omului sau Noile Drumuri ale Mătăsii), ceea ce este aproape imposibil de realizat.

Aproape jumătate din țările UE au semnat un

13. Lillehaugen, M. (2018). *The 'Free and Open' Indo-Pacific: A Call for European Partnership*, Asia Dialogue, Carnegie Endowment for International Peace, 22 iunie.

memorandum de înțelegere cu China pentru participarea la BRI.¹⁴ Cu unele excepții (precum Grecia, Italia, Portugalia), vechile state membre ale UE rămân sceptice și critice față de inițiativele chineze recente (precum Noile Drumuri ale Mătăsii și 17+1), considerându-le o cale de a diviza Europa. Acestea au exercitat în repetate rânduri presiuni asupra celei mai mari economii emergente în ceea ce privește: reciprocitatea accesului pe piață, standardele de muncă și de mediu, drepturile omului, reducerea capacităților de producție în exces și a subvențiilor acordate companiilor de stat, acestea fiind doar câteva dintre numeroasele solicitări care se încadrează în categoria subiectelor sensibile din relația bilaterală. Desigur, poziționarea în curentul eurosceptic sau dimpotrivă, eurooptimist, influențează într-o mare măsură atitudinea statelor membre ale UE față de China.¹⁵

Autoritățile chineze pun în evidență avantajele participării țărilor lumii, inclusiv a celor din UE, la BRI. Astfel, Comunicatul comun al liderilor țărilor participante la Forumul BRI¹⁶ din mai 2017, semnat de 30 de țări a evidențiat ca principii de bază ale cooperării: *consultările de pe poziții de egalitate, beneficiul reciproc, incluziunea, cooperarea în baza mecanismelor pieței, echilibrul și sustenabilitatea*. S-a pus accentul pe infrastructură și complementaritățile existente, promovarea comerțului și investițiilor și consolidarea cooperării în domeniul inovării. Totodată, cele 30 de țări semnatare au reafirmat *angajamentul către o economie deschisă, comerț liber și incluziv și respingerea oricăror forme de protecționism*.

În contrast, studii recente¹⁷ atrag atenția asupra „capcanei îndatorării” care însoțește implementarea BRI. Totodată, în țări precum Germania și Franța, predomină suspiciunea față de beneficiile BRI, companiile din aceste țări temându-se de saltul competitiv al Chinei.

Este interesant de remarcat că Președintele Franței, Emmanuel Macron a organizat în data de 26 martie 2019 la Paris o reuniune la nivel înalt privind guvernanta globală și provocările multilateralismului, la care în afară de Președintele Xi Jinping au participat și cancelarul german, Angela Merkel și președintele Comisiei Europene

la acea dată, Jean-Claude Juncker. Pe de o parte, este un semnal clar adresat Chinei, că nucleul dur al UE dă dovadă de unitate pentru a-și atinge obiectivele economice și politice în relație cu China (ceea ce, de altfel, așteaptă și de la celelalte state membre). Pe de altă parte, mesajul adresat Chinei este dorința UE de a juca un rol activ în BRI, dar în condițiile în care China ține cont de solicitările sale. Tema reuniunii atrage totodată atenția că, în condițiile în care SUA condusă de Donald Trump nu mai susține sistemul multilateral, China reprezintă pentru UE un potențial partener pentru consolidarea multilateralismului.

În contrast, cel de-al 22-lea summit UE-China prin videoconferință în 22 iunie 2020 a relevat esența disensiunilor dintre cele două părți: „nu împărtășim aceleași valori, sisteme politice sau aceeași abordare a multilateralismului. Ne vom angaja într-o manieră deschisă și încrezătoare, apărând în mod ferm interesele UE și menținând o poziție statornică cu privire la valorile noastre”.

În timp ce relațiile UE cu China au devenit tot mai tensionate din 2016-2017, parteneriatul UE cu **India** a intrat într-o etapă benefică. În primul rând, la cel de-al 13-lea summit bilateral din 30 martie 2016 de la Bruxelles, a fost adoptată *Agenda de acțiune 2020*, cu inițiative specifice în domenii precum cel politic, de securitate, drepturile omului și provocările globale. În al doilea rând, ca urmare a Declarației Comune adoptate la summit-ul din 2016, UE și India au anunțat în iulie 2017 crearea unui *mechanism de facilitare a investițiilor comunitare în India*. În al treilea rând, la cel de-al 14-lea summit bilateral, care a avut loc la New Delhi în data de 6 octombrie 2017 (an în care cei doi parteneri au sărbătorit 55 de ani de relații diplomatice), India și UE și-au exprimat angajamentul de a consolida parteneriatul economic bilateral și, totodată, intenția de a relansa negocierile pentru Acordul de liber schimb cuprinzător și reciproc avantajos (BTIA), anunțând totodată *lansarea unei platforme pentru cooperare în domeniul energiei și schimbărilor climatice și a unui parteneriat pentru urbanizare sustenabilă*. Parteneriatul strategic bilateral vizează în principal aspecte economice, precum comerțul, investițiile,

14. Ungaria – prima țară care a semnat un astfel de memorandum în 2015, urmată de Bulgaria, Cehia, Polonia, România și Slovacia în 2015, Letonia în 2016, Croația și Estonia în 2017, Grecia, Malta și Portugalia în 2018 și Luxemburg și Italia în 2019. Finlanda și Franța au semnat declarații comune în 2017. <https://www.beltroad-initiative.com/memorandum-of-understanding-belt-and-road-initiative/>

15. <https://www.ifri.org/en/publications/publications-ifri/ouvrages-ifri/political-values-europe-china-relations>.

16. China și 29 de țări au fost reprezentate la nivel de președinte/premier, restul, inclusiv Germania, Franța și Marea Britanie fiind reprezentate la nivel de miniștri.

17. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/examining-debt-implications-belt-and-road-initiative-policy-perspective.pdf>.

securitatea energetică, transferul de tehnologie, urbanizarea sustenabilă, dar și principiile guvernantei globale (printre care necesitatea susținerii unei ordini multipolare).

La rândul său, al 15-lea summit UE-India, on-line, din 15 iulie 2020, la care a fost adoptat documentul „Parteneriatul strategic UE-India: O foaie de parcurs la orizontul anului 2025”, a consfințit intensificarea cooperării UE cu India.

Poziția ASEAN față de China

Parteneriatul strategic dintre ASEAN și China datează din 2003. Ulterior, au fost semnate parteneriate strategice bilaterale cu China de către: Indonezia (2005), Vietnam (2008), Laos (2009), Cambodgia (2010), Myanmar (2011), Thailanda (2012) și Malaysia (2013). Brunei și Filipine au intrat cu întârziere în grupul partenerilor strategici ai Chinei (relațiile bilaterale au fost ridicate în noiembrie 2018 la rangurile de *parteneriat strategic de cooperare* și, respectiv, de *cooperare strategică cuprinzătoare*). Singapore este singura țară ASEAN care nu are un parteneriat strategic clar definit cu China, iar un factor care poate explica această situație este poziția sa de cel mai important partener strategic pentru Statele Unite în regiune. Cu toate acestea, cooperarea bilaterală China-Singapore este intensă, iar acesta din urmă este unul dintre promotorii unor legături puternice ASEAN-China, precum și încheierea cu succes a negocierilor comerciale pentru Parteneriatul Economic Regional Cuprinzător (RCEP) (ASEAN plus China, Coreea de Sud, Japonia, India, Australia și Noua Zeelandă).

Țările ASEAN susțin BRI, dar în conformitate cu principiile organizației, preferă o inițiativă multilaterală condusă de mai mulți actori. Cei mai mulți membri ASEAN au semnat un memorandum de înțelegere, o declarație comună sau alte forme de documente de cooperare cu China, care atestă sprijinul pentru BRI. Toate cele zece țări sunt membre ale Băncii Asiatice de Investiții în Infrastructură (AIIB) și în prezent negociază / implementează proiecte în cadrul BRI.

Toate țările ASEAN au o agendă pro-creștere și pro-dezvoltare și, cu excepția Singaporei, au nevoie de resurse suplimentare pentru a-și finanța dezvoltarea infrastructurii, dar și alte priorități incluse în planurile naționale de dezvoltare. De menționat, de asemenea, că nouă din cele zece țări ASEAN au fost reprezentate de șefii lor de stat / guvern la cel de-al doilea forum BRI de la Beijing, în aprilie 2019, și probabil, de asemenea, președintele indonezian ar fi participat la acest

forum, dacă nu ar fi fost angajat în activități importante legate de realegerea sa. În ceea ce privește comerțul cu bunuri, China este principalul partener comercial pentru opt dintre țările ASEAN și al doilea pentru două dintre ele (în cazul Republicii Laos, Thailanda domină fluxurile comerciale, cu 51,6% din total în 2018, iar pentru Brunei primul partener comercial este Japonia, cu 22,8% din total).

Importanța Chinei pentru grupul țărilor ASEAN a crescut în ultimii ani și din perspectiva investițiilor străine directe (ISD). Investitor marginal în urmă cu zece ani, China a devenit al treilea cel mai mare investitor străin pentru ASEAN, după Statele Unite și Japonia, prin prisma stocurilor de ISD.

Din rândul țărilor ASEAN, se identifică patru categorii, în funcție de specificul relațiilor lor cu China în cadrul BRI. În primul rând, se remarcă Indonezia, Thailanda, Malaysia, Filipine și Vietnam, cinci dintre cele șase țări ASEAN cu cel mai mare PIB nominal (în prețuri curente). În general, acestea urmăresc interesul lor național și au capacitatea de a negocia cu partenerii lor, chiar și cu China. În al doilea rând, există țările cel mai puțin dezvoltate, Cambodgia, Laos și Myanmar. Primele două fac parte din categoria susținătorilor BRI, în timp ce în Myanmar se poate remarca deja o nouă tendință de impunere a mai multor condiții precum transparența, responsabilitatea socială și de mediu și protecția interesului național. În al treilea rând, se remarcă Brunei, care în noiembrie 2018 a fost inclus în grupul partenerilor strategici ai Chinei și a semnat un memorandum de înțelegere pentru cooperare în cadrul BRI. Având în vedere diminuarea resurselor de petrol și gaze și a veniturilor pe termen lung din exploatarea resurselor naturale, Sultanatul Brunei se concentrează asupra diversificării economice, iar China este unul dintre partenerii relevanți în această privință. Brunei este a doua țară cea mai bogată din ASEAN, cu un PIB/locuitor de peste 30.000 dolari (după Singapore, cu peste 65.000 USD/locuitor). Cu o datorie publică raportată la PIB nesemnificativă și cu excedente majore de cont curent, Brunei își poate permite să își reformeze economia, China fiind un partener important în acest sens. În al patrulea rând, Singapore, spre deosebire de alți membri ASEAN, este o țară cu venituri ridicate, cu o economie extrem de competitivă, unul dintre centrele financiare și tehnologice mondiale. Prin urmare, este un partener valoros pentru China în cadrul BRI ca centru financiar și sursă pentru parteneriate cu țări terțe (consultanță în materie de infrastructură).

Școala chineză și teoria relațională

În încercările de a ne apropia de regiunea care concentrează cea mai mare parte a activităților economice internaționale și care, prin organizațiile sale și rolul jucat de unele țări pe scena regională și internațională a devenit nucleul lumii contemporane, ne poate fi de folos perspectiva unui curent mai nou din teoria relațiilor internaționale, și anume **școala chineză**, având ca reprezentanți de seamă pe Qin Yaqing, Zhao Tingyang și Yan Xuetong, alături de alți gânditori chinezi însemnați.

În **teoria relațională**, Qin subliniază următoarele. Relațiile dintre actorii participanți la relațiile internaționale sunt în continuă schimbare și au o semnificație ontologică. În doctrina confucianistă, calea de mijloc (中庸) a moderației și armoniei este dominată de trei virtuți care conduc la stabilitatea relațiilor sociale: înțelepciune (zhì 智), bunătate (rén 仁) și curaj (yǒng 勇). Extremele nu se exclud, ci sunt complementare, fiind astfel negată structura duală „ori-ori”, în schimb fiind promovată abordarea „și-și”.

Modul de rezolvare a problemelor este adânc înrădăcinat în cultura fiecărui participant la acțiunea socială, așadar, relațiile dintre state, precum și relațiile interumane au o puternică încărcătură culturală. Tocmai de aceea, rolul pe care îl joacă în prezent țări precum China și India în relațiile internaționale, este însoțit de noi viziuni asupra problemelor globale, care intră în confluență cu gândirea occidentală, care a dominat lumea de la marile descoperiri geografice încoace. Însă aceasta nu trebuie să fie o ciocnire frontală, ci o confluență.

În acest context, un exemplu din practică merită a fi menționat, întrucât ne duce cu gândul la teoria relațională amintită anterior. Un moment-cheie ce a marcat schimbări majore în relațiile internaționale recente l-a reprezentat reuniunea informală a președinților SUA și Chinei, respectiv Barack Obama și Xi Jinping la Sunnylands, în California, în 7-8 iunie 2013. Cu acea ocazie, China a propus un „nou model de relații între țările mari”, denumit în literatura de specialitate și „model de relații între marile puteri”. Trăsăturile acestui model, susținut de China și în prezent, constau în: (1) absența conflictelor și confruntărilor, (2) respectul reciproc și (3) cooperarea în beneficiul tuturor. China a subliniat în repetate rânduri că: dezvoltarea sa este pașnică, nu are intenția de a prelua poziția SUA în lume, este în avantajul ambilor parteneri să mizeze în cooperarea bilaterală pe complementarități și este nevoie ca acțiunile lor să conducă la sporirea

încrederii reciproce. Însă nici SUA, nici UE, nici Japonia nu s-au lăsat convinse, atitudinea lor față de China, Rusia și India (SUA și UE, critice la adresa Chinei și Rusiei, dar îngăduitoare cu India, Japonia ostilă Chinei, dar deschisă cooperării cu Rusia și India) constituind unul dintre factorii majori care modelează relațiile tot mai complexe din *spațiul Indo-Pacific*.

Esența relațiilor din spațiul Indo-Pacific în toată complexitatea lor este diferit înțeleasă în Vest și în Est. În general, Vestul (în această categorie incluzând și Japonia) încearcă să își impună propriile valori și reguli (desigur, nu unitar cu toții partenerii, cu unii fiind mai dur, cu alții mai conciliant), în timp ce Estul este mai maleabil, dar fără a renunța la interesul național.

Concluzii

Prezentul articol sintetizează esența relațiilor dintre state și grupuri de țări din spațiul Indo-Pacific. Pandemia de COVID-19 nu a făcut decât să accentueze tendințe deja existente în regiune și la nivel mondial, remarcându-se îndeosebi escaladarea protecționismului și intensificarea tensiunilor.

Cea mai evidentă schimbare din plan internațional în al doilea deceniu al secolului XXI este reflectată de **noua viziune a Chinei privind dezvoltarea și guvernarea globală**, care marchează sfârșitul filosofiei **tāo guāng yáng huì** (de ascundere a „strălucirii”) și propulsează China în poziția de veritabil jucător global-cheie. China depășește astfel cadrul deja ambițios conturat prin instituționalizarea grupării BRICS în 2009, la inițiativa Federației Ruse, cu obiectivul nedeclarat (dar evidențiat în Declarațiile și documentele comune) de *reorganizare a Ordinii Mondiale în beneficiul tuturor țărilor lumii, nu doar a „puterilor din Vest”, contribuind astfel la sporirea multipolarității*.

Inițiativa chineză, neașteptat de ambițioasă, are drept obiective majore dezvoltarea economică și accelerarea investițiilor (în energie, infrastructură, capacități de producție, tehnologie, Internet), dar contribuie în același timp și la susținerea procesului de deschidere și reformă ale Chinei. Având așadar și un rol inevitabil de consolidare a poziției Chinei în plan regional și internațional, inițiativa BRI a determinat puterile deja consacrate să formeze un front comun împotriva acesteia. Criticile dure din partea unor țări precum Statele Unite ale Americii, Japonia, India și Australia (Quad), dar și a instituțiilor Uniunii Europene și a unor state membre ale UE au fost însoțite de trasarea unor *Drumuri alternative ale Mătășii, verbi gratia:*

Coridorul creșterii Asia-Africa, lansat de Japonia și India (2017), Viziunea Indo-Pacifică a SUA (2018), Parteneriatul trilateral SUA-Australia-Japonia pentru finanțarea infrastructurii în Indo-Pacific (2018) și Strategia UE pentru conectarea Europei și Asiei (2018). Până în prezent, acestea nu au generat efecte de anvergura celor asociate Noilor Drumuri ale Mătăsii inițiate de China, de unde și recurgerea la „etichete” răsunătoare de denigrare a Chinei și a BRI: „capcană a îndatorării”, „colonialism chinez” și „pericol galben”.

În schimb, alte țări, puteri mici sau mijlocii, precum țările membre ale Asociației Națiunilor din Asia de Sud - Est (ASEAN), în mod similar cu alte

economii emergente și în curs de dezvoltare, sunt adepții unei atitudini echilibrate. Această poziție este definită în literatura de specialitate drept „hedging”, care include atât confruntarea Chinei, cât și cooperarea cu aceasta.

Toate acestea relevă complexitatea și geometria variabilă a relațiilor internaționale, în care cooperarea și conflictul coexistă. Așadar, curentele realist, neorealism (defensiv și ofensiv) și rațional domină încă teoria relațiilor internaționale, iar modul în care China vine să soluționeze problemele globale, inclusiv prin prisma principiilor confucianiste, mai are de așteptat până să fie înțeles și acceptat.

45 de ani de la Adoptarea Actului Final de la Helsinki – Document fundamental al securității Europene

Ambasador Paraschiva BĂDESCU

Semnarea Actului Final de la Helsinki, la 1 august 1975, a fost un triumf istoric al cooperării între Est și Vest într-o epocă a Războiului Rece, devenind un document emblematic în istoria modernă a securității europene, document fondator al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), transformată ulterior în OSCE. Reușita a fost posibilă datorită eforturilor diplomatice, inclusiv sau îndeosebi ale diplomaților români, care, alături de colegii lor din 34 de țări din Europa, Asia și America, au contribuit la conceperea, negocierea și redactarea documentului.

Este un prilej potrivit pentru a menționa personalități române de frunte, precum miniștrii de externe Ștefan Andrei, George Macovescu, adjuncții (ministrelor) Mircea Malița și Nicolae Ecobescu, Ambasadorii Romulus Neagu, Valentin Lipatti, Ion Diaconu ș.a., care s-au dedicat elaborării și promovării acestui document. La masa negocierilor se aflau reprezentanții celorlalte state participante, cu cele mai diverse interese, uneori aflate în contradicție. Diplomația română a reușit să se impună și să clădească punți de dialog și cooperare acolo unde acest lucru părea uneori imposibil.

„Procesul CSCE”, desfășurat, în general, conform propunerilor și viziunii României, a contribuit la erodarea politicii de bloc și depășirea caracterului bipolar al Europei și al lumii. Într-o Europă dominată de confruntarea Est-Vest, „procesul CSCE” pune accent pe necesitatea elaborării și implementării unor principii care să contribuie la

identificarea și respectarea reciprocă a intereselor și imperativelor comune.

Diplomația română s-a angajat hotărât în pregătirea și desfășurarea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, finalizată cu adoptarea Actului Final la Helsinki, la 1 august 1975, după o perioadă îndelungată de negocieri intense. Datorită propunerilor și activității diplomației române, „procesul CSCE” a beneficiat de cele mai avansate reguli de procedură pentru reuniuni multilaterale, precum adoptarea deciziilor prin consens, participarea delegațiilor la lucrări, reprezentând statele respective, în afara alianțelor sau altor grupări, ceea ce conferea transparență și spirit democratic dezbaterilor. La acestea se adaugă și principiul rotației la conducerea și locul de desfășurare a lucrărilor.

Pe fond, în domeniul securității, prioritatea primordială a diplomației române viza înscrierea nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță între principiile de bază ale relațiilor dintre state, cunoscute drept „Decalogul de la Helsinki”, considerat punctul forte al Actului Final.

România, sprijinită de unele state participante, precum Elveția, Iugoslavia, Suedia, Malta, Austria, Spania, Canada, Vatican, a desfășurat o activitate intensă vizând obiectivul convenirii unui „mandat” inclus în Recomandările Finale, iar în documentul Conferinței să obțină o redactare corespunzătoare pentru măsurile de aplicare a principiului nerecurgerii la forță, inclusă în Decalogul de principii și într-un organ special de lucru, însărcinat cu examinarea și convenirea unor măsuri de

aplicare a acestuia.

Pornind de la interesele sale vitale, România și-a propus să promoveze o nouă concepție privind relațiile dintre statele europene, a bazelor de edificare a securității și dezvoltare a cooperării pe continent. România definise securitatea europeană ca un sistem de angajamente liber consimțite, clare și precise, din partea tuturor statelor, însoțite de măsuri concrete care să ofere tuturor țărilor garanția că se află la adăpost de orice act de agresiune, că se pot dezvolta liber, conform propriilor lor interese.

Deși Actul Final, adoptat la Helsinki și semnat de șefii de stat și de guvern ai celor 35 state participante, nu constituie un Tratat, Declarația de principii, ca și alte prevederi din document i-au dat o semnificație juridică aparte.

Negociatorii Actului Final de la Helsinki, miniștrii de externe ai statelor CSCE participante, la prima reuniune de la Helsinki în 1973.
(Sursa: Bundesarchiv)

Contribuția României la promovarea unei noi concepții privind negocierile pentru edificarea securității și dezvoltarea cooperării în Europa și la elaborarea decalogului de principii care trebuie așezate la baza acestui proces a fost recunoscută atât de participanți, cât și de media europeană a momentului. Astfel, presa norvegiană afirma că „România va avea un loc special în cadrul CSCE, inițiativele sale putând polariza interesul multora, în special al țărilor mici și mijlocii”. La sfârșitul elaborării documentelor Conferinței, *International Herald Tribune* din 14 iulie 1975 afirma că „puțini diplomați prezenți aici (la Geneva – n.n.) sau la faza anterioară a negocierilor, la Helsinki, vor uita contribuția românească”.

Presa, radioul și televiziunea din țările participante la CSCE au scris și difuzat pe larg, foarte pozitiv, poziția României față de problemele securității europene. A fost evidențiată seriozitatea și consecvența cu care România a promovat principiile relațiilor dintre state, claritatea poziției sale și îndeosebi curajul promovării acesteia. A fost

exprimată admirația pentru consecvența afirmării acesteia. În agențiile de presă abundau titluri semnificative precum „Victorie a României – a obținut cu succes deplina egalitate a statelor la conferința europeană”, „S-a dat dreptate României, la Conferința de la Helsinki”, în materialele publicate fiind sprijinită și salută poziția României, ca o expresie a politicii sale externe independente.

La baza atitudinii României a fost concepția sa privind necesitatea instaurării unor relații noi între statele europene. După cum scria Javier Ruperez (Spania), participant la Conferință, „Primele inițiative au fost ale României, iar filozofia lor răspundea unei egalități complete de oportunități”.

Actul Final, adoptat la Helsinki la 1 august 1975, nu este un document juridic, ci unul eminamente politic, semnat de șefii celor 35 de state participante, conținând principiile care trebuie să stea la baza relațiilor între statele participante și în raporturile lor cu state terțe. Documentul consemnează voința statelor participante de a permanentiza eforturile lor conjugate în scopul edificării unei Europe pașnice și prospere.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Interviu cu Teodor Baconschi, fost ministru de externe al României: „UE intră acum în marile furtuni geopolitice ale veacului XXI. Ar trebui în sfârșit aplicat 'principiul mușchetarilor', pentru că avem un destin comun, care implică o solidaritate efectivă”

Multitudinea și diversitatea clivajelor devenite din ce în ce mai vizibile în spațiul european în ultimii ani scot în evidență nevoia unei schimbări de paradigmă privind modul în care Uniunea Europeană se raportează la cetățenii săi. Ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană, ascensiunea curentelor eurosceptice și populiste, implozia radicalizării în rândul cetățenilor statelor europene și decalajele de dezvoltare evidențiază, de fapt, importanța (re)gândirii proiectului Uniunii Europene astfel încât procesul de integrare a statelor membre să urmeze o singură direcție.

Diplomatul, teologul și antropologul Teodor Baconschi, fost ministru de externe al României, răspunde întrebărilor privind viitorul Uniunii Europene post-pandemie într-un interviu acordat pentru *Pulsul Geostrategic*.

Pulsul Geostrategic: În ultima perioadă putem observa clivaje politice și instituționale în cadrul Uniunii Europene. Scăderea nivelului de cooperare între statele membre, lipsa solidarității la nivelul Uniunii, creșterea decalajelor de dezvoltare și de viziune între state, toate acestea par să accentueze o tendință de menținere a statelor din Europa Centrală și de Est pe o poziție de inferioritate - din punct de vedere economic, politic, social - în raport cu statele membre din Vest. În acest context, în ce

măsură considerați că mai putem lua în discuție ideea unei UE a națiunilor, unde fiecare stat membru, indiferent de mărime sau poziția geografică, poate beneficia de sprijin pe drumul progresului economic într-un mod echitabil?

Teodor Baconschi: Uniunea Europeană funcționează ca o imensă birocrație supranațională, plasată instituțional deasupra unui mozaic de state-membre care aderă la principiile și normele înscrise în Tratat. Clivajul Est-Vest nu se putea resorbi într-o singură generație (post-URSS). Deși noile state-membre au recuperat considerabil decalajul inițial față de nucleul „carolingian” al statelor-fondatoare, nu vom atinge obiectivele „convergenței” decât peste alte trei decenii. Vocalizarea politico-mediatică a euroscepticismului (mai ales în Grupul de la Vișegrad) este paradoxal stimulată tocmai de apropierea statelor central-europene de standardele medii din UE. Îți permiți critica sistemului abia atunci când ești deja o componentă viabilă a lui. Observăm asta și în România: tocmai dezvoltarea accelerată de integrarea din 2007 a permis apariția unor partituri „suveraniste”, deocamdată timide (sau nerealiste, căci nu avem încă o bază economică suficient de puternică pentru a „ridica tonul” și a negocia o participare politică mai energică în afacerile europene curente). Altfel, nu cred că principiul egalității juridice dintre statele membre va estompa vreodată diferențele lor de calibr economic, financiar, demografic și cultural. Acest principiu funcționează decent, dacă luăm în calcul diferența de anvergură între Cei Mari (Germania, Franța, Spania, Italia), cei mijlocii, dar puternici (Olanda, Belgia, Suedia etc), cei mijlocii, dar încă fragili (cum sunt România și G4, minus Polonia, detașată din pluton) și cei foarte mici (Balticii, Slovenia, Malta, Cipru etc).

Mandatul Ursulei von der Leyen în fruntea Comisiei Europene poate aduce schimbări

importante în arhitectura economică și solidară, sau mai divizată? europeană?

Cred că președinția rotativă a Germaniei se desfășoară la timp... Și sunt convins că ea va permite sinergia optimă dintre Berlin și Bruxelles, adică (personalizând analiza) între Cancelara Merkel și fosta ei colaboratoare, Ursula von der Leyden. Sperăm că această conlucrare germano-germană va clarifica agenda întregii Europe, în deplină transparență și responsabilitate. Multe dintre strategiile sectoriale promovate de UE în ultimele două decenii au fost implementate nesatisfăcător, tocmai pentru că fixau un nivel de ambiție colectivă care s-a dovedit prea optimist. Cât am realizat efectiv din Agenda 2020? Ce relevanță regională a primit, de pildă, Strategia UE pentru Regiunea Dunării? Cât de realist e *Green Deal*-ul promovat actualmente, în condițiile în care 80% dintre bateriile mașinilor electrice sunt produse în China? Exemplele se pot multiplica. Pe de altă parte, UE - născută din ruinele a două războaie mondiale și crescută pe temei creștin-democrat, în Vestul continentului, pe vremea Războiului Rece - a contractat mania exemplarității etice reparatorii, concretizată prin adoptarea tacită a ideologiei multiculturaliste, ale cărei limite s-au atins, dar la care *establishment*-ul de la Bruxelles nu a renunțat niciodată (din inerție și comoditate, mai mult decât din dogmatism). Această ideologie difuză, oficioasă, dar persistentă (și tot mai compulsivă) a devitalizat legătura dintre tehnno-structura instituțiilor comunitare și electoratele statelor-membre, care acuză „centrul” de neglijarea adevăratelor lor priorități și temeri (locurile de muncă, sistemul pensiilor, apărarea, imigrația, competitivitatea economică, viitorul cercetării și al educației etc). Până la urmă, mult acuzatul val de „populism” apărut în mai toate statele-membre, ca vector politic eurosceptic, e de fapt un mesaj de la „bază”, căruia retorica și politicile publice ale Comisiei Europene (dar și dezbaterile din Parlamentul European) nu i-au dat un răspuns consistent. N-am avut sentimentul că UE a făcut o analiză auto-critică a motivelor profunde care au determinat Brexit-ul. Am văzut în schimb un soi de autosuficiență destul de arogantă, punctată cu ridiculizarea „populismului” britanic...

Pe fondul Brexit, al crizei determinate de pandemia de COVID-19, precum și din perspectiva alegerilor care au loc în acest an într-un număr de state membre ale UE, ne putem aștepta la o Uniune mai integrată, unitară

Sunt sincer convins că egoismele naționale – potențate din rațiuni electorale interne – pot periclita succesul istoric al Uniunii, fie sub forma renaționalizării unor politici, fie prin fantasma „Europei cu mai multe viteze”. E într-adevăr foarte greu să menții echilibrul dintre subsidiaritate și nevoia obiectivă de a comunitariza Fiscalitatea și Apărarea. UE intră acum în marile furtuni geopolitice ale veacului XXI. Are o nevoie existențială de coeziune și simplificarea mecanismelor de consensualizare a deciziilor strategice. Nu putem obține o UE mai funcțională dacă nu investim în noile state-membre, pentru a omogeniza „în sus” viabilitatea ansamblului comunitar, dar și dacă punem pe tot grupul noilor membri etichete sumare (democrații „iliberales”). Ar trebui în sfârșit aplicat „principiul mușchetarilor”, pentru că avem un destin comun, care implică o solidaritate efectivă, nu declarativă sau condiționată ideologic.

Uniunea Europeană poate să devină un actor global dacă va continua să mențină, chiar și în condițiile actuale, un grad ridicat de implicare în dezvoltarea economică la nivel regional și global. Cu toate acestea, trebuie să îmbunătățească anumite domenii pentru a deveni și mai influentă. Care sunt domeniile în care UE este deficitară și pe care le poate îmbunătăți în raport cu ceilalți actori globali?

Revin la tema „exemplarității morale” care virează spre utopie sau autoblocaj. După Brexit, UE nu mai are universități în top 25 global. Riscăm tot mai mult să pierdem bătlia tehnologică și de cercetare cu SUA și China. Nu mai producem în UE telefoane inteligente și computere, depindem de infrastructura giganților digitali americani, am delocalizat prea multe industrii, nu putem trece la 5 G prin forțe proprii, nu am reușit să vorbim pe o voce nici în politica externă a UE, așa cum nu am izbutit să operaționalizăm o armată europeană, ca pilon al NATO. Trebuie de asemenea să revitalizăm relația trans-atlantică: nu poți slăbi această punte doar din motive conjuncturale (cum ar fi antipatia față de „stilul” actualului președinte american).

Cum credeți că ar trebui să „navigheze” UE pentru a asigura cetățenilor săi securitate și prosperitate, între competitori precum Rusia, China și chiar SUA?

Noi nu trebuie să fim în competiție cu SUA, ci să

generăm climatul unei afinități strategice sub semnul lui *pax americana*, dacă nu vrem o *pax sinica*. Din păcate, actualul război cultural dintre progresiști și conservatori - agravat în SUA și importat în UE - subminează coerența politică democratică a lumii occidentale: vocile moderate și raționale din ambele tabere au obligația și interesul de a curma acest conflict ideologic autodizolvant, reinventând centrul politic și logica bipartizană. Să nu uităm ca nu avem la dispoziție „pauze” istorice - procesele prin care hegemonia democratic - capitalistă a Occidentului este contestată sunt în plină ofensivă, fie și sub pretextul pios al unei „lumi multipolare”...

România se află într-o regiune deosebit de complexă, în care se confruntă actori și interese cu relevanță pentru securitatea și stabilitatea națională, regională și europeană, cum ar fi Rusia, Turcia, China, SUA etc. În condițiile în care reprezintă și frontiera estică a celor două organizații, NATO și UE, România trebuie să-și conjuge eforturile cu cele ale aliaților pentru consolidarea unui flanc estic și sud-estic, comun pentru Uniune și Alianță, care să garanteze stabilitatea în această parte a Europei. Care sunt, în opinia dumneavoastră, vulnerabilitățile și oportunitățile principale din perspectiva românească și ce fel de politici românești (naționale, sau în cadru aliat) considerați optime pe termen scurt și mediu?

Cred că România procedează corect atunci când pledează și acționează pentru coeziunea trans-atlantică și pentru consolidarea flancului estic al NATO (Kogălniceanu, Deveselu, Câmpia Turzii, exercițiile aliate în Marea Neagră și angajamentul de a aloca 2% din PIB pentru modernizarea forțelor armate). Pe de altă parte, lumea s-a schimbat și se cuvine să întărim statul român, pentru a face din el un actor regional plauzibil: prin capital autohton, dezvoltare economică mai rapidă, investiții și reforme reale în educație și cercetare, curmarea contraselecției și selecția meritocratică a elitelor. Vorbim mult, în mantre adesea depășite, dar nu găsim energia de a opri fuga creierelor, lățirea imposturii cu „diplome” și exacerbară diviziunilor partizane. Nu vom conta mai mult în complexa ecuație euro-americană doar pentru că ne declarăm „predictibili” (altfel spus, pentru că nu avem idei novatoare și acceptăm un nivel de ambiție națională cenușiu).

În ultima perioadă și în contextul actual generat de această pandemie și de restricțiile

impuse cultelor religioase, a ieșit în evidență atenția deosebită pe care statele membre ale UE, dar și SUA o acordă subiectului libertății religioase. De ce credeți că la noi acest subiect nu este de interes și nu se regăsește pe agenda publică?

La noi se înlănțuie falsele „modernizări”. Nu avem autostrăzi și spitale moderne, nu avem măcar o universitate în topul global 500, nu putem diminua cota de analfabetism funcțional, dar suntem, iată, tot mai convinși că faptul religios (în care se concentrează imaginarul antropologic al națiunii, istoria și ancora morală a europenității noastre) e, de fapt, „piedica” în calea dezvoltării la care aspirăm. În loc să transformăm realitatea, alimentăm negarea de sine, anticlericalismul de Starbucks, luptele „de idei” exacerbate ignorant pe social media și condamnările ideologice. Desigur că secularizarea acompaniază dezvoltarea economică (prin creșterea autonomiei individuale), dar asta nu înseamnă să aruncăm peste bord rostul spiritual, patrimonial și social al Bisericilor, pentru a înlocui rădăcinile noastre creștine cu implanturi post-moderne de micro-cultură corporatistă. Neutralitatea confesională a statului e o condiție a democrației, numai că ea nu trebuie convertită într-o politică oficial ateistă. Nu ne-a ajuns „ateismul științific” al deceniilor comuniste?

Interviu cu Luminița Odobescu, Reprezentantul Permanent al României la UE: „Singurul scenariu viabil pentru viitorul construcției europene nu poate fi conceput în afara solidarității și coeziunii”

Într-un ritm accelerat, pandemia de COVID-19 a generat o multitudine de amenințări asupra rezilienței blocului comunitar, Uniunea Europeană fiind nevoită să se adapteze rapid noilor provocări. Criza economică, socială și politică reprezintă un nou moment important pentru a testa solidaritatea și coeziunea la nivel european.

Ambasadorul Luminița Teodora Odobescu, diplomat de carieră și doctor în relații economice internaționale al Academiei de Studii Economice, București, este Reprezentantul Permanent al României pe lângă Uniunea Europeană.

În interviul pe care l-a oferit pentru *Pulsul Geostrategic*, ambasadorul Luminița Teodora Odobescu a analizat perspectivele și provocările privind reziliența UE în contextul pandemiei de COVID-19.

Vladimir-Adrian Costea: În plin proces de reflecție privind perspectivele post-pandemie, cum vedeți dumneavoastră viitorul rezilienței UE? A influențat pandemia de COVID-19 modul în care este definită capacitatea UE de a se adapta noilor provocări?

Luminița Odobescu: Criza provocată de epidemia COVID-19 reprezintă, fără îndoială, o lecție pe care a trebuit să ne-o însușim rapid, adaptându-ne din mers la o situație fără precedent în istoria recentă. Ca de fiecare dată, momentele de mare încercare reprezintă și momente de reflecție – absolut necesare pentru evoluția nu numai a societății, dar și a Uniunii. Suntem abia la începutul acestei perioade de reflecție, întrucât criza are implicații multiple, în diverse sectoare – economic,

social, financiar, dar și în plan global, în ceea ce privește poziționarea în raport cu partenerii strategici.

Știm cu toții că răspunsul inițial a fost unul ezitant, uneori dificil, explicațiile fiind legate de reacțiile mai degrabă instinctive ale statelor membre de a-și proteja propriii cetățeni prin măsuri naționale, în condițiile în care, nu trebuie uitat, sănătatea rămâne un domeniu ce ține de competența națională. În scurt timp, a devenit, însă, evident că virusul nu are frontiere, că depindem unii de alții și că este nevoie de coordonare și, mai ales, de solidaritate.

La nivelul Uniunii Europene s-a înțeles miza necesității unei schimbări de paradigmă și s-a recalibrat abordarea, iar rezultatele nu au întârziat să apară. Mai mult ca niciodată, a devenit evident că soluțiile nu pot fi găsite decât împreună – această concluzie fiind relevantă nu doar pentru actuala criză, ci, aș spune, pentru întreg spectrul de provocări la care este expusă lumea contemporană. De asemenea, a devenit clar că această abordare este necesară nu doar în gestionarea imediată a crizei sanitare și economice, ci și ca parte a unei strategii generale pe termen mediu și lung a Uniunii. Capacitățile de răspuns ale Uniunii trebuie redefinite, la fel și gradul de flexibilitate pe care acestea trebuie să îl aibă, pentru a putea răspunde în mod adecvat crizelor potențiale.

Poate că ilustrarea cea mai relevantă a viziunii post-pandemie asupra viitorului comun o reprezintă cele două pachete de măsuri de gestionare a crizei propuse la nivel european. Primul, în valoare de peste 540 miliarde euro, reprezintă o măsură imediată. La acesta se adaugă recenta propunere a Comisiei Europene privind Planul de relansare economică a UE, un plan ambițios, cu o arhitectură complexă, în care Fondul de Relansare se articulează în mod coerent cu Cadrul Financiar Multianual, asumând principiile de bază ale construcției europene – solidaritatea, inclusivitatea și coeziunea. Obiectivul asumat este asigurarea pe termen lung a rezilienței Uniunii.

Cum am spus, este încă devreme să tragem concluzii, fiind clar că sunt multe lecții de învățat, iar procesul este în plină derulare. Putem, însă, intui că nivelul rezilienței UE va depinde de capacitatea

noastră, a tuturor, de a găsi justa măsură între nevoia de flexibilizare, de adaptare pragmatică la noile circumstanțe și menținerea intactă a principiilor și valorilor care stau la baza construcției europene.

În ce măsură mecanismele existente la nivel european au facilitat cooperarea și reacția rapidă?

După primele două săptămâni mai dificile, cu măsuri naționale de restricționare și cu o serie de abordări care păreau că pun sub semnul întrebării solidaritatea europeană, instituțiile europene (în principal, Comisia Europeană), dar și guvernele statelor membre au realizat că gestionarea individuală nu ajută la rezolvarea crizei – dimpotrivă, interdependența accentuată, precum și obiectivele comune ne obligă să lucrăm împreună, în mod rapid și coordonat. O dată în plus, cadrul european a oferit soluții politice și practice.

A fost, evident, nevoie și de o adaptare a metodelor de lucru, prin utilizarea sistemelor de videoconferință, la nivel ministerial și de experți. Ambasadorii statelor membre au continuat să se întâlnească fizic pe parcursul întregii perioade (cu respectarea regulilor sanitare), iar acest lucru a fost vizibil prin hotărârile adoptate și asigurarea coordonării între diversele instituții și guvernele naționale. Au fost adaptate inclusiv regulile de procedură, pentru a se permite luarea deciziilor fără o prezență fizică.

Într-o criză contează capacitatea de reacție și eficiența măsurilor luate. Dacă au fost dificultăți și întârzieri în capacitatea de reacție, ele au fost corectate pe parcurs, iar deciziile și măsurile adoptate și-au arătat deja efectele.

Lista de măsuri adoptate de UE, folosindu-se de instrumentele deja funcționale, este foarte lungă și foarte complexă. O să amintesc, spre exemplificare, doar câteva, care sper să ofere o imagine cât mai relevantă a eforturilor întreprinse:

- lansarea, de către Comisie, a cinci proceduri de achiziții comune pentru echipamente de protecție, în cadrul Sistemului de răspuns și avertizare rapidă (EWRS) la amenințările transfrontaliere de sănătate, cu participarea majorității statelor membre UE;
- crearea stocurilor regionale de medicamente. După cum se știe deja, România a fost primul stat membru care a găzduit o rezervă strategică a UE de echipamente medicale. În contextul crizei, mai multe state membre, dar și state terțe, au beneficiat de importante

cantități de echipament medical provenit din această rezervă;

- inițierea și organizarea, împreună cu parteneri internaționali, a unui mare eveniment on-line, de colectare de fonduri, în vederea asigurării accesului universal la testare, tratament și vaccinare împotriva coronavirusului, în urma căruia au fost înregistrate, până în prezent, contribuții în valoare de 9,8 miliarde de euro (mult peste obiectivul inițial, de 7,5 miliarde). Această inițiativă va continua cu un nou eveniment de mobilizare de fonduri, așa-numitul *Global Pledging Summit*, care va avea loc pe 27 iunie și în care se vor implica și o serie de artiști și personalități de talie internațională;
- adoptarea unui prim pachet economic de 540 miliarde euro, în cadrul căruia aș semna programul SURE, în valoare de 100 miliarde de euro, propus de Comisie, prin care statele membre vor primi asistență financiară, sub formă de împrumuturi în condiții avantajoase, pentru protejarea forței de muncă și atenuarea riscurilor de șomaj în situații de urgență;
- adoptarea unui pachet de măsuri privind fondurile aferente politicii de coeziune, în cadrul „Inițiativei de investiții pentru răspunsul la Coronavirus” (CRII), care a permis mobilizarea rapidă a sumelor aferente bugetului 2020, și redirecționarea acestora pentru finanțarea de operațiuni de prevenție, achiziții de echipamente și materiale necesare pentru funcționarea sistemelor de urgență și medicale, dar și măsuri sociale și economice pentru sprijinirea populației și a întreprinderilor mici;
- asigurarea, prin intermediul Fondului de Ajutor pentru persoanele cele mai defavorizate (FEAD), de alimente și asistență de bază pentru cei aflați în situații economice critice;
- utilizarea Fondului de solidaritate al UE (FSUE), propunere în cadrul „Inițiativei de investiții pentru răspunsul la Coronavirus” pentru situații de urgență și acoperirea pagubelor generate de COVID-19;
- suplimentarea cu 3 miliarde de euro credite de angajamente în vederea reactivării Instrumentului pentru sprijin de urgență (Emergency Support Instrument/ESI), cu o finanțare de 2,7 miliarde de euro (angajamente), precum și a consolidării Mecanismului Uniunii de Protecție Civilă/

RescEU;

- flexibilizarea regulilor privind accesarea fondurilor europene, care s-au putut mobiliza mult mai ușor și redirecționa spre lupta cu virusul (dotarea spitalelor, achiziționarea de echipamente, susținerea cadrelor medicale, contracararea efectelor negative în plan economic și social prin sprijinirea grupurilor vulnerabile și a celor aflați în șomaj tehnic);
- utilizarea tuturor canalelor de acțiune și coordonare la nivel UE, gestionate fie de Comisia Europeană (Mecanismul de protecție civilă), SEAE sau Consiliu, în domeniul asistenței consulare. Toate acestea au facilitat un schimb rapid de informații și cooperare între statele membre și au optimizat reacția comună;
- sprijinirea partenerilor UE în lupta cu pandemia - și așa menționa în acest sens pachetul „Team Europe”, în valoare de 15,6 miliarde euro, lansat în cursul lunii aprilie, care prevede coordonarea eforturilor UE, instituțiilor financiare europene și a statelor membre.

Acestora li se adaugă propunerea recentă a Comisiei Europene pentru relansarea economică, pe care am menționat-o deja, formată dintr-un plan de relansare de 750 miliarde de euro și o propunere pentru viitorul MFF, în valoare de 1100 miliarde euro. Sunt măsuri fără precedent ca scară și complexitate. Ele sunt în plin proces de negociere dar sunt deja indicative pentru nivelul de ambiție în fața acestei provocări.

Aș vrea să subliniez, însă, că lista de mai sus nu este exhaustivă, sunt multe alte măsuri adoptate la nivelul Uniunii – spre exemplu, seria de măsuri care au permis flexibilizarea regulilor existente (în materie de ajutor de stat, a procedurilor de deficit excesiv etc.) sau care au fost adoptate pentru contracararea unor atacuri de „fake news” sau dezinformare.

Care sunt scenariile privind cooperarea și solidaritatea între state, în contextul crizei economice și sociale provocată de pandemia de COVID-19? Au apărut falii sau clivaje noi față de statele afectate?

Așa cum am arătat mai devreme, cred că această criză reprezintă și un prilej de auto-evaluare și de re poziționare. Se spune că orice criză reprezintă și o oportunitate. Va depinde de noi dacă vom reuși să transformăm actualele provocări într-o oportunitate de creștere economică și de reziliență, nu numai a

sistemelor de sănătate, dar și a societății europene și a Uniunii în ansamblu. Iar reziliența - cred că e evident pentru toți - nu este posibilă în absența solidarității. Devine din ce în ce mai clar că, în realitatea lumii contemporane, soluția e numai împreună.

Să nu uităm că Uniunea Europeană are solidaritatea ca principiu fondator - fiind concepută, după trauma celui de-al Doilea Război Mondial, ca o soluție de regenerare și de consolidare a păcii, prin întărirea încrederii reciproce și fixarea unor obiective comune în beneficiul tuturor. O idee generoasă, care a adus prosperitate și care a asigurat pacea Europei timp de 70 de ani.

Am convingerea că Uniunea va ieși mai puternică din această perioadă dificilă, cu valori întărite, cu direcții mult mai clare și mai coerente de acțiune.

Trebuie să recunoaștem că, fără toate măsurile atât de complexe luate la nivelul Uniunii Europene, fără acțiune coordonată, fără dialog permanent cu celelalte state membre, ne-ar fi fost tuturor mult mai greu să gestionăm și să depășim această perioadă. Această abordare rămâne necesară și în perioada următoare. Ea nu este o excepție decât prin scară. Metoda este cea care, de decenii, ne permite să perfecționăm mecanisme comune care exprimă valori și obiective împărtășite.

Prin urmare, cred că singurul scenariu viabil pentru viitorul construcției europene nu poate fi conceput în afara solidarității și coeziunii. Singura modalitate de depășire a provocărilor actuale este împreună și cred că acest lucru este înțeleș de toți.

Care sunt principalele măsuri pe care le vedeți viabile în vederea intensificării cooperării între state?

Am menționat mai devreme, pe scurt, câteva dintre măsurile luate la nivelul Uniunii Europene în vederea gestionării efectelor pandemiei. Cred că dincolo de rolul lor imediat, de soluționare a diverselor provocări sanitare, economice sau de altă natură, generate de coronavirus, aceste măsuri au reprezentat și o modalitate de a acționa împreună, în mod coerent și coordonat.

Măsurile luate până în prezent de UE, de la cele sectoriale până la planul de relansare post-pandemie, despre care am amintit deja, asigură, cred, un cadru coerent de acțiune, oferind direcții comune, care să servească interesele tuturor statelor membre, dar și Uniunii în ansamblul ei.

În acest moment, prioritățile majore la nivelul Uniunii sunt, pe de o parte, ieșirea coordonată din

pandemie și, pe de altă parte, la fel de important, relansarea economică. Pentru ambele obiective, măsurile propuse – multe aflate în curs de negociere – sunt complexe, acoperind multiple sectoare.

Spre exemplu, pentru o ieșire sustenabilă din criză și combaterea pandemiei pe termen lung, este esențială elaborarea și distribuirea cât mai rapidă a unui vaccin eficient și sigur. În acest sens, valorificând discuțiile pe care unele state membre le-au purtat deja cu unii producători de vaccinuri, Comisia Europeană a lansat săptămâna trecută, la 17 iunie, o strategie comună pentru dezvoltarea și fabricarea unui vaccin împotriva COVID-19, prin care se urmărește asigurarea producției unei cantități suficiente de vaccinuri în UE și distribuția echitabilă către populație.

Astfel, statele membre care doresc să participe la această inițiativă vor mandata Comisia Europeană să negocieze, în numele lor, cu producătorii în domeniu, în perspectiva obținerii de vaccinuri. În mod concret, pentru a sprijini companiile în dezvoltarea și producerea rapidă a unui vaccin, Comisia va încheia contracte cu producători individuali și, în schimbul dreptului de a cumpăra un anumit număr de doze de vaccin, va finanța, prin Instrumentul pentru sprijin de urgență, o parte din costurile inițiale pe care le implică dezvoltarea de vaccinuri. Această finanțare va fi considerată, practic, un avans pentru vaccinurile care vor fi achiziționate efectiv de către statele membre.

O altă măsură, foarte importantă pentru întărirea cooperării, are în vedere eliminarea totală a restricțiilor de la frontierele interne (de dorit până la finalul lunii iunie), urmată de eliminarea graduală a celor de la frontierele externe. Discuțiile sunt în desfășurare în cadrul Consiliului Uniunii Europene, pentru stabilirea unei strategii transparente, bazate pe situația epidemiologică și care să nu periclitizeze progresele înregistrate la nivel UE în lupta contra pandemiei.

Dar intensificarea cooperării este, poate, cel mai bine evidențiată de pachetul de relansare economică propus de Comisie, pe care l-am menționat mai devreme. Vorbim despre cel mai mare efort extrabugetar pe care Uniunea Europeană l-a făcut vreodată până acum. Cei 750 miliarde de EUR, care se adaugă la bugetul UE clasic de 1100 de miliarde, sunt bani în plus, care vor fi finanțați prin împrumuturi ale Comisiei Europene pe piața de capital.

Detaliile acestui plan se negociază încă, dar, indiferent de compromisul final, acesta va oferi o

șansă reală de redresare economică în toate statele membre, menținând și obiectivele convergenței. Având o componentă importantă de granturi, acest plan de relansare economică va evita îndatorarea suplimentară a statelor celor mai afectate și mai vulnerabile.

Prin intermediul acestor fonduri, vor putea fi finanțate proiecte de reformă și investiții care să faciliteze revenirea economiilor naționale după criză, facilitând în același timp și tranziția către o economie verde și digitală.

Este vorba de fonduri care pot fi investite în proiecte de care România are cu adevărat nevoie, de exemplu: pentru a susține proiecte de digitalizare și modernizare, pentru a investi în sistemul de sănătate, pentru a dezvolta transportul verde, chiar și pentru căile ferate, pentru investiții în apă și canalizare, pentru educație sau pentru energie regenerabilă.

Merită menționată, în mod special, suplimentarea considerabilă a Fondului pentru Tranziție Justă, dedicat proiectelor menite să susțină lucrătorii cei mai afectați de tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic, precum cei din regiunile de cărbune.

Acestea sunt doar câteva exemple, lista fiind mult mai extinsă.

În ce măsură această nouă amenințare reprezentată de pandemia de COVID-19 aduce în prim-plan oportunități care nu au fost valorificate suficient până în prezent?

S-a spus de multe ori că lumea nu va mai fi la fel după experiența acestei pandemii. Acest lucru este valabil, cred, pentru orice criză majoră. Inevitabil, se fac evaluări, analize, se trag concluzii și se caută soluții pentru viitor. Acest lucru aduce cu sine, în mod firesc, o serie de oportunități.

Spre exemplu, criza COVID-19 a catalizat tendințele de „înverzire” și de digitalizare a Europei, în contextul în care Planul de redresare propus de Comisia Europeană susține reconstruirea economiilor afectate de pandemie pe baze sustenabile, integrând tranziția verde/ecologică și cea digitală.

Consider că este important de menționat, în acest context, că Guvernul României a semnat o declarație privind utilizarea investițiilor din Pactul Ecologic European ca element-cheie în planul de redresare a Uniunii Europene, ceea ce demonstrează angajamentul țării noastre de a susține tranziția către neutralitatea climatică și

construirea unei Europe mai sustenabile și mai reziliente.

Un alt aspect evidențiat de criză este importanța accesului la medicamente, sens în care Comisia Europeană pregătește o Strategie europeană în domeniul farmaceutic, pentru care a fost lansată recent consultarea publică. Această nouă Strategie va urmări îmbunătățirea accesului la medicamente sigure, la prețuri adecvate, accesibile pentru cetățeni, precum și sprijinirea inovării în acest domeniu, iată, vital pentru economia europeană. Desigur, strategia în domeniul farmaceutic va trebui abordată în strânsă legătură cu Strategia industrială europeană, având în vedere dificultățile evidențiate în ultimele luni în ceea ce privește lanțurile de aprovizionare specifice și stocurile de medicamente din Uniune.

De asemenea, se vorbește din ce în ce mai des despre asigurarea autonomiei strategice a UE în domenii cheie, prin sprijinirea acestei duble tranziții verzi și digitale despre care aminteam, respectând, în același timp, principiile unei economii deschise, inclusiv comerțul liber și echitabil. Prin consolidarea autonomiei strategice nu înseamnă că Europa se va „închide”, ci că ne vom proteja mai bine interesele strategice, inclusiv prin mobilizarea resurselor financiare care să le susțină. Un exemplu în acest sens vizează reindustrializarea Uniunii, care poate contribui la autonomia strategică.

În același timp, actuala criză a creat condițiile pentru profilarea mai vizibilă a UE la nivel multilateral – asumată ca un obiectiv major, cu păstrarea energiei dedicate promovării valorilor europene și continuarea cooperării și coordonării cu partenerii strategici. În planul securității și apărării, din punctul nostru de vedere, dezvoltarea unei culturi strategice comune poate fi potențată, îmbogățită, doar prin armonizarea eforturilor europene cu cele întreprinse în incinte internaționale precum ONU, asigurarea complementarității cu NATO și afirmarea clară a rolului esențial al relației transatlantice.

La nivelul Uniunii Europene, retorica populistă reprezintă un obstacol major în calea sprijinirii statelor puternic afectate de această pandemie? Care sunt, în acest context, perspectivele ca populismul să redevină o amenințare la nivelul UE?

Este adevărat că, mai ales în perioade de criză, populismul, alimentat de campanii agresive de dezinformare, poate întâlni un teren fertil de proliferare. În contextul unor dificultăți inerente,

cum au fost și cele generate de actuala pandemie, percepțiile cetățenilor pot fi influențate în mod negativ, iar informațiile false, eronate sau diseminate cu rea-credință reprezintă un factor care poate sabota și cele mai generoase intenții și măsuri.

Contextul actual nu a fost scutit, în mod evident, de astfel de fenomene. Reacția ușor ezitantă de la început a Uniunii a reprezentat un bun pretext pentru astfel de abordări, al căror scop primordial este, în fond, subminarea solidarității și a valorilor fundamentale ale construcției europene.

Însă, pe măsură ce eforturile Uniunii s-au materializat în măsuri concrete, cu efecte pozitive, care au transmis un puternic semnal de solidaritate, cred că puterea de seducție a mesajelor populiste s-a mai diminuat. În plus, a fost conștientizată și nevoia unei comunicări adecvate cu privire la întregul efort de reconstrucție, care, sperăm, se va reflecta și la nivelul percepției publice. Toate insițuțiile europene s-au mobilizat în acest sens.

Astfel, Serviciul European de Acțiune Externă a activat Mecanismul de Alertă Rapidă, prin intermediul căruia au fost realizate schimburi de informații despre campaniile de dezinformare la nivelul UE.

De asemenea, la nivelul Consiliului UE, în cadrul Mecanismului de Răspuns Politic la Crize (IPCR), reprezentanții statelor membre au evaluat în mod constant situația, fiind propuse măsuri în domeniul comunicării publice, pentru ca cetățenii europeni să poată avea acces la informații corecte și de calitate. Liderii europeni, la rândul lor, în cadrul Consiliului European din martie 2020 s-au angajat să combată dezinformarea printr-o comunicare transparentă, regulată și bazată pe fapte.

În plus, la începutul lunii iunie 2020, Comisia și Înalțul Reprezentant al UE au prezentat o Comunicare cu tema ”Combaterea dezinformării în context COVID-19 – prezentarea corectă a faptelor”, care evaluează principalele provocări privind combaterea dezinformării în contextul pandemiei. Comisia a propus, astfel, mai multe acțiuni concrete pentru o Europă mai puternică și mai rezilientă, care urmează să fie demarate în perioada imediat următoare. Acțiunile propuse vor contribui la activitatea viitoare a UE cu privire la dezinformare, în special la Planul de acțiune pentru democrația europeană și la Actul legislativ privind serviciile digitale.

Dincolo de toate aceste măsuri, în mod evident,

cel mai bun răspuns pentru combaterea populismului este identificarea unor soluții optime pentru depășirea crizei, mai ales a celei economice. Însă, în epoca actuală, nici cele mai bune măsuri, dacă nu sunt dublate de o comunicare eficientă, activă și în timp real, nu sunt suficient de convingătoare.

Șansele de succes ale populismului (și ale instrumentului său preferat – dezinformarea) depind, însă, de fiecare dintre noi. Toți avem un rol important de jucat pentru a nu cădea pradă manipulării. Dincolo de vigilența cu care trebuie să învățăm să ne alegem sursele de informare, trebuie să ne amintim în permanență care sunt valorile în jurul cărora vrem să ne construim societatea.

Interviu cu europarlamentarul Siegfried Mureșan, vicepreședinte PPE: „Criza generată de pandemia de COVID-19 ne-a arătat că Uniunea Europeană are capacitatea de a răspunde la momentele de criză prin solidaritate”

Aflată în fața noii provocări reprezentată de gestionarea consecințelor provocate de pandemia de COVID-19 și sub presiunea în creștere a curentelor eurosceptice de natură populistă, Uniunea Europeană a fost nevoită să ofere atât un răspuns imediat, care să reflecte capacitatea statelor membre de a acționa conform principiului solidarității, cât și o perspectivă pe termen mediu, circumscrisă Cadrului Financiar Multianual pentru perioada 2021-2027, măsură care reflectă viziunea statelor membre în format 27 asupra viitorului construcției europene.

Europarlamentarul Siegfried Mureșan, vicepreședinte al grupului Partidului Popular European (Creștin Democrat), membru PNL, președintele Delegației Parlamentului European la Comitetul Parlamentar de Asociere UE - Moldova, a analizat perspectivele și provocările privind gestionarea bugetului UE în contextul crizei provocate de COVID-19, în interviul pe care l-a oferit lui Vladimir Adrian Costea, pentru *Pulsul Geostrategic*.

Vladimir-Adrian Costea: Domnule Mureșan, mai mult ca niciodată, obținerea unui consens asupra bugetului european este imperativă și are semnificații majore inclusiv asupra viitorului

UE. Cum evaluați dumneavoastră, în actualul context, alocările financiare rezultate în urma negocierilor îndelungate purtate în Consiliul European? Răspund aceste alocări nevoilor actuale ale proiectului european și contracarează, în același timp, retorica populistă și eurosceptică?

Siegfried Mureșan: Acordul la care a ajuns Consiliul European acum o lună este unul bun pentru Europa și foarte bun pentru România. Este un acord istoric prin care vor fi alocate țărilor membre fonduri europene de peste 1.800 de miliarde de euro în următorii ani.

Este un acord istoric fiindcă niciodată nu am mai avut la nivelul Uniunii Europene un pachet de investiții atât de consistent precum cel care tocmai a fost agreat de șefii de state și de guverne. Asta e realitatea și niciun politician populist eurosceptic nu o poate nega fără să cadă în ridicol.

Succesul acestui acord este rezultatul unității principalelor familii politice europene și a principalilor lideri europeni în fața unei crize comune.

Acordul obținut în urma negocierilor purtate de către Consiliul European în luna iulie este o etapă esențială, dar nu este ultima etapă. Parlamentul European este cel care trebuie să aprobe forma finală a bugetului. Iar votul final pe buget se va da în Parlamentul European după negocieri cu Consiliul. În urma votului din Parlament, acordul va deveni literă de lege.

Poziția noastră, în Parlamentul European, este clară: susținem în totalitate fondurile alocate României și celorlalte țări europene. Negocierile finale nu vor afecta cu nimic banii alocați deja pe țări. Ceea ce vom cere reprezintă creșteri pe liniile bugetare care nu sunt alocate pe țări, ci sunt

acordate la nivelul întregii Uniuni Europene, și care vizează politici ale viitorului: digitalizarea, cercetarea, inovarea, bursele „Erasmus”, apărarea, securitatea și protejarea frontierelor. Aceste proiecte sunt importante pentru Europa, în ansamblul ei, ca atare sunt importante și pentru România.

În ce măsură Cadrul Financiar Multianual, împreună cu instrumentul de relansare *Next Generation EU*, oferă premisele depășirii provocărilor economice, sociale și politice cu care se confruntă UE?

Pachetul de Redresare Economică, în valoare de 750 de miliarde de euro, a fost adoptat tocmai cu scopul de a sprijini țările europene să se redreseze economic după criza generată de pandemia de COVID-19. Fondurile vor fi disponibile de la 1 ianuarie 2021 pe o durată de patru ani de zile. Acestea sunt fonduri noi, suplimentare față de ceea ce era oricum programat să primim de la Uniunea Europeană. Tocmai de aceea impactul acestui pachet de relansare este foarte mare. Este cel mai ambițios proiect comun de combatere a pandemiei și a efectelor sale fiindcă își propune să sprijine fiecare cetățean european afectat de criza COVID-19, fie că ne referim la angajați, fermieri, mici întreprinzători, medici, cercetători sau categorii sociale vulnerabile.

Primul și cel mai important pilon al Pachetului de Redresare este Facilitatea de Reziliență și Redresare, care are un buget de 672,5 miliarde de euro, din care 312,5 miliarde de euro sunt fonduri nerambursabile și 360 de miliarde de euro sunt credite în condiții avantajoase. Eu sunt coraportor al Parlamentului European pe această facilitate și în prezent lucrez exact la proiectul legislativ care ne va spune în ce direcție vor merge concret acești bani.

În linii mari, obiectivul nostru este să alocăm fondurile din acest instrument pentru a sprijini statele membre să își finanțeze propriile obiective de redresare economică.

Accentul va fi pus pe investiții în modernizarea statelor membre ale UE. Baniile vor merge în digitalizare, în economia verde, în modernizarea spitalelor și a școlilor. Scopul este să devenim mai productivi și mai competitivi.

Așadar, cele două instrumente puse la dispoziție, dar mai ales Pachetul de Redresare, ne vor ajuta să scurtăm perioada de revenire economică prin investiții în priorități orientate către viitor.

Reducerea fondurilor pentru coeziune și dezvoltare reprezintă o măsură care a nemulțumit statele membre aflate în dezvoltare, precum România. Considerați întemeiate criticile care pun accentul asupra riscului creșterii decalajelor economice, sociale și teritoriale între diversele regiuni și state membre ale Uniunii Europene? În ce măsură persistența acestor decalaje va accentua percepțiile asupra funcționării UE cu mai multe viteze?

Rezultatul final este unul bun, care aduce mai multe fonduri europene decât oricând pentru țările membre, pentru investiții, inclusiv în coeziune și reducerea decalajelor economice.

Acordul din Consiliul European privind fondurile pentru coeziune din luna iulie a acestui an păstrează cam aceleași alocări ca în propunerea înaintată în februarie și anume un procent de 22% alocat politicii de coeziune, o scădere cu 12 procente față de Cadrul Financiar Multianual 2014 - 2020.

În ciuda acestei scăderi, instrumentul *Next Generation EU* cuprinde o componentă importantă axată pe coeziune - *REACT-EU* - care va suplimenta fondurile de coeziune disponibile statelor membre cu 47,5 miliarde de euro.

Per total, suntem în câștig. Au fost, într-adevăr, state membre care au militat pentru reducerea fondurilor pentru coeziune, dar la final rezultatul a fost unul bun, mai ales pentru România.

Față de toate celelalte țări din Europa Centrală și de Est, România este marele câștigător al acestor negocieri. Ungaria, Polonia au avut reduceri, în timp ce România a primit finanțări în creștere.

Raportându-vă la decalajele de dezvoltare existente, în ce măsură politicile bugetare ale UE proiectate pentru perioada 2021-2027 se circumscriu strategiilor de dezvoltare integrate ale UE? Care sunt principalele direcții de finanțare pe care le considerați necesare în contextul dezbaterilor privind reformarea UE post-Brexit?

În primul rând, trebuie să continuăm să apărăm politicile noastre care funcționează bine, cum ar fi coeziunea, agricultura și pescuitul, deoarece ele ne permit să obținem prosperitate economică la nivelul întregii Uniuni. În al doilea rând, trebuie să insistăm asupra unor consolidări suplimentare ale politicilor orientate spre viitor, cum ar fi cercetarea, digitalizarea, educația, IMM-urile, lupta împotriva

schimbărilor climatice, apărarea și securitatea. De asemenea, investițiile trebuie să finanțeze obiectivele pe termen lung ale UE, cum ar fi decarbonizarea și digitalizarea și, de asemenea, să sporească competitivitatea economiilor noastre.

Este necesar să plasăm tranziția digitală pe același nivel cu tranziția climatică. Această perioadă marcată de pandemia de COVID-19 ne-a arătat cât de importantă este digitalizarea în toate sectoarele și domeniile.

Cât de mult s-au schimbat așteptările și temerile cetățenilor europeni după apariția pandemiei de COVID-19? Se regăsesc acestea în filosofia bugetară a UE, respectiv în Planul de redresare economică?

Pandemia de COVID-19 a avut un impact semnificativ asupra vieții cetățenilor Uniunii Europene. Prin urmare, temerile lor au început să fie concentrate asupra siguranței locului de muncă, a funcționării afacerilor, dar există și preocupări legate de sănătate și politicile referitoare la acest domeniu.

Acordul la care a ajuns Consiliul European trimite un semnal puternic tuturor cetățenilor UE: vom depăși criza de sănătate actuală, vom menține și crea locuri de muncă și vom plasa economia Europei pe o poziție competitivă și orientată către viitor. Planul de Redresare Economică, în valoare de 750 de miliarde de euro, este dovada că răspunsul Europei la această criză fără precedent se bazează pe solidaritate, democrație și responsabilitate. Acest instrument reprezintă principalul sprijin pentru toți cetățenii europeni afectați de criza COVID-19 și își propune să răspundă tuturor necesităților generate de ea. În primul rând, va suplimenta fondurile alocate politicii de coeziune, politicii agricole comune și pe cele cuprinse în Fondul pentru o Tranziție Justă. De asemenea, va stimula investițiile private. Planul de redresare include și o componentă axată pe sănătate, și anume programul *EU4Health*, ce va investi în prevenție, pregătirea pentru viitoare situații de criză, procurarea de medicamente și echipament esențial.

Raportându-vă la așteptările și temerile cetățenilor europeni, în ce măsură considerați că UE și statele membre dispun de resursele și politicile necesare pentru a gestiona momentele de criză și de regres apărute în spațiul european în ultimii ani?

Criza generată de pandemia de COVID-19 ne-a

arătat că Uniunea Europeană are capacitatea de a răspunde la momentele de criză prin solidaritate. Am văzut cum statele europene s-au sprijinit reciproc și au trimis ajutor acolo unde a fost nevoie. Am văzut că instituțiile Uniunii Europene sunt solidare între ele și mai ales sunt solidare cu oamenii din Europa. Toate instituțiile Uniunii Europene s-au mobilizat rapid pentru a veni cu măsuri și ajutor concret pentru toate statele membre.

Acordul la care a ajuns Consiliul European reprezintă încă o dovadă că doar împreună putem face mai mult. Acest lucru se va reflecta nu doar în bugetul alocat statelor membre pentru următorii șapte ani, ci și în sprijinul alocat țărilor europene pentru redresarea economică după criza generată de pandemia de COVID-19 și pentru sporirea capacității Uniunii Europene de a se pregăti și a răspunde viitoarelor crize.

Cum evaluați poziția României în cadrul negocierilor purtate asupra CFM 2021-2027? În ce măsură se regăsesc obiectivele și interesele României în articularea bugetului UE?

Cele 80 de miliarde de euro pe care România le va primi în următorii ani înseamnă un succes în negocieri.

Iar succesul în negocieri a fost posibil și deoarece, pentru prima dată în mulți ani, președintele României, prim-ministrul României și miniștrii au vorbit la Bruxelles pe aceeași voce și au negociat în aceeași direcție, în interesul României. Astfel, a fost îndeplinit în totalitate principalul obiectiv pe care l-a avut România în negocierile din Consiliul European: apărarea alocărilor țării noastre pentru agricultură și Politica de Coeziune.

Mai trebuie spus că Planul de Investiții și Relansare Economică anunțat de Guvernul României la începutul lunii iulie este în deplin acord cu prevederile Pachetului de Redresare de 750 de miliarde de euro al Uniunii Europene. Bani alocăți României prin pachetul de redresare vor finanța planul de investiții al României.

Care sunt principalele oportunități care necesită să fie exploatate pentru a asigura un nivel ridicat de absorbție din fonduri europene, concomitent cu utilizarea acestora într-un mod eficient, cu impact direct asupra nivelului de trai al fiecărui cetățean?

Pentru următorii șapte ani, România va primi 80 de miliarde de euro fonduri europene, față de 45 de miliarde de euro în ultimii șapte ani și 30 de

miliarde de euro în perioada 2007-2013. Vom primi mai mulți bani decât am primit oricând, bani ce vor trebui folosiți pentru proiecte destinate modernizării precum construirea autostrăzilor, modernizarea căilor ferate, îmbunătățirea infrastructurii la sat. Toate aceste măsuri vor atrage investitori și, prin urmare, vor crea locuri de muncă. Oamenii vor avea locuri de muncă stabile și bine plătite. Salarii mai mari înseamnă mai mulți bani la buget pentru investiții în școli, în spitale, pentru plata pensiilor, a salariilor.

Un accent important va fi pus și asupra proiectelor

și investițiilor care privesc combaterea schimbărilor climatice și protejarea mediului înconjurător.

Am văzut în această perioadă cât de importantă este tehnologia și digitalizarea, dar și cât de mult avem nevoie în continuare de investiții în aceste domenii. Tocmai de aceea, va trebui să investim din ce în ce mai mult în cercetare, inovare și digitalizare. Iar vestea bună este că digitalizarea se numără printre prioritățile pentru următorul exercițiu financiar. Deci vom putea face acest lucru accesând fonduri europene.

Interviu cu europarlamentarul Iuliu Winkler, PPE: „Planul de redresare trebuie să ajute mai consistent statele membre mai puțin dezvoltate și pe cele care au fost cel mai grav afectate de pandemie”

Răspunsul coordonat al Uniunii Europene la amenințările și crizele multiple a venit în sprijinul statelor membre puternic afectate, confruntate pe plan intern cu tensiuni și frământări. Solidaritatea și coeziunea au reprezentat principalii piloni pe baza cărora UE a construit o abordare comună la nivelul blocului comunitar, aspect care a reprezentat totodată o reală provocare în privința ajungerii la un numitor comun. Dificultatea obținerii unei poziții comun agreeate de către statele membre a întârziat de cele mai multe ori reacția UE. Pandemia de COVID-19 instituie un nou moment de cotitură în istoria UE, într-un context politic, economic și social în care este imperativă adoptarea unor măsuri care să vizeze cu precădere consolidarea solidarității și coeziunii la nivel european.

Europarlamentarul Iuliu Winkler, din grupul Partidului Popular European (Creștin Democrat), membru UDMR, vicepreședinte al Comisiei pentru comerț internațional (INTA) a Parlamentului European, raportor permanent al INTA în relația UE-China, a analizat perspectivele și provocările privind planul de redresare al Uniunii Europene în contextul crizei provocate de COVID-19, în interviul pe care l-a oferit lui Vladimir Adrian Costea, pentru *Pulsul Geostrategic*.

Vladimir-Adrian Costea: Domnule Winkler, șocul cauzat de coronavirus reprezintă o nouă provocare pentru o UE a cărei reziliență a fost puternic testată în ultima perioadă. Terorismul, criza migrației, ascensiunea populismului și extremismului, la care adăugăm iminenta producere efectivă a Brexit-ului, plasează statele

membre într-un context politic, economic și social vulnerabil. Cum vedeți dumneavoastră viitorul UE în acest moment? Care sunt opțiunile/scenariile care rămân sustenabile după această pandemie?

Iuliu Winkler: Pandemia de coronavirus a remodelat profund agenda publică în întreaga Uniune Europeană. O sumedenie de subiecte foarte importante au dispărut din atenția publică. Una dintre victime este și dezbaterea despre viitorul Uniunii Europene, al cărei semnal oficial a fost dat încă din martie 2017, atunci când Comisia condusă de Jean-Claude Juncker spera că o asemenea dezbateră se poate derula și finaliza odată cu alegerile europene din 2019. La acea vreme, Comisia Europeană propunea cinci scenarii pentru viitorul Uniunii – de la *business as usual* sau scenariul ambițiilor scăzute, prin care menținem doar piața comună, devenind o simplă cooperare economică, până la scenariul cel mai complex, acela în care cele 27 de state membre decid să se

integreze profund. La trei ani după această propunere constatăm că nu am avansat deloc în dezbateră despre viitorul Europei, iar tensiunile dintre diferitele grupări de state membre s-au adâncit. Pandemia ne-a adus într-un punct de cotitură. Ne aflăm la ora marii decizii, iar variantele s-au simplificat. Adâncirea cooperării sau începutul dezintegrării, acestea sunt cele două căi, iar lunile care urmează vor aduce și răspunsul.

Propunerea franco-germană pentru a crea fondul de relansare economică în valoare de 750 de miliarde de euro garantat prin bugetul multianual al UE este testul suprem. Pentru întâia oară în istoria sa, UE poate decide să se împrumute de pe piețele financiare în numele și pe seama tuturor statelor membre pentru a finanța acțiunea imediată în beneficiul generației viitoare.

Avem nevoie de relansare economică, iar marea majoritate a statelor membre are nevoie ca relansarea să fie sprijinită prin fonduri nerambursabile. Vom evita, astfel, să pierdem o nouă generație de tineri, după cea din perioada 2009-2010.

Sigur, posibilitatea înseamnă și responsabilitate. Împrumutul contractat azi va trebui rambursat în perioada 2027-2057, deci sarcina va reveni următoarei generații. Dar cu un fond de relansare utilizat judicios vom crea astăzi bazele bunăstării din viitor. De aceea, cred că adâncirea cooperării reprezintă viitorul UE.

Cum a gestionat UE crizele și frământările care au apărut în contextul amplelor schimbări sociale și economice determinate de pandemia de COVID-19? În ce măsură solidaritatea între statele membre a permis constituirea unui front comun la nivel european?

Analizând cu atenție starea Uniunii, putem constata că toate frământările, toate fracturile resimțite acut azi erau deja prezente înainte de pandemie. Coronavirusul nu a făcut decât să creeze o situație de urgență nemaiîntâlnită, care a pus și mai mult în lumină întreaga discordie europeană. În primele săptămâni ale crizei răspunsul a fost unul național, fiecare stat membru aplicând măsuri de urgență fără să țină cont de vecinii săi sau de UE27 în ansamblu. Lipsa de solidaritate a fost evidentă, dar, din fericire, de scurtă durată. Cred că plenara Parlamentului European din 27 martie a dat semnalul necesității de a reconstrui solidaritatea. După aceasta, în fiecare săptămână, am văzut pași mai bine coordonați la nivel european.

Frontul comun necesar este astăzi funcțional. S-au

creat noi instrumente financiare și chiar noi instituții care vor putea să răspundă eficient la următoarea provocare asemănătoare, chiar dacă ea nu va veni în domeniul sănătății publice, ci va fi una dintre amenințările asimetrice de care toți suntem conștienți.

Optimismul acestei evaluări va fi confirmat dacă în lunile următoare statele membre și Parlamentul European vor cădea de acord asupra bugetului multianual 2021-2027 și a instrumentului de relansare economică.

În ce măsură agenda politică a instituțiilor europene și a statelor membre a suferit modificări semnificative, în scopul amortizării șocului cauzat de coronavirus?

Primăvara anului 2020 a adus schimbări însemnate în agenda oficială a instituțiilor europene. Programul de lucru al Comisiei Europene a fost actualizat. Unele priorități au fost amânate, cum ar fi Strategia europeană de adaptare la schimbările climatice sau noua strategie europeană pentru păduri. Există tendința ca elementele Pactului ecologic european să fie incluse în prioritățile planului de redresare „Next Generation EU”, alături de elementele tranziției digitale. Asta înseamnă, de fapt, o repliere și nu o renunțare la acestea. Numeroase angajamente internaționale și negocieri comerciale au avut de suferit, din cauza carantinei și a imposibilității menținerii agendei planificate.

În general, concluzia lunilor în care activitatea a trecut în mediul virtual, fiind organizată prin videoconferințe și schimburi de scrisori, este aceea că tehnologia ajută democrația, dar nu o poate înlocui. Dezbateră democratică, dialogul, confruntarea de idei și întreaga procedură complexă de mediere a intereselor contradictorii presupune întâlnirea directă. De aceea, odată cu ameliorarea situației de sănătate publică, trebuie să revenim la bine-cunoscutele mecanisme ale dialogului și negocierii directe.

Planul de redresare al Comisiei, „Next Generation EU”, pune accentul pe o Uniune ecologică, digitală, socială și pe reziliență pentru un viitor sustenabil al UE. Sunt măsurile economice incluse în Plan suficiente pentru a îndeplini aceste obiective? În ce măsură acest Plan poate ajuta la atenuarea decalajelor de dezvoltare între statele membre?

Structura planului de redresare are la bază trei piloni: instrumente de sprijinire a redresării

economice în statele membre; măsuri de stimulare a investițiilor și a întreprinderilor; consolidarea acelor programe europene care susțin piața unică. Cele două priorități orizontale care se află în focusul întregului plan de redresare sunt tranziția verde și cea digitală.

Avem deci o structură complexă, care riscă să devină difuză dacă nu va respecta principiile Politicii de coeziune. Trebuie să ne preocupe viitorul fără a ne rupe de prezent. Planul de redresare trebuie să ajute mai consistent statele membre mai puțin dezvoltate și pe cele care au fost cel mai grav afectate de pandemie. Acesta este principiul solidarității. De aceea, planul de redresare nu poate oferi doar împrumuturi. Așa cum a fost concepută propunerea franco-germană, majoritatea suportului financiar trebuie să fie ajutor nerambursabil pentru cei care au mai multă nevoie.

Cum pot obține și gestiona statele membre în mod eficient fondurile alocate prin intermediul acestui Plan de redresare? În cazul României, care este lecția pe care trebuie să o conștientizăm pentru a ajunge la un nivel ridicat de absorbție a fondurilor europene?

Planul de redresare are o durată de viață bine definită, urmând să înceapă în 2021 și să se deruleze până în anul 2024. Același orizont de timp va fi aplicat flexibilității bugetare introduse de Comisia Europeană ca răspuns la criză. Cred că principala provocare a tuturor statelor membre este de a veni rapid cu proiecte fezabile și care să se încadreze în toate cerințele prevăzute prin „Next Generation EU”.

Prioritatea sunt locurile de muncă, pentru că fără generarea de noi joburi nu vom obține efectele economice și sociale scontate.

În ceea ce privește România, problemele noastre sunt vechi: slaba capacitate administrativă și lipsa coeziunii în societate. Este urgent să ne trezim și să conștientizăm faptul că fără dialog între mediul de afaceri, mediul administrativ și sistemul de învățământ nu vom putea obține acea mobilizare de care avem nevoie pentru a deveni eficienți. Obiectivul nu este cheltuirea banilor europeni. Adevăratul scop este modernizarea României și avansul societății noastre pe drumul integrării europene.

Care sunt oportunitățile de care dispun actorii economici din statele membre ale UE?

Viitorul este verde și digital. Planul de redresare oferă tuturor companiilor europene șansa de a

utiliza fondurile pentru această tranziție necesară spre sustenabilitate și digitalizare. Răspunderea instituțiilor care vor administra resursele financiare din planul de redresare este aceea de a asigura cheltuirea eficientă a sumelor. Nu cred că economiile noastre au de câștigat dacă salvează companii cu modele de afaceri ancorate în secolul XX. Ar fi doar o salvare temporară și bani risipiți.

În ce măsura gestionarea pandemiei de COVID-19 de către UE constituie un răspuns adecvat la retorica populistă și extremistă, devenită mult mai vizibilă în spațiul european?

Există o legătură istorică între succesul populismului și incertitudinea economică. Aceasta este lecția istorică pe care Europa a putut-o învăța în anii ‘30 ai secolului trecut. Adâncirea inegalității și dezvoltarea economică asimetrică nu fac decât să agraveze situația. Trebuie să fim atenți, pentru că populismul și demagogia pot ieși învingătoare. Uniunea Europeană se mobilizează în vederea mai bune informări a cetățenilor și a pornit pe drumul construirii rezilienței sociale împotriva dezinformării. Trebuie însă să fim conștienți de faptul că nu am făcut decât primii pași pe un drum foarte lung. Schimbarea modului de reacție a unei societăți în fața dezinformării durează o generație, iar calitatea sistemului de educație este esențială în această luptă. În România va trebui să luăm decizii urgente și radicale pentru a putea, în anii care vin, să asigurăm gândirea critică și gradul ridicat de înțelegere și deschidere spre colaborare de care au nevoie tinerii pentru a putea să se descurce în hățișul dezinformării, manipulării și al influențelor contradictorii la care sunt supuși.

În contextul actual, opțiunea de a ieși din UE reprezintă un demers falimentar? Cum afectează producerea efectivă a Brexit-ului relația dintre Regatul Unit și UE27?

Într-un studiu recent condus de Universitatea Oxford, subiecților li s-a cerut să menționeze cel mai bun și cel mai rău moment al UE. Pe locul întâi, în răspunsuri, la momente pozitive a fost menționată căderea zidului Berlinului, iar la momente negative referendumul pentru Brexit. Aceste răspunsuri mi se par semnificative pentru modul în care este perceput demersul Regatului Unit de ieșire din UE. Cu toate acestea, la patru ani de la referendum, trebuie să înțelegem că pentru clasa politică britanică Brexit-ul a devenit un proiect de țară. Paradoxal, pandemia a venit să ofere un colac de salvare nesperat politicienilor

britanici, deoarece în anii care vin orice problemă economică poate fi pusă pe seama acestei crize.

Pentru UE27, Brexit-ul este problematic din punct de vedere economic și periculos din punct de vedere politic, fiind pentru prima dată în istoria sa când UE, aflată în perpetuă extindere, pierde un membru.

În ceea ce privește stadiul tehnic al negocierilor, luând act de refuzul premierului Boris Johnson de a prelungi perioada de tranziție, UE27 se află în fața unei misiuni imposibile - renegocierea a 759 de acorduri până la sfârșitul anului 2020.

Prioritatea este viitoarea relație comercială dintre cei doi parteneri, care prezintă provocări extrem de

tendințe în ceea ce privește nevoia de interacțiune greu de soluționat: condițiile de competiție echitabilă; domeniul pescuitului; cadrul instituțional juridic.

Trebuie remarcată solidaritatea excepțională de care a dat dovadă UE27 pe întreaga durată a acestor negocieri dificile. Manifestarea acestei solidarități europene este și permisă succesului viitor.

O relație comercială, economică și de cooperare cu partenerii noștri britanici este importantă și de dorit pentru întreaga UE. În același timp însă nu poate fi mai bine afară decât înăuntru, deci nici Regatul Unit nu poate să beneficieze de avantajele pieței comune fără să-și asume și obligațiile aferente.

Interviu cu Iulian F. Popa, cadru didactic asociat al UBB:

„Viitorul este (și) al <<autostrăzilor digitale>>”

Necesitatea de a respecta distanța fizică pe durata pandemiei de COVID-19 a readus în prim-plan problematica privind facilitarea accesului mediului online. Conștientizarea oportunităților și amenințărilor existente în mediul online reprezintă, în continuare, o dimensiune importantă pentru valorificarea potențialului pe care îl oferă digitalizarea.

Iulian F. Popa, cadru didactic asociat al Universității Babeș - Bolyai, în cadrul căreia predă discipline din domeniul securității cibernetice și guvernantei spațiului cibernetic, a analizat perspectivele și provocările la adresa digitalizării în spațiul UE în contextul pandemiei de COVID-19, într-un interviu acordat lui Vladimir-Adrian Costea pentru *Pulsul Geostrategic*.

Vladimir-Adrian Costea: Domnule Popa, pandemia de COVID-19 a transformat, în mod brusc, o nevoie într-o necesitate pentru domenii importante, în cazul cărora interacțiunea a început să fie desfășurată în spațiul online. În ce măsură am fost pregătiți, la nivel național și european, pentru această schimbare? Privind dintr-o perspectivă de ansamblu, care este nivelul de digitalizare existent în spațiul european?

Iulian F. Popa: În primul rând, nu sunt convins că pandemia a transformat, mai ales brusc, o nevoie într-o necesitate. Atât nevoia, dar mai ales necesitatea existau și înainte de pandemie. Mai degrabă, eu zic că vorbim de accelerarea unor

„în online”, de digitalizare. Acum, privim situația cu alți ochi, așteptările sunt mult mai mari, dar e vorba de aceeași situație în fond. Ca să folosesc un termen de specialitate, online-ul a funcționat ca un *backup* și am constatat cu toții că „există viață” și online - îmi asum această licență de limbaj. În continuare, cred că nu s-a schimbat mare lucru, doar am conștientizat sub imperiul unor factori perturbatori (frica, distanțarea fizică și incertitudinea cauzate de răspândirea virusului) că digitalizarea joacă un rol mult mai important în viețile noastre. Îmi pare rău că e nevoie de o situație tragică pentru a ne da seama de acest lucru. Dacă ne referim la România și la contextul național, nu pot să nu remarc încă o dată că suntem o țară a contrastelor când vine vorba de digitalizare. Pe de o parte, avem o infrastructură foarte bună de comunicații electronice, care a făcut față cu brio cerințelor de trafic din perioada stării de urgență, dar pe de altă parte, conform celor mai recente date, încă ocupăm un loc codaș în UE din perspectiva DESI. Nu aș putea spune că am fost sau suntem neapărat pregătiți, dar sunt convins că lucrurile vor lua o turnură pozitivă în ceea ce ne privește în perioada următoare.

În ce măsură se suprapun decalajele privind digitalizarea peste clivajele sociale existente la nivel național și european? Care a fost, în acest context, reacția autorităților?

Ca să contextualizez întrebarea dvs., cred că decalajele în privința digitalizării nu se suprapun unor clivaje sociale, ci mai degrabă le adâncesc sau

le estompează, după caz. Din acest punct de vedere, cred că trebuie să fim foarte atenți când stabilim prioritățile în materie de politici publice. Pe plan național, așa cum am constatat în timpul situației de urgență, îmi este foarte clar că unele situații delicate privind accesul la internet și servicii publice electronice trebuie îmbunătățite de urgență, mai ales în zonele defavorizate sau în mediul rural. Nu sunt în măsură să evaluez reacția autorităților, dar o apreciez ca fiind bună, cu toate că mi-aș fi dorit mai mult digital și mai puține declarații tipărite pe hârtie.

Necesitatea de a ne adapta rapid la interacțiunea la distanță prin utilizarea unor instrumente digitale contribuie la schimbarea unor mentalități cu privire la importanța digitalizării sau, dimpotrivă, accentuează stereotipurile pe care le identificăm mai degrabă în rândul celor care au manifestat reticență?

Întrebarea dumneavoastră este foarte bună. Mi-aș dori să vă pot oferi un răspuns concret. Așa cum am mai spus, interacțiunea în *online* cu siguranță schimbă niște obiceiuri, dar m-aș feri să cred în schimbarea unor mentalități. Interacționăm la distanță în condiții din ce în ce mai bune de mai bine de 20 ani, dar mare parte din mentalități și stereotipuri se schimbă la fel de greu. Nu văd o relație directă în acest caz și nici nu găsesc argumente solide să pot să o bănuiesc. Este vorba, în fond, de rezistența la schimbare a fiecăruia. Cert este că viața de zi cu zi nu migrează către online – spun asta în ciuda creșterii semnificative a timpilor petrecuți în *online*, ci mai degrabă cred că realizăm că ne putem folosi de *online* într-o manieră de neconceput înainte de pandemie. Ca să dau un exemplu în acest sens, estimez că piața muncii va arăta mult diferit în scurt timp. *Work-from-home* va deveni un concept *mainstream* cât de curând, chiar și în cazul unor profesii mai puțin pretabile.

În această perioadă, accesul la educație reprezintă o problemă stringentă pentru elevii și profesorii care nu dispun de acces la un dispozitiv conectat la internet. Care sunt măsurile pe care le considerați oportune pentru a veni în sprijinul acestor persoane? Totodată, cum evaluați demersurile inițiate la nivel european pentru a facilita accesul la educație în mediul *online*?

În primul rând, cred că o mare parte dintre sarcinile remedierii acestei situații revine statului. Îmi doresc ca statul să aibă un rol mult mai activ în această privință. Mă refer la rolul de facilitator și

generator de viziune și proiecte cu efect multiplicator pe plan economic și social. Concret, mă aștept ca statul să continue și chiar să accelereze, acolo unde este cazul, dezvoltarea infrastructurilor și rețelelor electronice. Infrastructura vine la pachet cu mai multă competitivitate, creștere economică și mobilitate. Viitorul este (și) al „autostrăzilor digitale”. În ceea ce privește demersurile europene inițiate pentru facilitarea accesului la educație și îmbunătățirea competențelor digitale (până la urmă și despre asta e vorba) nu pot să nu constat că acestea sunt creionate la nivel de politici de multă vreme, doar că pandemia a oferit un context favorabil punerii acestui subiect în lumina reflectoarelor.

Considerați că desfășurarea activităților la distanță facilitează o mai bună conștientizare asupra oportunităților și riscurilor specifice digitalizării? În ce măsură înțelegem modul în care ne construim o identitate în mediul *online*?

Fac o paralelă și simplific mult situația. Digitalizarea este asemănătoare într-o anumită măsură cu mersul pe bicicletă. Nu se uită, e destul de greu reversibilă. Așadar, în privința riscurilor și oportunităților specifice – ca să continui paralela, eu cred că învățăm și le conștientizăm în cea mai mare parte doar exersând. Sună paradoxal, dar dacă ne gândim mai bine, aici suntem. Adică, ne îmbunătățim reflexele și obiceiurile ca urmare a expunerii la situațiile de risc, dar într-o manieră similară „prindem gustul” oportunităților. Referitor la identitatea în mediul *online*, dacă am înțeles bine întrebarea dvs., încerc să vă răspund prin lentilele unui analist, deoarece vreau să las fondul problemei sociologilor și psihologilor pentru un răspuns mai exact. Poate vă surprind, dar nu cred că identitatea *online* este un concept separat de identitatea în sine a unui individ. Mă refer la cazurile uzuale și obișnuite, în care mediul *online* este utilizat în scop pașnic. Plec de la premisa că *online*-ul (respectiv a fi în *online*) este un mijloc de a atinge un obiectiv și nu un obiectiv în sine. În acest sens, eu cred că folosim *online*-ul mai degrabă ca pe un instrument. Prin urmare, trebuie să fim foarte atenți cum folosim acest instrument. În teorie, mediul *online* este un spațiu non-euclidian, adică un spațiu în care fiecare e vecin cu fiecare, în care distanța fizică și timpul sunt foarte puțin relevante. Din acest punct de vedere, oportunitățile, dar și amenințările sunt foarte aproape de noi. Cred că acesta este un factor care influențează substanțial modul în care ne raportăm fiecare la identitatea *online*.

În ce măsură sistemele informatice dispun, la nivel național și european, de mecanismele necesare care să le confere reziliență în fața atacurilor cibernetice, în contextul în care am devenit dependenți de mediul online?

Subiectul securității cibernetice este unul foarte drag mie și apreciez că ducem discuția în această direcție. Mă număr printre cei care cred și argumentează că securitatea cibernetică este o nouă dimensiune a securității (în detrimentul ideii potrivit căreia dimensiunile clasice ale securității, așa cum au fost ele teoretizate de diversele școli de gândire, au o dimensiune cibernetică), respectiv spațiul cibernetic este un domeniu strategic, alături de domeniile terestru, aerian, naval și spațial. De aici pleacă toată discuția. De fapt, acesta cred că ar trebui să fie modul de gândire care să ghideze felul cum ne raportăm la creșterea rezilienței în fața atacurilor cibernetice. Nu cunosc contextul european în profunzime, dar la nivel național nu stăm rău deloc. V-aș reaminti că România este un furnizor net de securitate și cunoaștere specifică la nivel european și nu mă refer aici doar la structurile guvernamentale, ci amintesc că industria locală în domeniul securității cibernetice care este bine

poziționată.

Post pandemie, care sunt perspectivele pe care le identificați pentru (re)definirea paradigmei digitalizării serviciilor în spațiul european?

La momentul actual, așa cum se prezintă situația în spațiul european, nu întrevăd o schimbare de paradigmă pe termen mediu și chiar lung. Paradigma digitalizării, așa cum o înțeleg eu, pornește de la un lucru foarte simplu: mai multă digitalizare înseamnă mai multă prosperitate, competitivitate, transparență și, în funcție de context, chiar mai multă securitate. Nu cred că pandemia și, mai ales, nevoile pe care le vom avea la momentul respectiv vor schimba această axiomă. Ce întrevăd în schimb este reducerea treptată și semnificativă a dependenței statelor europene de cunoaștere și tehnologii necesare digitalizării din afara spațiului european. Probabil, în contextul utilizării pe scară largă a unor tehnologii cu potențial disruptiv, vom asista și la o creștere a protecționismului european. Strategic vorbind, e o miză cu bătaie lungă și un subiect greu digerabil, dar Europa nu-și poate permite să piardă bătălia globală în acest sens.

Interviu cu Lectorul Dragoș C. Mateescu (Izmir University of Economics):

„Toleranța UE față de derapajele interne din Turcia este doar aparentă”

Extinderea puterii președintelui Erdoğan, împreună cu adâncirea dezechilibrului puterilor în stat, au îndepărtat și mai mult Turcia de perspectiva unei aderări la Uniunea Europeană. Derapajele regimului de la Ankara au accentuat plasarea Turciei pe o traiectorie iliberală și au dus la suspendarea temporară a procesului de aderare la UE, în pofida rolului important îndeplinit de Turcia în gestionarea fluxurilor de refugiați.

Dragoș C. Mateescu, lector în Științe Politice și Relații Internaționale la Universitatea Economică Izmir (Izmir University of Economics) din Turcia, a analizat perspectivele și provocările asupra relației UE - Turcia pornind de la tensiunile interne și politica promovată de Erdoğan pe plan extern, în interviul pe care l-a oferit lui Vladimir Adrian Costea, pentru *Pulsul Geostrategic*.

Vladimir-Adrian Costea: Domnule Mateescu, poziția geopolitică a Turciei a reprezentat în ultimii ani un atu important în relația acestui stat cu Uniunea Europeană. Dinamica fluxurilor

migratorii a plasat în plan secund politica internă promovată de regimul lui Erdoğan. În ce măsură această abordare este fezabilă pe termen mediu și lung?

Dragoș C. Mateescu: Mă bucură formularea întrebării pentru că indică punctul de tensiune maximă dintre Ankara și Bruxelles la ora actuală. Aș dori, însă, să atrag atenția de la bun început că unele din aspectele nedorite din „politica internă” a Ankarei, care alimentează această tensiune, nu sunt

neapărat creații ale actualului regim turc. Republica Turcia a avut mereu probleme privind drepturile omului, drepturile minorităților, reprezentativitatea democratică sau statul de drept. În primii 6-7 ani de după preluarea puterii, în noiembrie 2002, guvernul AKP-Abdullah Gül-Erdoğan a promovat multe reforme democratice, care continuau eforturile depuse de guvernul precedent. Eu am venit să locuiesc și să muncesc aici în iulie 2001 și îmi amintesc foarte bine un oarecare entuziasm pentru integrarea europeană și pentru reforme. Ele au fost și mai mult impulsionate de demararea oficială a procesului de aderare a Turciei la Uniunea Europeană (UE), în 2005. Abia după 2010 și, mai cu seamă, după decembrie 2013 putem vorbi despre o transformare radicală a regimului de la Ankara dintr-unul reformat într-unul rezistent la reforme și la democrație. Cu acest regim negociază astăzi Bruxelles-ul chestiunea presantă a fluxului masiv de refugiați din Siria dar și din alte părți ale Asiei și Africii. Și normal că, fiind o chestiune presantă, politica internă din ce în ce mai autoritară a regimului de la Ankara pare să nu mai reprezinte o prioritate, însă trebuie făcută o clarificare importantă. Ca urmare a unor decizii la vârful instituțiilor UE (Parlament și Consiliu), Comisia Europeană a suspendat *de facto* procesul și negocierile de aderare cu Turcia tocmai din cauza regresului reformelor și transformarea regimului într-unul autoritar. Iar Comisia nu amestecă această chestiune cu cea a refugiaților, deși guvernul turc încearcă din răspuț să o facă. Milioanele de euro oferite Ankarei pentru programe de ajutor în problema refugiaților sunt o chestiune separată.

În contextul războiului din Siria, precum și în raport cu tensiunile care apar cu regularitate la frontiera eleno-turcă, care este politica lui Erdoğan în problema migrației? În ce măsură regimul de la Ankara dispune de capacitatea necesară pentru a gestiona fluxurile migratorii?

Încă de la declanșarea crizei siriene și a refugiaților, în 2011, Turcia a răspuns pozitiv și eficient. Analizele făcute de biroul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați confirmă an de an această impresie și felicită Turcia pentru eforturile sale. Aceleași aprecieri vin și din partea altor organizații internaționale relevante, guvernamentale sau non-guvernamentale, și chiar din partea instituțiilor UE. Acțiunile negative și chiar sfidătoare la adresa Greciei și a altor țări europene, pe această temă, au început în momentul în care puterea actuală de la Ankara a realizat că pierde din popularitate pe plan intern. Undeva pe la

începutul lui 2016 au apărut primele semne ale unei crize economice, care s-a accentuat ulterior. Primul punct culminant a fost atins în august 2018, când lira turcească s-a prăbușit. Tot în perioada aceea a debutat și sistemul prezidențial prin care a fost desființată funcția de prim-ministru, iar puterea executivă și, sub anumite condiții (existente la ora actuală), puterea legislativă sunt concentrate în mâinile Președintelui. Deciziile luate de această administrație au fost mai degrabă nepotrivite și au accentuat și mai mult criza. De aici și panica crescândă de la Ankara. Majoritatea sondajelor de opinie situează popularitatea guvernărilor undeva între 30 și 38 de procente, iar cea a Președintelui este și ea aproape de aceste cifre.

Pe acest fond de panică, așa cum se întâmplă și în alte țări cu regimuri similare, străinătatea este întotdeauna transformată în discursul puterii într-un țap ispășitor și un inamic perpetuu nu numai al regimului, dar și al Turciei. Și, într-o țară cu o lungă istorie a acestor sentimente, începând chiar de la prăbușirea Imperiului Otoman, un astfel de discurs ar trebui să funcționeze. Numai că, acum, problemele economice par să încline din ce în ce mai mult electoratul spre opoziție, iar panica celor de la putere crește. Nu doar că au pierdut controlul asupra celor mai mari orașe la ultimele alegeri locale, dar situația economică se înrăutățește pe zi ce trece, inclusiv din cauza efectelor pandemiei, iar sondajele nu arată deloc bine.

De la politica „zero problems with neighbours”, inițiată de Abdullah Gül la începutul guvernării AKP, s-a ajuns acum la situația în care Ankara nu prea mai are prieteni printre vecini și, în statistici, vedem influxuri tot mai mici de capital extern. Criza actuală va necesita bugete enorme pentru măsuri sociale și economice interne, iar refugiații sunt și ei o povară. Nu cred că discursul naționalist-xenofob este o soluție și ar trebui ca Ankara să își schimbe rapid atitudinea, mai ales față de partenerii europeni, cu care Turcia are cea mai importantă relație economică și politică. Ankara a ales în schimb să continue cu discursul anti-european. Urmează să vedem cât timp va putea continua în direcția aceasta, pentru că economia nu prea îi permite. Și nici deschiderea frontierelor de vest, spre Bulgaria și Grecia, nu va contribui prea mult la diminuarea poverii refugiaților. În martie, când a avut loc un astfel de episod, numărul refugiaților care s-au năpustit spre acele granițe a fost nesemnificativ, iar forțele poliției de frontieră din Grecia și Bulgaria dar și FRONTEX au reacționat imediat. Problema refugiaților, cel puțin pentru cei din Siria, se poate rezolva doar prin pacificarea

Siriei iar Turcia, deși este de feliicitată pentru găzduirea refugiaților, a devenit acum parte în războiul sirian și nu un factor de pacificare.

Cum evaluați relația UE-Turcia în actualul context internațional? Care sunt perspectivele și provocările pe care le identificați având în vedere abordarea regimului lui Erdoğan?

Cum am indicat în răspunsul la prima întrebare, procesul de aderare a Turciei la UE este actualmente suspendat temporar. Acesta este doar un aspect al relațiilor dintre cele două părți și, după părerea mea, este cel mai important pentru că integrarea europeană a Turciei ar rezolva multe dintre problemele din această țară și din regiune. Ea ar contribui semnificativ și la stabilitatea pieței comune europene în relațiile sale cu vecinătatea, stabilitatea fiind unul din elementele fundamentale ale prosperității noastre. O altă formă instituțională a relației Turcia-UE este Uniunea Vamală, inițiată în 1995. Aceasta s-a dovedit avantajoasă pentru ambele părți și a făcut din piața comună europeană principalul partener comercial al Turciei. Mult peste jumătate din importurile și exporturile Turciei sunt dinspre și spre UE, dar Uniunea Vamală trebuie actualizată pentru că multe din acordurile care o reglementează sunt deja depășite. O chestiune delicată în acest context este și noua politică ecologică a UE, care va aduce o taxă specială pentru importuri non-conforme cu standardele ecologice ale Uniunii, inclusiv din Turcia. Asta se adaugă la faptul că avansarea oricăror negocieri cu Turcia, privind atât aderarea cât și Uniunea Vamală, este condiționată de respectarea de către Turcia a valorilor europene. La Ankara încă nu se înțelege - la fel ca și la Moscova, Washington sau Londra - că influența UE la nivelul comerțului global este masivă, iar acești actori naționali pur și simplu nu pot trata cu Comisia Europeană de la egal la egal. Când vor înțelege pe deplin acest lucru, va fi prea târziu pentru ei.

În cazul Turciei, blocajul nici măcar nu s-a produs din cauza Comisiei Europene. Aceasta a fost dintotdeauna un susținător entuziast al integrării europene a Turciei, din considerente cât se poate de pragmatice. Ele țin de contribuția importantă pe care această țară o poate avea la dezvoltarea blocului economic UE prin poziția sa geostrategică, prin populația numeroasă și relativ tânără, prin piața națională mare și prin potențialul său economic. Blocajul a apărut din cauza regresului reformelor din această țară relativ la valorile europene și la criteriile de aderare. Comisia nu poate convinge la ora actuală statele membre, Parlamentul European

și Consiliul că Turcia este eligibilă pentru a face parte din aceste instituții. Este mult prea riscant să accepți o țară cu un regim atât de problematic, care îți poate deregla funcționarea instituțiilor și a pieței comune.

Apoi, avem noua politică regională a Turciei, care pare a căuta sau chiar produce inamici. Asistăm la negativizarea sistematică a unor subiecte care n-au avut niciodată o astfel de nuanță în politica externă turcească, cum ar fi relațiile economice, politice și de securitate cu Occidentul. Apoi sunt inventate subiecte care de fapt sunt false. Chestiunea hidrocarburilor din estul Mării Mediterane este deja una care nu prea mai atrage marii actori, pentru că a reieșit între timp că extracția și exploatarea sunt mult prea scumpe. Ele devin și mai scumpe dacă regiunea devine anarhică, iar politica actuală a Ankarei pare să meargă tocmai în această direcție. Continuă să susțină cauza nesustenabilă a Ciprului de Nord, cauza problematică a guvernului conservator al Frăției Musulmane de la Tripoli și cauza nesustenabilă - acum - a rebelilor în Siria. Prin susținerea acestor cauze, Ankara continuă să se opună Rusiei, Statelor Unite și unor state europene importante, laolaltă cu majoritatea statelor arabe. Asta în vreme ce resursele Turciei sunt limitate. Țara nu are resurse naturale semnificative, nu are resurse tehnologice proprii și nici rezerve de capital strategic. Toată economia Turciei se susține prin importuri la toate cele trei capitoare iar balanța devine negativă ori de câte ori lira slăbește, ceea ce este cazul de mai bine de doi ani încoace. Eu chiar nu mai înțeleg care este logica acțiunilor de politică internă și externă de la Ankara în aceste condiții. Nu înțeleg unde cred cei de la putere că se poate ajunge, în condițiile actuale, prin discursul naționalist-xenofob și, mai ales, anti-european. Deci nu prea putem vorbi așezat, analitic, despre „perspective și provocări”, pentru că nu avem o logică cu care să putem lucra.

Intervenția militară a Turciei în Siria a atenuat în mod semnificativ luările de poziție ale UE față de derapajele interne ale regimului de la Ankara. În ce măsură toleranța UE față de derapajele produse asupra funcționării statului de drept afectează procesul de europeanizare a Turciei?

Toleranța UE față de derapajele interne din Turcia este doar aparentă. În primul rând, Uniunea nu este un actor militar dar are o politică veche de câteva decenii bună față de Orientul Mijlociu, inclusiv Siria, inițial în cadrul Politicii Mediteraneene iar acum în cadrul Politicii de Vecinătate. Aceste

politici au ca scop întărirea guvernantei și a stabilității statelor din regiune, prin programe plătite de UE, pentru ca piețele respective să poată fi conectate, parțial și condiționat, la piața comună europeană. Primăvara Arabă și războaiele civile din Siria și Libia au afectat profund funcționarea acestor relații și programe dar ele nu vor dispărea; derularea lor este doar amânată și este foarte posibil să apară schimbări structurale atunci când vor fi reluate, dar abordarea de bază nu va dispărea.

Intervențiile Turciei în Siria și Libia au complicat evoluțiile de acolo dar nu au venit din neant, ci din percepțiile actualului regim de la Ankara referitor la Bashar Al-Assad și la regimul conservator al Frăției Musulmane de la Tripoli. Au fost interpretări, după părerea mea eronate, privind acești actori dar și privind interesele și rolurile Rusiei, SUA și unor state europene în cele două conflicte. Mai este și factorul electoral, mare parte din acțiunile actualului regim de la Ankara fiind pentru consum intern, inclusiv resuscitarea „neo-otomanismului” și atitudinea generală „eurasianistă”, anti-europeană. La fel ca și la Moscova, conducerea politică de la Ankara nu a înțeles logica istorică a evoluției Rusiei, respectiv a Turciei, care a fost mereu o logică euro-centrică. Din acest amalgam de factori și situații complexe s-au născut erori grave de percepție și de acțiune, iar economia pedepsește acum aceste erori. Având în vedere că nicio altă piață nu poate înlocui piața comună europeană în mecanismul de dezvoltare al Turciei, cred că „derapajele” actuale sunt doar un episod temporar, fapt prea bine înțeles la Bruxelles. Este nevoie ca energiile distopice din Turcia să se consume și abia apoi se va putea discuta despre normalizarea relațiilor, prin reluarea procesului firesc de integrare europeană a țării, care nu pare posibilă în climatul actual.

În contextul actual, considerați oportună adoptarea unui nou acord de asociere prin intermediul căruia UE să solicite intensificarea reformelor pentru a asigura respectarea drepturilor omului? În ce măsură acest scenariu este unul fezabil?

Știu că se vorbește foarte mult, mai ales la Paris dar și în alte capitale europene, despre un nou tip de acord cu Turcia. Din punctul meu de vedere, nu poate fi vorba despre o altă formă prin care să se „solicite” Turciei intensificarea reformelor. Relația acestei țări cu CEE-UE este foarte veche, debutând în anii 1960. Încă de atunci se așteaptă o schimbare profundă în modul de funcționare al acestei țări și prea puține lucruri s-au schimbat cu adevărat. Nici

măcar reformele importante de la începutul anilor 2000 nu au produs o altă paradigmă, iar statul a rămas baricadat în jurul propriilor interese și în jurul identității sale naționaliste, așa cum este ea proclamată în constituție.

Cu un prag electoral de 10%, instituit în 1983, nu se poate vorbi despre o reprezentativitate democratică largă a guvernanților. Având în vedere că minoritățile nu au dreptul la reprezentare ca grupuri identitare, zeci de milioane de kurzi sau alevi sunt excluși ca atare din mecanismele decizionale. Iar sistemul prezidențial, inaugurat în 2018, a întărit și mai mult baricada statului împotriva participării reprezentative a propriilor cetățeni, indiferent de identități etnice, la actul de guvernare. Drepturile elementare sunt și ele încălcate masiv și toate statisticile organizațiilor care monitorizează Turcia indică regresul masiv al acestei țări în ce privește protejarea libertăților individuale și, mai ales, accesul la un sistem judiciar independent și corect. Adică nu mai avem de a face cu un stat de drept, ci doar cu o țară în care încă mai funcționează un mecanism democratic de reprezentativitate (foarte) limitată dar controlat de binomul Președinte-Partid de la guvernare, oricare ar fi Președintele sau Partidul la un moment dat. Doar situația economică mai poate crea presiuni suficient de mari pentru a determina schimbări profunde, însă mi-e teamă că rezistența sistemului ar putea duce la conflict.

Uniunea Europeană nu are ce schimba în politica sa față de Turcia. Aderarea rămâne un deziderat important pentru ambele părți, dar ea se poate face numai prin îndeplinirea de către Ankara a criteriilor UE și nu viceversa. Orice schimbare în această logică ar duce la prăbușirea ei și, automat, la năruirea speranței că, în viitor, piața comună europeană ar putea include Turcia, iar aceasta ar putea să îndeplinească criteriile de integrare europeană, devenind o democrație liberală și un stat de drept. Cred că trebuie să avem încredere în Comisie, care a înțeles foarte clar că, în contextul actual, nu se poate spera la o reformare a Turciei dar nici nu se poate decide unilateral că Turcia nu este capabilă de reforme într-un alt context politic intern. Trebuie să așteptăm și să sperăm că electoratul turc, doar el, va decide se se întoarce pe drumul integrării europene. Sondajele arată că astfel de speranțe sunt îndreptățite iar UE nu poate face altceva decât să hrănească acele speranțe cu un discurs prietenesc față de turci și o deschidere a mecanismelor de aderare spre o colaborare permanentă cu guvernul de la Ankara, oricare ar fi acela.

MAREA NEAGRĂ

Politicienii moldoveni au ratat asistenta financiară europeană, cetățenii o merită totuși!

Iurie CALESTRU

Apropierea de Uniunea Europeană, implicit lansarea Parteneriatului Estic în 2009, a avut un impact pozitiv asupra dezvoltării și modernizării Republicii Moldova. Cetățenii deja au resimțit impactul multitudinii de programe, proiecte și inițiative diverse pe care UE le implementează în Republica Moldova. Uniunea Europeană este cel mai important donator și partener pentru Republica Moldova și cu toții ne îndreptăm aspirațiile către Uniunea Europeană când vine vorba de standarde de viață sau migrație, atunci când vine vorba de valori sau principii. Liberalizarea regimului de vize pentru cetățenii moldoveni, care călătoresc în statele UE, a însemnat începutul unei apropieri nu doar fizice, dar și moral-spirituale de valorile UE. Din acel moment, orice cetățean poate călători liber în țările din UE, văzând cu ochii proprii ce înseamnă stilul European de viață. Stilul de viață european a devenit deja un brand la care aspiră cea mai mare parte a populației țării și astfel suntem obligați să folosim această oportunitate în beneficiul cetățenilor obișnuiți ai țării. Această aspirație pentru un alt stil și o altă calitate a vieții a servit drept bază pentru dezvoltarea programului ECIPES. De moment ce cetățenii vor avea Europa în casa lor, în localitatea, unde locuiesc, în afacerile pe care le dezvoltă, vor resimți în mod personal beneficiile directe ale susținerii din partea Uniunii Europene, aceasta va îmbunătăți esențial calitatea vieții lor.

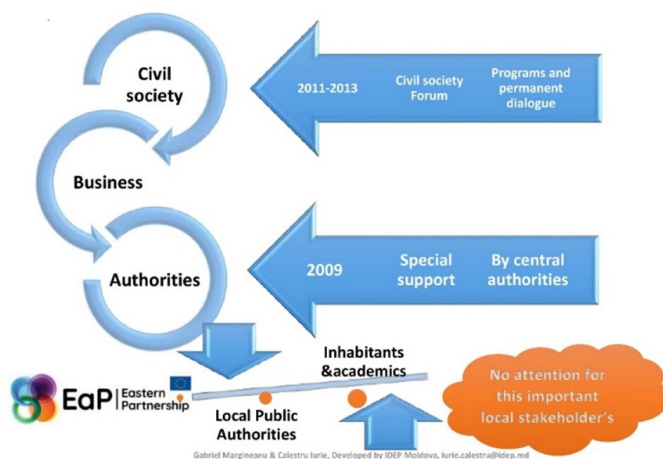
Programul ECIPES a fost dezvoltat pentru oameni simpli, care utilizând platforma online *eu4ecipes* să poată contacta direct și ușor instituțiile UE, reducându-se astfel procedurile birocratice, costurile administrative și termenii de adresare, inclusiv și datorită faptului că toate contractele cu beneficiarii vor fi semnate exclusiv online, utilizând semnătura electronică. IDEP (Institutului de Dezvoltare și Expertiză a Proiectelor) Moldova a dezvoltat Programul ECIPES (Coeziunea Europeană prin programe de susținere pentru cetățean, tânăr antreprenuer și primărie), nu ca un proiect al unui ONG, deoarece acest lucru ar reduce considerabil potențialul și importanța acestuia, ci ca o inițiativă strategică a Comisiei Europene pentru Parteneriatul Estic, destinat în primă fază cetățenilor Republicii Moldova.

Elementul de bază al oricărui stat sunt cetățenii, ei fiind cea mai importantă valoare pentru țară! Împărtășirea valorilor, standardelor și suportului european prin programele de susținere, trebuie focusată direct pe cetățean, pe locul unde acesta trăiește. În procesul dezvoltării programului ECIPES, au fost preluate cele mai bune practici. În acest sens, am fost inspirați de programul *rabla electrocasnice* din România, care a înregistrat rezultate pozitive, contribuind la îmbunătățirea calității vieții oamenilor, și programul *Start-up nation*, destinat tinerilor. Considerăm că părinții noștri merită sprijin de la UE pentru renovarea echipamentelor electrocasnice direct la ei acasă (200 mii familii beneficiare), la fel și localitățile din care provin (50% din totalul tuturor primăriilor), precum o merită și copiii noștri (2.000 tineri 18-35 ani).

Cetățenii Republicii Moldova au dreptul să beneficieze de împărtășirea standardelor europene, anume acest deziderat fiind promovat de noi în instituțiile europene din Bruxelles. Componenta programului ECIPES este foarte simplă, inovatoare și necesară, acesta fiind motivul pentru care multe părți interesate susțin această inițiativă la nivel înalt. Programul va crea inovație și va induce optimizarea necesară, ceea ce se dorește la toate nivelurile deja de mult timp, reușitele fiind la acest moment destul de modeste.

După pandemie, mulți cetățeni - îndeosebi tinerii - vor rămâne fără muncă, vor fi afectate IMM-urile, iar municipalitățile se vor confrunta cu provocări foarte mari. Criza a demonstrat că nu suntem pregătiți pentru multe din schimbările apărute și se pare că acestea ne vor influența viața încă mult timp înainte. Ca urmare, cetățenii vor avea mare nevoie de programe de sprijin concrete, la locul de trai, în afaceri și în localitatea în care locuiesc. Astfel, programul ECIPES poate contribui la eficientizarea ajutoarelor alocate în cadrul Parteneriatului Estic, prin utilizarea tehnologiilor online, pentru a ajuta cetățenii să devină beneficiari direcți, rapid, concret și cu impactul necesar. Această platformă poate fi dezvoltată de Comisia Europeană și poate deveni primul proiect de coeziune între cetățenii, care au nevoie de sprijin mai mult decât oricând și de UE. Dezvoltând acest program împreună, pentru prima dată vom crea oportunități reale pentru cetățeni simpli, indiferent de guvernare. Deci, unde

sunt acești cetățeni? În ce localități trăiesc, în ce condiții trăiesc, la ce viitor visează? În momentul în care tinerii, cetățenii și autoritățile locale sunt excluse din contextul cooperării UE sau al asistenței tehnice, sincer vorbind, nu este pe deplin clar cât de oneste și legitime sunt aceste procese. Pentru că merităm să fim auziți, merităm totuși un sprijin direct și, datorită digitalizării, putem reveni la situația de acum mai bine de 15 ani, când era practică garantarea directă din partea Uniunii Europene. La această practică s-a renunțat din cauza anumitor discuții vizavi de corupție și s-a trecut la competiții și la toate celelalte proceduri, dar digitalizarea ar exclude factorul de corupere și ar permite accesarea directă a granturilor, iar fondurile ar ajunge rapid, direct și concret - la cetățean, la primar și la mica afacere. Iar tânărul, primarul și tânărul antreprenor, care reprezintă viitorul acestei țări, nu vor mai fi nevoiți să se gândească unde este Europa sau ce este Europa, o vor avea în casă, în localitate sau în afacere.

Am ajuns la etapa la care sperăm ca acest program să fie acceptat după numeroase demersuri când nimeni nu ne-a spus ce pași trebuie să urmărim, după ce am utilizat toate șansele pentru a convinge factori de decizie importanți din Parlamentul European, Comisia Europeană, guvernele și autoritățile tuturor EU-27 să ne ajute în acceptarea acestui program, pe care Comisia Europeană să-l implementeze pentru 203 mii de familii, 50% de primari și 2.000 de tineri. Deci, suntem la etapa în care vrem să aducem cetățeanul, primarul și tânărul antreprenor la calitatea de actor eligibil în programele de granturi, să contribuim la descentralizarea fondurilor europene, încât să nu fim iarăși și iarăși victimele politicianilor iresponsabili. Este bine cunoscut faptul că atunci când absorbi toate fondurile oferite, ți se oferă mai mult; iar atunci când nu absorbi nici ce ți se oferă, ți

se oferă și mai puțin. E o logică simplă, pentru că dacă cineva nu are nevoie de ce i se oferă, pentru ce să-i mai dai?

Programul ECIPES ar putea soluționa și problema legată de anularea ultimei tranșe din suportul macro-financiar oferit Republicii Moldova de UE.

Solicităm anularea deciziei de retragere a ajutorului de 40 de milioane de euro pentru Republica Moldova. Avem câteva zile până va fi făcută publică decizia oficială a Comisiei Europene, în pofida faptului că informațiile privind anularea ultimei tranșe au fost deja anunțate pe platforma Comisiei Europene și sperăm foarte mult că, în urma demersurilor a mai mulți eurodeputați și deputați din Parlamentul Republicii Moldova către președintele Consiliului European, dl. Charles Michel, către doamna cancelar Angela Merkel, către președinta Comisiei Europene, către Colegiul comisarilor europeni și către autoritățile Uniunii Europene din cele 27 de țări, care au delegat reprezentanți în instituțiile europene, vom reuși să-i convingem că cetățenii Republicii Moldova nu merită să fie victimele politicianilor iresponsabili și fiecare trebuie să răspundă pentru erorile sale. În momentul în care cetățeanul Republicii Moldova va greși, să fie sancționat; iar în momentul în care autoritățile au greșit, să fie sancționate ele, nu cetățeanul simplu. Și dacă fondurile au fost alocate pentru Republica Moldova, să fie alocate în interesul cetățenilor Republicii Moldova! De ce să fie sancționați cetățenii? Ei nu au greșit cu nimic. Conform ultimelor sondaje, Uniunea Europeană este susținută de circa 65% din cetățenii Republicii Moldova, ceea ce înseamnă că cetățenii sunt pe aceeași lungime de undă cu valorile Uniunii Europene, cu cetățenii Uniunii Europene și atunci ei nu merită să fie victime.

Fiind întrebați dacă este posibil să convingem Comisia Europeană pentru realocarea tranșei din suportul macro-financiar, putem afirma cu certitudine că odată ce a fost depus efortul pentru a convinge autoritățile din Uniunea Europeană să aloce Republicii Moldova aceste 40 de milioane de euro, efortul pentru a convinge redirectionarea acestor fonduri către alte priorități, dar pentru aceeași țară, ar fi mai realist. Aceasta este o premisă, pe care noi am vrea s-o utilizăm în momentul absorbției acestor 40 de milioane de euro. Sperăm să fim auziți... Acum, avem șansa să transformăm anularea ultimei tranșe de 40 milioane euro din programul de suport macro-financiar dintr-o nereușită într-un succes unic pentru asigurarea unei susțineri necesare cetățenilor acestei

țări, anume realocarea sumei respective pentru programul ECIPES. Procesul de convingere a instituțiilor UE de a accepta sau nu o anumită inițiativă este destul de anevoios, este un efort la care aduci argumente, prevederi din tratate, din memorandumuri, din acorduri, dar acesta este procesul democratic. Și dată fiind situația că această ultimă tranșă a fost ratată, din păcate, ar fi inoportun ca această sumă totuși alocată pentru Republica Moldova, pentru cetățenii Republicii Moldova să fie ratată.

Demersuri întreprinse pentru validarea și consultarea acestui program:

- Prezentarea programului ECIPES în cadrul a 60 de întrevederi cu eurodeputați.

- Am organizat dezbateri în Parlamentul European, cu participarea a peste 60 de invitați.

- Am avut întrevederi și consultări cu Comisia Europeană, Comitetul Regiunilor Europene, Organizațiile societății civile din Moldova și UE, Think-Tank-uri din Moldova și UE, Ambasaderele Georgiei și Ucrainei din Bruxelles.

- Au fost înregistrate întrebări scrise de către trei eurodeputați pentru a cere aprobarea programului ECIPES.

- Au fost înregistrate *VOX populi* pentru susținerea programului ECIPES de eurodeputați din trei grupuri.

- Au avut loc întrevederi cu zece deputați din Parlamentul Republicii Moldova.

- 11 eurodeputați (din șase țări și două grupuri) au înregistrat întrebări scrise către Comisia Europeană.

- În data de 10 iunie 2020, o scrisoare semnată de nouă eurodeputați a fost transmisă în atenția Comisiei Europene pentru validarea programului.

- În data de 22 iunie 2020, o scrisoare semnată de cinci deputați din Parlamentul Republicii Moldova a fost transmisă în atenția Comisiei Europene pentru validarea programului.

- În data de 1 iulie 2020, a fost transmisă o scrisoare către Germania, țară care preia președinția Consiliului Uniunii Europene. Scrisoarea a fost susținută de doi eurodeputați din Germania și România, fiind adresată personal Cancelarului Germaniei, Dr. Angela Merkel.

- În data de 14 iulie 2020, a fost transmisă o scrisoare către Președintele Consiliului European, domnul Charles Michel, pentru a cere respectuos aprobarea programului ECIPES. Scrisoarea a fost susținută de patru eurodeputați din Polonia, Slovacia și România.

- În data de 24 iulie 2020, o scrisoare semnată de autorii programului ECIPES, Iurie Calestru și Gabriel Mărgineanu, a fost transmisă în atenția Comisiei Europene pentru a cere direcționarea fondurilor deja anulate pentru Republica Moldova (40 milioane euro) către programul ECIPES, fiind invitată Comisia Europeană să implementeze programul pentru anii 2021-2022.

Au fost consultate:

- autoritățile publice locale (peste 150 de primari, aproximativ 16% din numărul total în Moldova <http://idep.md/new/2019/11/29/8513/>

- instituții de învățământ (două școli, colegii, școli profesionale și două universități) <http://idep.md/new/2020/03/21/programul-ecipes-a-fost-prezentat-in-perioada-2-11-decembrie-in-institutii-de-invataman/>

- cetățeni simpli care vor fi beneficiari direcți pentru programul de renovare a echipamentelor de uz casnic <http://idep.md/new/2019/11/12/prezentarea-in-atenția-reprezentanților-autorităților-publice-locale-antreprenori-si-tineret-conceptul-programului-ecipes/>

Fiecare din propuneri a fost analizată, iar cele realizabile au fost incluse în conceptul final (3.0).

BALCANII DE VEST

Rolul NATO în oprirea reacțiilor în lanț generate de conflictele interetnice. Consecințele neintenționate ale influenței marilor puteri în Balcani și lecțiile învățate din celelalte războaie balcanice, cu aplicabilitate în ziua de azi

Roxana ALLEN

În urmă cu 118 ani, primul război balcanic a generat o serie de evenimente de neoprit care au condus la cel de-al doilea război balcanic din 1913, la criza balcanică din 1914 și la Primul Război Mondial. Care sunt cele mai importante lecții pe care le putem învăța din modul în care statele balcanice de mici dimensiuni au reușit să implice state mai puternice în conflictele lor interetnice? Care sunt primele consecințe neprevăzute ale influenței marilor puteri în zona Balcanilor? Și cum poate acest lucru oferi un exemplu privind rolul esențial pe care NATO îl are în oprirea reacțiilor în lanț generate de conflictele interetnice?

Războaiele balcanice din 1912 și 1913 sunt exemplul consecințelor neprevăzute ale influenței marilor puteri în Balcani. În încercarea de a-și pune piedici una alteia și de a-și promova propriile interese în Imperiul Otoman, aflat în declin, Marile Puteri precum Marea Britanie, Germania, Franța, Austro-Ungaria și ocazional Italia au stabilit și întărit alianțe și au exacerbat conflictele interetnice din Balcani.

de a obține ieșire la Marea Adriatică. Nemulțumirea Rusiei față de acest demers a dus la apariția Ligii Balcanice.[1] Sprijinită de alte mari puteri și văzută ca tampon împotriva viitoarei expansiuni a Habsburgilor în Balcani, Liga Balcanică era formată din Serbia și Bulgaria – sateliți ai Rusiei – și Grecia și Muntenegru.[2]

Încurajată de războiul italo-turc în care Italia a ocupat posesiunile Imperiului Otoman de la Mediterană și în loc să protejeze nordul, în data de 8 octombrie 1912, Liga Balcanică a inițiat un atac, în scopul de a elibera teritoriile Macedoniei, Albaniei și Traciei de sub ocupația otomană. Cum tratatele din cadrul Ligii Balcanice nu prevedeau în totalitate diviziunea teritoriilor cucerite, membrii au lăsat disputele teritoriale la latitudinea arbitrajului Rusiei.[3] Grecii au luat în stăpânire Salonicul, iar sârbii au ocupat două treimi din Macedonia, în timp ce bulgarii s-au văzut în postura de a lupta în tranșeele macedonene împotriva principalelor forțe turcești care apărau Istanbulul.[4] Având la bază dorința de a obține ieșire la Marea Adriatică, Serbia s-a alăturat Muntenegrului și Greciei, invadând Albania.

Înainte de înfrângerea finală a Imperiului Otoman din timpul primului război balcanic, marile puteri europene s-au întrunit la Londra, la 17 decembrie 1912, pentru a încerca să repare daunele provocate de Liga Balcanică. Acțiunile acestora au fost pe punctul de a declanșa Primul Război Mondial. Austro-Ungaria și Italia erau îngrijorate cu privire la faptul că Serbia și Muntenegru ocupaseră Albania și se temeau că sârbii vor oferi Rusiei o bază navală în Marea Adriatică. Sârbii au refuzat să renunțe la revendicări, iar Rusia și Austro-Ungaria de la acea vreme au început să își mobilizeze forțele. Atât Franța cât și Germania au oferit sprijin propriilor aliați. Marea Britanie a amânat începerea războiului dintre Marile Puteri, când a obținut un acord cu privire la independența Albaniei.[5]

Tratatul de la Londra din mai 1913 – impus Ligii Balcanice de către Marile Puteri – a cedat toate posesiunile europene ale Imperiului Otoman, aliaților din Balcani, cu excepția unei mici părți din

Balkanii în 1912 (sursa: Fundația Europeană Titulescu; titulescu.eu)

În 1908, Austro-Ungaria a anexat Bosnia și Herțegovina pentru a combate terorismul sârb din provincie și pentru a pune capăt intențiilor Serbiei

Tracia și Albania. Din păcate tratatul nu acoperea împărțirea teritoriilor. Însușindu-și teritoriile și o mare parte din partea macedoneană ce revenea Bulgariei, sârbii și grecii au alungat bulgarii macedoneni de pe teritoriile lor. Cum Marile Puteri le-au interzis preluarea Albaniei, sârbii și grecii au cerut o parte și mai mare din Macedonia, care se cuvenea Bulgariei.[6] Rusia sprijinea implicit Serbia și nu a acționat ca arbitru în disputa dintre aceasta din urmă și Bulgaria.[7] Bulgaria a atacat Serbia în iunie 1913, cauzând începerea celui de-al doilea război balcanic, însă a fost rapid învinsă. Bulgaria a renunțat la o mare parte din teritoriile cucerite în primul război balcanic, cedându-le Serbiei, Greciei, României și Turciei, conform Tratatului de la București.

Acțiunile Marilor Puteri din timpul războaielor balcanice au dus atât la consolidarea alianțelor europene, cât și la cea a naționalismului din zona Balcanilor. Acestea au creat premisele apariției viitoarelor dispute dintre marile puteri și a conflictelor interetnice. Apariția unui stat puternic precum Serbia în flancul sudic a înclinat balanța puterilor în Europa împotriva Germaniei și Austro-Ungariei și a avut ca rezultat faptul că cele două Puteri Centrale au accelerat procesul de recrutare și exercițiile de pregătire comune.[8] Și-au consolidat și alianța cu Istanbulul și au pus bazele uneia cu Bulgaria. Înfrângerile Turciei din tranșeele trace au dat naștere unui puternic curent naționalist, care era orientat către protejarea Turciei mamă, în loc de protejarea unui imperiu pe cale de dispariție. Acest naționalism a dus la mobilizarea forțelor care au apărât Gallipoli și au împiedicat invazia forțelor britanice asupra Istanbulului. Totodată a stat la baza genocidului armean.[9] Alianțele Bulgariei cu Germania și ocuparea Macedoniei în cele două războaie care au urmat au fost consecințele sprijinului acordat de Rusia Serbiei în cel de-al doilea război balcanic, precum și influenței politice a macedonenilor cu dorință de răzbunare, refugiați la Sofia.[10]

După războaiele balcanice, Marile Puteri reușesc cu oarecare succes să domolească aspirațiile naționaliste ale Serbiei consolidate. Acțiunile de răzvrătire ale Bosniei-Herțegovina, precum asasinarea la Sarajevo, în 1914, a arhiducelui Franz Ferdinand, au contribuit la motivul pentru care Germania și Austro-Ungaria au pornit Primul Război Mondial sau mai târziu a asediului, în 1992-1995, asupra orașului Sarajevo care a generat, în 1999, războiul „preventiv” al NATO împotriva sârbilor.[11] Atât Puterile Centrale cât și NATO au considerat că rușii nu vor sprijini singurul lor aliat

în Balcani, Serbia, pentru implicarea sa în terorismul motivat etnic. Dar numai NATO a avut dreptate. Italia a oprit visurile sârbilor de dominație asupra Albaniei, prin ocuparea regatului. În timpul celui de-al doilea Război Mondial, Italia și-a mărit posesiunile albaneze, preluând Kosovo prin „eliberarea” albanezilor de acolo.[12] În plus, față de albanezii kosovari – la fel ca NATO în anii '90 – Italia a oferit sprijin separatiștilor croați și macedoneni împotriva dominației sârbe.[13]

Bosnia și Herțegovina; sursa: https://legacy.lib.utexas.edu/maps/europe/bosnia_pol_2002.jpg

Pentru a păstra diferitele identități naționale ale macedonenilor și albanezilor kosovari, în anii '90, conform tradiției stabilite de Marile Puteri, comunitatea internațională a continuat să mențină active conflictele interetnice. Independența Macedoniei, susținută de Occident, a reanimat frica iredentistă a grecilor din timpul perioadei războaielor balcanice, pretinzând că noul stat avea intenții ascunse privind Grecia egeeană și Salonic. Ulterior, comunitatea internațională făcea referire la Macedonia sub denumirea de Fosta Republică Iugoslavă Macedonia (schimbată în 2019, în Republica Macedonia de Nord, înainte de a deveni membru al NATO, în 2020, punând capăt unei dispute vechi de 28 de ani – din 1991 până în 2019 – între cele două state din sud-estul Europei, Grecia și Macedonia). Un alt conflict etnic mai grav a avut loc în Macedonia datorită insurgenței albaneze susținută de albanezii kosovari, care au fost eliberați în 1999 de către foște aliate ale NATO. Acest demers a dus la retragerea forțelor armate

iugoslave din Kosovo și apariția aici a unei misiuni ONU de menținere a păcii.

Războaiele balcanice, precum și celelalte războaie care au urmat în Peninsula Balcanică, au fost rezultatul amestecului Marilor Puteri în conflictele etnice. Deși Marile Puteri au dat naștere unor state noi și au creat și consolidat alianțe cu statele balcanice existente, pentru satisfacerea propriilor nevoi geopolitice, aceste state naționaliste au profitat de pe urma statelor mari, pentru a-și atinge propriile aspirații naționale. Cum Marile Puteri nu au putut ține sub control micile state balcanice, acestea au avut capacitatea de a atrage statele mai mari în conflictele lor etnice, dând astfel naștere unor noi conflicte, care au atras, la rândul lor, alte state puternice.

George Robertson (Marea Britanie), cel de-al 10-lea Secretar General al NATO, Nicholas Burns, ambasadorul SUA la NATO și un absolvent al Universității Johns Hopkins (Școala de Studii Internaționale Avansate), Washington DC, 2003

Astăzi, NATO joacă un rol esențial în oprirea reacțiilor în lanț generate de conflictele interetnice. Odinioară foarte controversată în era de după atacurile din 11 septembrie, intervenția de succes a Occidentului în Bosnia și Herțegovina, prin intermediul Forței de Stabilizare a NATO (SFOR), precum și fărâma de succes a construcțiilor statale din partea comunității internaționale, poate fi percepută la acest moment, la fel ca extinderea NATO, ca un exemplu de stopare a conflictelor interetnice și de implementare a valorilor occidentale față de piața liberă, societatea civilă și democrația. De aceea planificatorii strategici ai NATO ar trebui să îndrepte atenția strategică a Alianței dincolo de funcția strict militară și să acopere și aspectele de ordin cultural, politic și economic.

Intervenția NATO în Bosnia și Herțegovina,

precum și extinderea inițială a NATO au fost primii pași către implementarea unui obiectiv care îmbrățișează promisiunea referitoare la „sfârșitul istoriei” (așa cum Francis Fukuyama previziona că în perioada de după Războiul Rece va avea loc destrămarea Uniunii Sovietice) și previn pericolele generale de conflictele etnice. Scopul acestui obiectiv a fost extins și oficializat de evenimentele de la 11 septembrie și de lupta globală împotriva terorismului. Numai prin menținerea păcii și prin extinderea unui NATO cu mecanisme de implementare puternice, care garantează menținerea normelor și securității occidentale vor putea finalmente dispărea conceptele de „Europe multiple” și de „ciocnire a civilizațiilor”.

Secretarul General Adjunct pentru Operații al NATO, Dr. John Manza, alături de KFOR și reprezentanți ai forțelor armate locale, discutând despre rolul strategic al KFOR de menținere a unui mediu sigur și de a asigura libertatea de mișcare în Kosovo, conform Rezoluției 1244 a Consiliului de Securitate al ONU (sursa: <https://2lonline.com/file/2017/06/3.-Ministri-i-FSK-së-zoti-Haki-Demolli-priti-zëvendës-ndihmësin-e-Sekretarit-të-Përgjithshëm-të-NATO-s-zotin-John-Manza-20.06.2017.jpg>)

Iată ce a avut de spus **Secretarul General Adjunct pentru Operații al NATO, dr. John Manza**, referitor la însuși Tratatul Atlanticului de Nord: „Este suficient să ne îndreptăm atenția chiar la Tratatul de la Washington, care subliniază faptul că NATO nu este numai o alianță militară; este o alianță politico-militară. Este o alianță concepută să apere valorile democratice; asigurarea prezenței într-o singură încăpere a unor aliați și parteneri noi alături de alți reprezentanți ai unor state democratice care să se consulte unii cu alții. Consider că nouă, celor de la sediu ne oferă o ocazie pentru o abordare pragmatică. Acești aliați colaborează nu numai la sediul central, în timp ce stau la masă împreună, ci și în teren, relaționând, împărțind idei și sisteme de educație, ceea ce este foarte important. Astfel că toate aceste schimburi de experiență reciprocă, de la locotenenți până la miniștri ai apărării, sunt o foarte bună modalitate de a menține aliații în priză și de a urma regulile

democrației.”[15]

Chiar dacă NATO este cea mai de succes alianță politico-militară din istoria contemporană, Alianța se confruntă cu provocări tot mai numeroase și mai urgente. Rolul tradițional al NATO de a-și apăra membrii împotriva amenințărilor provenite din partea statelor comuniste s-a transformat într-un rol de menținere a păcii și securității mondiale, precum și de a promova valorile democratice și construcție instituțională. Astfel NATO creează premisele unei uniuni politico-militare și soluționarea pașnică a conflictelor.

Impactul noilor amenințări la adresa NATO generează nevoia de îmbunătățire a structurilor organizaționale, care să vină în sprijinul schimbului rapid de informații, informații și date sensibile, aducând aspectele de securitate națională la nivelul de securitate supra-națională. Costul securității, inclusiv a celei cibernetice va crește și toți aliații vor trebui să contribuie cu 2% din PIB pentru apărare, în conformitate cu Planul de Acțiune. O altă problemă este reprezentată de reanalizarea și crearea de noi parteneriate cu partenerii din zona India-Pacific, precum și continuarea exercițiilor din mările Neagră și Baltică. Se simte nevoia elaborării unei politici de securitate care să funcționeze, în plus față de evaluarea politicii legate de parteneriat, care să îmbunătățească interacțiunea NATO cu partenerii din Balcanii de Vest și din afară.

Extinderea permanentă a NATO, ca măsură de gestionare a riscurilor va tempera în cele din urmă consecințele nedorite ale implicării Marilor Puteri în Balcanii de Vest. În lipsa implicării Marilor Puteri, putem presupune că Balcanii vor deveni o zonă fără războaie sau conflicte interetnice? Vor rămâne turcii otomani la putere? Sau va apărea un alt imperiu multinațional?

Bosnia și Herțegovina, zonele aflate în responsabilitatea SFOR, 1997; sursa: https://legacy.lib.utexas.edu/maps/bosnia/bosnia_sfor_97.jpg

Note de subsol

[1] J.M. Roberts, *The Penguin History of Europe* (London: The Penguin Group, 1996), 503.

[2] Misha Glenny, *The Balkans: Nationalism, War, and Great Powers, 1804-1999* (New York: Viking Penguin, 1999), 224-225.

[3] Richard C. Hall, *The Balkan Wars 1912-1913* (London and New York: Routledge, 2000), 99.

[4] Ibid. 14.

[5] Glenny, 242-3.

[6] Robert Kaplan, *Balkan Ghost* (New York: Vintage Departures, 1993), 63-64.

[7] Hall, 104.

[8] David G. Hermann, *The Arming of Europe and the Making of the First World War* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1996), 198.

[9] Glenny, 325-331.

[10] Kaplan, 64.

[11] Hermann, 198.

[12] Hall, 142.

[13] Glenny, 431.

[14] Glenny, 656.

[15] Andrea Kendall-Taylor, Jim Townsend, și John Manza, "Dr. John Manza on NATO Readiness, NATO's Iraq Mission, and Challenges Facing NATO Today," Brussels Sprouts On-line Interview, 15 februarie 2019; <https://player.fm/series/brussels-sprouts/dr-john-manza-on-nato-readiness-natos-iraq-mission-and-challenges-facing-nato-today>; Internet; accesat la 5 septembrie 2019.

George Robertson (UK), cel de-al 10-lea Secretar General al NATO și Nicholas Burns, ambasadorul SUA la NATO, Universitatea Johns Hopkins SAIS, Washington DC, 2003

Bibliografie

Davies, Norman. *Europe: A History*. London: Oxford University Press, 1996.

Gerolymatos, Andre. *The Balkan Wars: Conquest, Revolution, and Retribution from the Ottoman Empire to the Twentieth Century and Beyond*. New York, NY: Basic Books, 2002.

Gilbert, Felix and David Clay Large. *The End of the European Era: 1890 to Present*. New York and London: W.W. Norton & Company, 2002.

Glenny, Misha. *The Balkans: Nationalism, War, and Great*

Powers, 1804-1999. New York: Viking Penguin, 1999.

Hall, Richard C. The Balkan Wars 1912-1913. London and New York: Routledge, 2000.

Hermann, David G. The Arming of Europe and the Making of the First World War. Princeton, NJ: Princeton University Press, 198.

Hulphchick, Dennis P. The Balkans: From Constantinople to Communism. New York: Plagrave, 2002.

Janovic, Branimir M. The Balkans in International Relations. New York: St. Martin's Press, 1988.

Kaplan, Robert D. Balkan Ghosts. New York: Vintage Departures, 1993.

Merriman, John. A History of Modern Europe: From the Renaissance to the Present. New York and London: W.W. Norton & Company, 1996.

Roberts, J.M. The Penguin History of Europe. London: The Penguin Group, 1996.

Thaden, Edward C. Russia and the Balkan Alliance of 1912. University Park, PA: The Pennsylvania State University Press, 1965.

Roxana Allen este consilier pe probleme de drept internațional, securitate națională și securitate cibernetică și absolventă în 2005 a Școlii de Studii Internaționale Avansate Paul H. Nitze din cadrul Universității Johns Hopkins.

A fost șefa Biroului Trebinje din cadrul misiunii OSCE din Bosnia-Herțegovina pe timpul raidurilor aeriene ale NATO împotriva Iugoslaviei care au avut ca scop oprirea războiului din Kosovo. Ca singura femeie aflată într-o poziție de conducere în estul Herțegovinei, a negociat și încheiat cu succes, în 2001, „Decizia adunării municipale pentru promovarea toleranței și reconcilierii, drepturilor omului și libertății religioase” imediat după un atac în Trebinje asupra minorităților și comunității internaționale, decizie care a avut ca rezultat o reducere semnificativă a tensiunilor de natură etnică și politică.

Roxana Allen și echipa sa în 1999, pe timpul evacuării punctului de lucru din cauza atacurilor extremiste din timpul războiului interetnic din Kosovo și a ripostei aeriene a NATO Biroul OSCE din Trebinje, Bosnia și Herțegovina

MAREA MEDITERANĂ

Acordul maritim dintre Grecia și Egipt are scopul de a împiedica proiectele Turciei din Mediterana

Eva J. KOULOURIOTIS

La începutul lunii august, miniștrii afacerilor externe ai Egiptului și Greciei au semnat, la Cairo, un acord asupra unui plan preliminar privind granițele maritime dintre cele două state mediteraneene.

Harta care a fost pusă la dispoziția publicului la momentul anunțului arăta că acordul era, de fapt, doar parțial și fără detalii esențiale.

Deși unii au fost surprinși de rapiditatea anunțului, adevărul este că cele două state au demarat consultările din perioada regimului fostului președinte egiptean, Hosni Mubarak. Acestea au revenit în prim plan la finele anului 2014, fiind reluate și aproape finalizate la începutul anului 2018.

Ceea ce este mai surprinzător, însă, este momentul acordului, care a fost ales la câteva zile după ce Ankara a anunțat că va suspenda toate activitățile de cercetare din estul Mediteranei, ca urmare a inițiativei cancelarului german, Angela Merkel, de a calma tensiunile dintre cei doi vecini și de a găsi o cale pentru o nouă rundă de negocieri.

Acest acord inopinat dintre Grecia și Egipt este scânteia care ar putea aprinde fitilul tensiunilor și al unui eventual conflict în estul Mediteranei.

Negocierile demarate în timpul regimului Mubarak au fost complexe; foști oficiali din cadrul ministerului energiei au declarat pentru cotidianul *The New Arab* că autoritățile de la Cairo au solicitat insistent ca să se ajungă la un acord cuprinzător. Negocierile din timpul președintelui Abdel Fattah Al-Sisi au decurs semnificativ mai lin, deoarece în 2014 autoritățile de la Cairo au făcut concesii privind demarcarea granițelor. Cu toate acestea, la acel moment Europa exercita presiuni asupra guvernului Greciei, astfel că discuțiile au fost amânate.

Chestiunea a revenit în atenție la începutul anului 2017, discuțiile axându-se pe aceeași gamă de concesii oferite de Egipt, astfel încât să se poată demara rapid exploatarea de gaze și petrol. La vremea respectivă partea elenă a tras de timp, deoarece guvernul de coaliție Syriza condus de Alexis Tsipras nu dorea să alimenteze tensiunile cu

Ankara. Această abordare și lipsa de seriozitate din partea elenă au dispărut, odată cu venirea la putere a administrației lui Kyriakos Mitsotakis. Această schimbare a venit, însă, la momentul nepotrivit.

Guvernul elen este, în această perioadă, influențat puternic de autoritățile de la Paris. Președintele Emmanuel Macron a preluat frâiele puterii în Franța într-un moment în care Europa nu avea un lider clar, Marea Britanie părea nava europeană, iar cancelarul german Angela Merkel se confrunta cu diviziuni interne și cu probleme de sănătate.

La acel moment Grecia avea nevoie de sprijin european imediat, atât din punct de vedere financiar, cât și politic, în contextul creșterii rolului regional al Turciei, iar Mitsotakis, premier din iulie 2019, a apelat la Franța în Europa, la Israel în regiune și la Abu Dhabi (EAU) în lumea arabă. Poziția precară a guvernului elen a fost exploatată de Paris, astfel că a ajuns să îi controleze politica externă până la cel mai mic detaliu.

Pentru prima dată Grecia a ales tabere în conflicte din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, trimițând rachete *Patriot* și trupe în Arabia Saudită, oferind găzduire și acoperire diplomatică generalului Khalifa Haftar, liderul Armatei Naționale Libiene, în cadrul unei vizite organizate în cooperare cu autoritățile de la Paris.

De departe, însă, cel mai important anunț a fost cel privind demarcarea graniței maritime cu Egipt, ca parte a unui plan franco-emiritez de a pune presiune pe Turcia în conflictul libian.

În iunie, când forțe aparținând Guvernului de Uniune Națională au pătruns în Sirte, oraș situat în apropierea celei mai importante regiuni economice și geopolitice a țării, aliații lui Haftar din Paris, Abu Dhabi și Moscova au simțit cum țara începe să iasă din sfera lor de influență, ca urmare a sprijinului militar, politic și economic puternic asigurat de Turcia Guvernului de Uniune Națională. Această evoluție i-a determinat să ia măsuri.

Prima mișcare a venit din partea autorităților de la Cairo, când parlamentul egiptean a aprobat intervenția militară în Libia, sub pretextul asigurării securității naționale a Egiptului. Acțiunea a venit pe fondul presiunilor exercitate de Emiratele Arabe Unite, care au promis că guvernului egiptean, slăbit

din punct de vedere financiar, îi va reveni o bucată din plăcinta libiană.

A doua mișcare a fost întreprinsă de Rusia, care s-a confruntat recent cu o creștere a tensiunilor din nordul Siriei, în special în jurul provinciei Idlib. Moscova împinge în continuare forțe aparținând regimului sirian în zona Idlib, transmițând Turciei un mesaj clar că ar putea complica și mai mult situația din nord.

Acordul de la Cairo cu privire la demarcarea graniței maritime dintre Egipt și Grecia a fost cel de-al treilea pas, ducând la creșterea tensiunilor dintre Grecia și Turcia în estul Mediteranei și intensificând presiunile externe asupra Ankarei pe mai multe fronturi.

Acordul de la Cairo din perspectivă elenă

În mass-media, partidul elen *Noua Democrație* aflat la guvernare a prezentat acordul ca fiind o victorie istorică, soluția unei probleme vechi de un deceniu, care consolidează harta granițelor maritime pe care Atena le-a stabilit cu Roma. Mulți oficiali eleni au confirmat că acordul va servi drept pavăză împotriva memorandumului turco-libian semnat la finele anului trecut.

De fapt, adevărul este că media elenă oficială a omis să specifice impactul negativ pe care acordul îl are asupra Greciei, atât din punct de vedere intern, cât și extern. De exemplu, nu a arătat toată granița, ci numai o mică parte a acesteia, iar un guvern egiptean nou ar putea-o anula și reveni la aranjamentele anterioare.

În plus, planul nu include insula Kastellorizo, care stă la baza disputei cu Ankara, ridicând multe semne de întrebare asupra motivelor pentru care Atena susține cu putere să o folosească în negocierile cu Turcia, însă nu o include pe harta granițelor cu Egipt. Acest aspect poate fi considerat

o înfrângere diplomatică importantă a Atenei pe plan internațional.

Întorcându-ne la bazele politicii, ordinea priorităților determină efectele negative sau pozitive ale oricărui demers. Astăzi, în condițiile în care Grecia este obosită din punct de vedere economic și politic pe fondul crizei COVID-19 și la final de sezon turistic, prioritatea trebuie să o constituie evitarea oricărui fel de tensiuni externe.

Acordul cu Cairo, însă, nu va aduce beneficii imediate Greciei și diminuează șansele țării de a demara planuri noi de investiții. Mai mult, demersul va avea efecte negative asupra încrederii dintre Atena și Berlin, putând fi perceput ca o lipsă de respect față de apelul la calm al Germaniei și caracterizat drept inutil din punct de vedere politic.

Peisajul de azi este mai periculos ca niciodată. Grecia și Turcia sunt două state membre ale NATO, ceea ce le interzice să se confrunte. Dar a te baza asta pentru a reduce orice tensiune este nerealist.

În condițiile creșterii influenței sale în regiune, Turcia se simte datoră să își protejeze prestigiul chiar dacă este obligată să intre într-un conflict cu vecinul său. De partea cealaltă, guvernul elen se simte mai încrezător decât ar trebui în faptul că aliatul său francez îl va proteja în orice conflict militar viitor.

Situația de azi din estul Mediteranei este complexă și interconectată. Posibilitatea unui conflict restrâns continuă să existe, însă numai turcii și grecii au de pierdut.

Nota Bene: Articolul a fost publicat pentru prima dată la 12 august 2020, în cotidianul *The New Arab*, disponibil la: <https://english.alaraby.co.uk/english/indepth/2020/8/12/greece-egypt-maritime-deal-aims-to-shackle-turkeys-mediterranean-designs>

Dosar libian – un război cu multe mize geostrategice

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

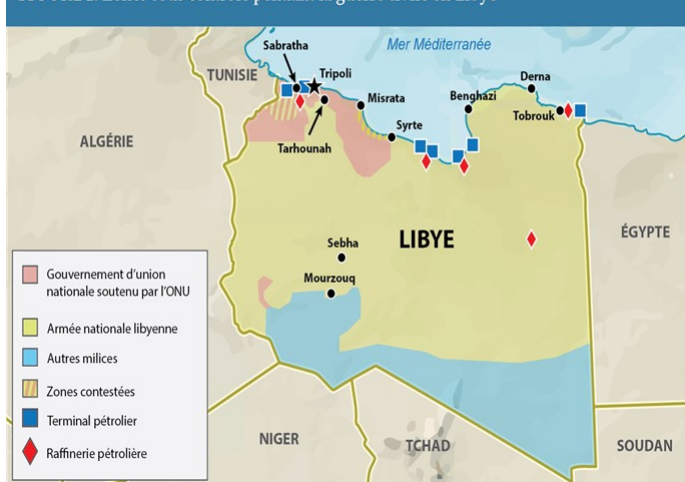
I. Revoluția „Zanga Zanga”

În araba dialectală vorbită în Libia, lexemul *zanga* definește o stradă îngustă sau fundătură și a fost utilizat de fostul lider libian Muammar Al-Gaddafi în numeroasele discursuri fulminante rostite din balconul palatului său din „Piața Verde” a capitalei Tripoli, în care, cu pumnul ridicat în aer, amenința că îi va urmări și stârpi pe *Al-Jurzan* - „șobolanii” răsculați - „stradă cu stradă și fundătură cu fundătură”.

Evoluțiile ulterioare l-au contrazis în modul cel mai dramatic.

În fosta Mare Jamahiriye Arabă Libiană Populară Socialistă, pe care „Colonelul Gaddafi” a condus-o vreme de 42 de ani, „Primăvara Arabă” a avut o durată activă de opt luni, începută fiind la 17 februarie 2011, la Benghazi, și încheiată la 20 octombrie 2011, prin capturarea și asasinarea, de către protestatari, în orașul Sirte, a liderului Gaddafi. Primăvara s-a încheiat după ce, cu masiva contribuție a celor 7.000 de bombardamente aeriene efectuate, inițial, de Franța și, apoi, de NATO, armata națională libiană a fost înfrântă. Un Consiliu Revoluționar constituit din foști dizidenți libieni, refugiați politici în Occidentul european și în SUA a fost instalat la conducerea fostului „stat al maselor populare”, care a fost rebotezat, simplu, Libia și a trecut, în mod brutal, de la „revoluție” la un război civil care continuă și astăzi.

FIGURE 1. Zones sous contrôle pendant la guerre civile en Libye

Zonele aflate sub control în Libia (sursa: africacenter.org)

Potrivit datelor publicate de către Misiunea de Sprijin a ONU în Libia, până în primăvara anului

2020 și-au pierdut viața câteva zeci de mii de persoane civile ca urmare a operațiunilor militare, iar numărul civililor libieni deplasasați din același motiv s-a situat la cca. 370.000; în plus, peste un milion de locuitori au intrat sub incidența nemijlocită a confruntărilor dintre beligeranți.

Pe de altă parte, se apreciază că, asociat efectelor produse de pandemia COVID-19, impactul economic estimat la finele anului 2020 se va concretiza printr-un recul de peste 12% din Produsul Intern Brut, la aceasta contribuind, în bună măsură, blocada impusă de război asupra câmpurilor și terminalelor petroliere. Blocada a dus la o reală prăbușire a acestui sector economic vital al țării, producția de petrol reducându-se de la 1,14 milioane de barili/zi, în septembrie 2019, la numai 120.000 barili/zi, în iunie 2020.

II. Războiul civil. O panoramă 2012-2020

Iulie 2012: Sub egida Națiunilor Unite, au loc intense dezbateri internaționale, cu obiectivul de identificare a unui mecanism de încetare a războiului civil și includerea Libiei în campania globală de combatere a fenomenului terorist islamist, precum și stoparea fenomenului migraționist ilegal către nordul Mediteranei și garantarea stabilității și securității în Maghrebul nord-african și în ansamblul regional al Orientului Mijociu. Cu sprijin occidental, la 7 iulie, în Libia au loc alegeri legislative, în urma cărora este constituit noul parlament libian, sub denumirea de Congresul Național General, în care un important număr de portofolii sunt adjudecate de Mișcarea islamistă a Fraților Musulmani, prin Partidul Justiției și Dezvoltării, precum și de alte formațiuni politico-militare de orientare ideologică preponderent islamistă.

14 februarie 2014: Autoproclamat comandant al Armantei Naționale Libiene, mareșalul rezervist Khalifa Haftar, anunță dizolvarea Congresului Național General.

25 iunie 2014: Au loc alegeri legislative pe baza cărora este constituit un nou parlament, denumit Camera Reprezentanților. Libia ajunge în situația de a deveni un stat în care funcționează simultan două foruri parlamentare care își neagă reciproc legitimitatea. La 6 noiembrie, Curtea Constituțională a Libiei declară neconstituționalitatea Camerei Reprezentanților.

17 decembrie 2015: În localitatea marocană

Skhirat, Congresul Național General și Camera Reprezentanților semnează un Acord Politic pe baza căruia este constituit un Guvern de Uniune Națională în fruntea căruia este numit Fayeze Sarraj, un politician relativ puțin cunoscut, adus de o navă italiană la Tripoli și recunoscut de comunitatea occidentală.

17 decembrie 2017: Generalul Khalifa Haftar anunță că nu mai recunoaște legitimitatea guvernului Fayeze Sarraj.

20 mai 2018: La Paris are loc o conferință de Pace, cu participarea lui Khalifa Haftar și a lui Fayeze Sarraj. Tentativa de conciliere între cei doi lideri sfârșește într-un eșec.

4 mai 2019: Armata Națională Libiană, comandată de Khalifa Haftar, declanșează ofensiva asupra capitalei libiene Tripoli, *fief* al guvernului Fayeze Sarraj și își impune controlul asupra orașelor libiene de pe litoralul mediteranean, situate la vest de Tripoli.

În intervalul **septembrie-decembrie 2019**, mai multe sute de mercenari ruși, contractanți ai companiei rusești „Wagner”, sunt debarcați în Libia, pentru a se alătura trupelor lui Khalifa Haftar.

28 noiembrie 2019: Guvernul libian condus de Fayeze Sarraj și guvernul Turciei semnează un acord de securitate și un acord maritim, prin care Turcia trece la susținerea consistentă a formațiunilor guvernamentale împotriva generalului Khalifa Haftar.

19 ianuarie 2020: La Berlin, Cancelarul Angela Merkel găzduiește o conferință internațională pentru pace în Libia, moment care marchează o implicare mai dinamică a Uniunii Europene în demersurile pentru încheierea crizei libiene interne.

27 aprilie 2020: Generalul Khalifa Haftar se autoproclamă „guvernator” al poporului libian.

25 iunie 2020: La Bruxelles, Uniunea Europeană s-a pronunțat pentru punerea procesului de pace din Libia sub auspiciile ONU, apreciind că doar o implicare a comunității internaționale poate evita concurența între puterile străine implicate în Libia și care urmăresc, fiecare, să impună propria viziune asupra păcii libiene, ceea ce ar genera o competiție între „soluții”, adică perspectiva unei prelungiri *sine die* a războiului civil libian.

III. Doi actori, prea mulți suporterii externi

Conflictul intern libian a evoluat pe o spirală ascensională care l-a transformat, progresiv, într-un eșichier pe care se desfășoară o acerbă competiție pentru influență și avantaje geostrategice care nu

sunt, oricum, în beneficiul libienilor. Până la o limită - determinată de specificitățile locale - criza libiană poate fi pusă în relație comparativă cu paradigma războiului civil sirian, în care două tabere autohtone, ambele la fel de „naționaliste” și de „patriote” se confruntă pentru a accede la același avantaj proclamat discursiv și susținut *manu militari*. Partea militară este aprovizionată de actori regionali și extra-regionali, iar mâna care apasă pe trăgaci este o combinație între autohtonism, etatism străin și mai marii sau mai micii baroni ai războiului - de la miliții înarmate, la „mișcări” și facțiuni mercenare - tot acest mix de actori având în comun retorica „totul pentru Libia”, care, de cele mai multe ori, trebuie tradusă prin „totul pentru noi”.

Premierul Fayeze Sarraj

Generalul Khalifa Haftar

(sursa: gulf-times.com)

Dacă în Siria a fost vorba de un război asimetric cu doi actori principali, respectiv regimul lui Bashar Al-Assad, pe de o parte, și „conspirația globală” în conexiune cu un terorism care, în retorica oficială, include tot ceea ce se află în divergență cu ordinea statală existentă, pe de altă parte, în Libia este vorba de un război în care se înfruntă doi actori asimetrici. Noul stat libian, reprezentat de instituții importate și impuse de comunitatea internațională este format din două parlamente ostile unul altuia și stipendiate din exterior și un guvern de falsă unitate națională, condus de Fayeze Sarraj, pe de o parte și din așa numita Armată Națională, comandată de un fost general al lui Muammar Al-Gaddafi - un veleitar care, tot „în numele Libiei”, este un instrument al războiului libian „de franciză” și aspiră la auto-investirea ca nou lider autoritar al acestei Libii foste a tuturor și ajunsă, deocamdată, a nimănui.

Se poate spune că și în cazul Libiei asistăm, în realitate, la un alt tip de război prin interpuși, în care actorii interni sunt reprezentați de sus-menționatele tabere, dar în care deținătorii

patentelor construite din apetitul pentru câștiguri și în două categorii, în funcție de actorii autohtoni pe beneficii geostrategice sunt, în momentul de față, care aceștia îi susțin. următorii actori regionali și internaționali, grupați

A. Susținători ai generalului Khalifa Haftar

Țara	Scopuri politice urmărite	Miza
Emiratele Arabe Unite	Expansiunea și consolidarea propriei influențe regionale, susținerea unui regim autocratic ostil ideii de islamism și „Primăvară Arabă”, transformarea Libiei într-un stat clientelar.	Expansiunea influenței politice proprii în Africa de Nord și Orientul Mijlociu, controlul marilor rute comerciale internaționale.
Federația Rusă	Consolidarea influenței regionale, instalarea la Tripoli a unui regim autoritar, accesul lărgit la bazinul mediteranean, accesul la resursele naturale ale Libiei.	Beneficii economice, apropierea strategică de zona Sahel și teritoriile africane subsahariene, afirmarea statutului de mare putere globală.
Egipt	Consolidarea prezenței regionale, promovarea modelului de guvernare aplicat de Abdel Fattah Al-Sissi, acces la rezervele naturale ale Libiei.	Asigurarea securității graniței de est în fața elementelor teroriste și a Fraților Musulmani, impunerea Egiptului pe eșichierul panafrican și panislamic, interese economice.
Franța	Atragerea „noii Libii” în sfera de influență franceză.	Beneficii economice, combaterea fenomenului terorist și migraționist, cooperarea euro-mediterraneană.

B. Susținători ai Guvernului Faye Sarraj

Qatar	Consolidarea influenței regionale, susținerea mișcărilor de opoziție islamistă, afirmarea Qatarului ca actor important și influent pe eșichierul Orientului Mijlociu.	Susținerea islamismului tradițional și al mișcării Frații Musulmani, contracararea sunnismului wahhabit saudit în nordul arab al continentului african.
Turcia	Expansiunea regională a influenței și prezenței politico-militare turcești, implementarea Acordului militar și maritim semnat cu Libia, impunerea Turciei ca stat musulman susținător al islamului politic contemporan, beneficii economice și energetice.	Realizarea de parteneriate economice în arealul continentului african, dobândirea de avantaje militare în bazinul mediteranean.
Italia	Menținerea și extinderea legăturilor politice și economice cu Libia condusă de guvernul Sarraj, controlul fluxului migrator cu origini teritoriale libiene și africane.	Stabilitatea regională, parteneriate economice, securitatea în zona Mediteranei.

IV. Libia – spre pacificare sau spre escaladare?

Ofensiva declanșată de Armata Națională a lui Khalifa Haftar în luna aprilie 2019 și concepută ca o operație-fulger pentru cucerirea capitalei Tripoli a eșuat, transformându-se într-un război de uzură împotriva uneia dintre cele mai masive mobilizări de combatanți pe care Libia le-a cunoscut după dispariția lui Muammar Al-Gaddafi.

Mai înainte ca Turcia să intre în scenă generalul a reușit, cu susținere rusească și alături de forțele loiale guvernului de Uniune Națională al lui Faye Sarraj, să ocupe coasta de vest a Libiei și, cu deosebire, orașele Sirt și Misrata, unde se află principalele infrastructuri și exploatații petroliere ale țării. La apelurile individuale sau colective ale Uniunii Europene, pe de o parte, și ale Franței, Germaniei și Italiei, pe de altă parte, care, la

sfârșitul lunii iunie au chemat părțile beligerante la acceptarea unui armistițiu și la reluarea procesului de negociere politico-militară, singurul care a răspuns pozitiv a fost premierul Sarraj. Acesta, însă, a condiționat orice pas către o soluție pașnică de retragerea prealabilă a lui Khalifa Haftar din orașele petroliere, maritime și comerciale pe care le controlează. Cerere pe care generalul Haftar a respins-o *de plano*.

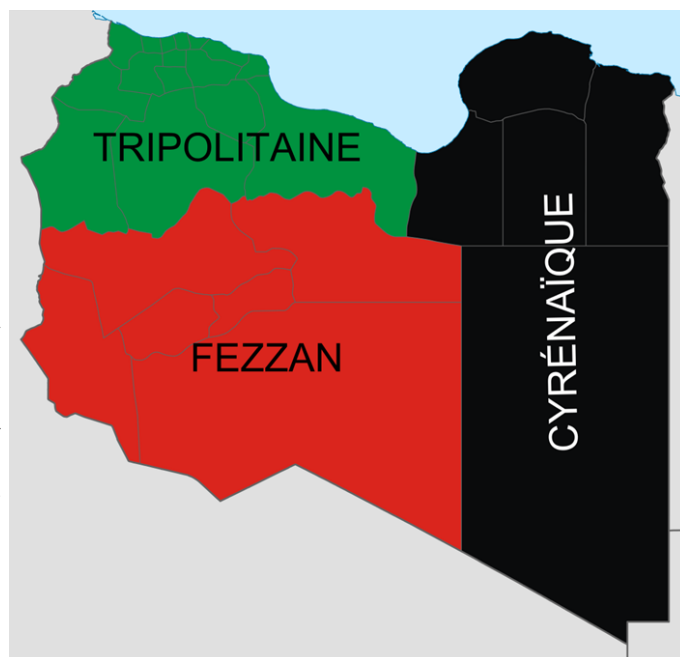
În absența unei perspective de deblocare, în comunitatea europeană se accentuează temerile față de o posibilă deteriorare și mai accentuată a situației pe frontul libian vecin, cu toate consecințele care ar decurge din aceasta, mai ales în ceea ce privește o reactivare și amplificare a fluxului migrator către nordul Mediteranei. Activismul nerăbdător al politicii franceze are drept urmare o fragilizare a mecanismelor multilaterale de pace, respectiv a eficienței Uniunii Europene și provoacă o tensionare fără precedent în relațiile bilaterale dintre Paris și Ankara. În ceea ce privește Statele Unite, aflate în prag de alegeri prezidențiale, administrația de la Washington pare prea puțin dispusă să se angajeze într-un nou conflict cu finalități greu previzibile, cu atât mai puțin cu cât în conflictul libian sunt implicați și aliați regionali între care, nu pe ultimul loc, se află Emiratele Arabe Unite, Turcia și Egiptul (al cărui președinte, Abdel Fattah Al-Sissi și-a declarat, destul de străveziu, disponibilitatea de a ordona, la nevoie, o intervenție militară în Libia).

În atari conjuncturi este de prevăzut că actorii externi nu vor ezita să-și consolideze măsurile și atuurile care să-i susțină în competiția geostrategică pentru controlul asupra Libiei.

V. Spre Libia federală

După ultimele evoluții ale conflictului intern libian, remarcate, mai ales, prin eșecul generalului Haftar de a tranșa în favoarea sa conflictul care divizează nu numai societatea libiană, ci și aliații externi - susținători ai uneia sau alteia dintre taberele beligerante, o perspectivă de încheiere durabilă a conflictului rămâne îndepărtată. În acest sens, sunt elocvente afirmațiile arabului Ghassan Salameh, reprezentant pentru Libia al secretarului General al ONU. Acesta afirma, înainte de a-și anunța demisia din funcția deținută, că „în Libia pacea va rămâne un simplu deziderat, atâta vreme cât state membre permanente ale Consiliului de Securitate sau ale structurilor euro-atlantice de vârf sunt angajate în acest conflict care, tot mai mult, devine o competiție prin interpuși susținuți, cu

ipocrizie, chiar de către cei care, în Consiliul de Securitate, sunt chemați să aducă pacea”.

Provinciile istorice ale Libiei
(sursa: <https://en.populationdata.net/maps/libya-regions/>)

La 2 iulie, prin vocea ministrului de Externe Serghei Lavrov, Federația Rusă anunța decizia de redeschidere a ambasadei sale la Tripoli, evacuată în octombrie 2013. Vor participa, oare, la ceremonia deschiderii, și cei doi lideri libieni Khalifa Haftar și Fayez Sarraj?

În paralel, președintele turc Recep Tayyip Erdogan anunța și el demararea, de către instructori militari turci, a unui program de transformare a forțelor armate ale guvernului Sarraj într-o „armată de concordie națională”. Liderul turc nu a oferit amănunte privind metodele pedagogice prin care inamicii de ieri și de azi vor deveni peste noapte un monolit nerăbdător să apere unitatea, frăția și prosperitatea Libiei populare de mâine. Sau poate, a Confederației Libiene, dacă se are în vedere că, în ultimul timp, în estul actualei țări, *fief* al generalului Haftar, se aud tot mai multe voci care susțin, drept cale către soluționarea conflictului, destrutturarea teritorială, socială și economică a țării, prin revenirea la cele trei mari provincii istorice existente sub guvernarea monarhică a regelui Idris Senussi - respectiv Tripolitania, în nord-vest, Cirenaica (Brega sau Barqa, în limba arabă), la est și Fezzan, la sud-vest. Fiecare din aceste trei provincii ar urma să funcționeze ca „state” autonome în regim de confederație.

Conciliere națională sau un alt nod gordian al discordiei și conflictului?

ORIENTUL MIJLOCIU

Însângeratul pat libanez al lui Procust

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

Tragedia care, în fatidica zi de 4 august a.c., a însângerat Beirutul și, prin el, întreaga țară a cedrilor nu s-a întâmplat prin voința unei predestinări dușmănoase, după cum nu a fost nici împlinirea vreunui blestem moștenit din vremurile profetice.

Adevărata plagă care a erodat întreaga istorie modernă a Libanului se numește, pur și simplu, indiferență, cu mai toate sinonimele acestui cuvânt – nepăsare, inerție, indolență, pasivitate – adică tot atâtea coordonate ale unui modus vivendi al numeroaselor generații de guvernanți ale căror genii inspiratoare și tutelare au fost apartenența confesională, tribalismul social și familial, mercantilismul profitabil, așezat mai presus decât tot ceea ce, în discursul fățarnic destinat consumului public, a fost numit „Libanul tuturor libanezilor”. Iar fiecare dintre aceștia și toți laolaltă l-au întruchipat pe anticul Procust care, din grija pentru armonia dintre oaspeți și patul de ospetie, îi scurta pe aceștia de picioare sau de cap, după măsurile patului și nu ale omului însuși.

Despre catastrofa din 4 august au vorbit și au scris mijloacele de informare în masă de pe toate meridianele globului.

Succint, istoricul acestei date are puține detalii și acestea își au începutul în anul 2014, când nava maritimă comercială „Rhosus” (proprietate a firmei rusești „Teto” a unui armator Grășinskin) a părăsit Ciprul cu destinația Mozambic, având la bord 2.750 tone de nitrat (azotat) de amoniu - produs utilizat ca fertilizator agricol dar și pentru producerea unor explozivi precum TNT, Torpex, Nitrat de Glicerină ș.a.

În proximitatea portului Beirut, vasul și-a oprit cursa, invocând dificultăți tehnice și probleme de aprovizionare, precum și rezilierea de către armatorul rus a contractului și abandonarea vasului, a echipajului și a mărfii. Cu acordul autorităților libaneze, nava a acostat iar marfa a fost descărcată în silozul cu numărul 12, aflat în faza finală de construcție, cu mențiunea că și beneficiarul mozambican a anunțat, la rândul său, că renunță la contract și la marfă. Primele cercetări în ancheta declanșată au pus în lumină că în cei șase ani de depozitare în „condiții improprii”, autoritățile portuare și vamale libaneze au întreprins nu mai puțin de șase demersuri pe lângă guvernul și procuratura generală, solicitând o rezolvare urgentă (prin confiscare, vânzare, transfer sau dezactivare a nitratului de amoniu).

La niciuna din aceste intervenții nu s-a dat un răspuns. Iar deznodământul a însemnat ziua de 4 august: două mari deflagrații echivalente cu explozia a 1.800 tone de TNT (Trinitrotoluen), cu o seismicitate de 3,3 grade pe scara Richter, resimțită și în insula Cipru (240 km), 143 de morți (la 6 august), 5.000 de răniți și circa 300.000 oameni dispăruți sau rămași fără adăpost. Din primele estimări, pierderile provocate sunt de cca. 5 miliarde dolari, reprezentând 36% din PIB-ul libanez pe anul 2019. Cu peste jumătate din oraș distrusă sau avariata, Beirutul a fost declarat metropolă sinistrată. Președintele Michel Aoun a declarat două săptămâni de doliu național, iar fostul premier Saad Hariri a solicitat constituirea unei comisii internaționale de anchetă. Propunerea a fost respinsă de guvernul condus de Hassan Dyab.

Măcinat, decenii de-a rândul, de corupție și clientelism, segmentat în profunzime de falia care separă sistemul politic de societate, cu o economie de avarie, cu o clasă politică puternic scindată de aceleași adversități caduce, dar la fel de ireconciliabile, Libanul se zbate într-una din cele mai agresive crize din istoria sa, o criză accentuată, în plus, de prăbușirea economică și de impactul epidemiei coronavirus și de lipsa unei perspective de reformă și de salvare. Comentând pe marginea tragicului eveniment de la 4 august, Jeffrey Feltman de la „Brooking Institute” aprecia că „exploziile de la Beirut au scos la lumină profunda stare de putrefacție în care se află întregul sistem libanez de guvernare și realitatea că, fără schimbarea de fond

a acestui sistem, Libanul nu mai are resurse pentru a reveni la normalitate”.

În același sens a vorbit și președintele francez Emmanuel Macron care, împreună cu ministrul său de externe, Jean-Yves Le Drian, a efectuat o scurtă vizită informală la Beirut, unde a exprimat întreaga disponibilitate a țării sale de a sprijini Libanul pentru ieșirea din starea de comă în care se află, inclusiv prin demersuri de organizare, în perioada imediat următoare, a unei conferințe internaționale globale de ajutorare a Libanului și a libanezilor. El a avertizat, însă, că nicio formă de asistență nu va avea efectul așteptat atâta vreme cât în această țară nu se va face o curățire și reformare de fond a sistemului de guvernământ, adică fără satisfacerea aceleiași revendicări pe care libanezii o susțin, din octombrie 2019, prin neconținute manifestări și demonstrații în spațiul public, fără ca guvernul de la Beirut să ofere altceva decât aceleași repetate promisiuni niciodată îndeplinite.

Este prematur să se elaboreze scenarii privind consecințele pe termen previzibil ale seismului de la 4 iulie. Majoritatea observatorilor arabi și nu numai apreciază că, oricât ar putea să pară de cinică, aprecierea că accidentul din portul Beirut poate fi un moment de răscruce existențială pentru Liban nu este deloc exagerată.

Lipsit de un plan coerent de acțiune, guvernul Hassan Dyab, deja șubrezit prin demisia ministrului de externe Nassif Hitti, are în față perspectiva unei descompuneri, în vreme ce mai multe formațiuni creștin-maronite și druze și-au retras deputații din parlamentul de la Beirut. Asemenea prăbușiri, care mai degrabă sugerează fuga de pe o corabie gata să se scufunde, nu ar face, însă, decât să readucă în actualitate caruselul interminabil al crizelor guvernamentale și parlamentare devenite, deja, emblematice pentru viața politică libaneză.

La acumulările problemelor existente se adaugă și coincidența între acestea și așteptata ședință a Tribunalului Internațional de anchetă în dosarul asasinării fostului prim-ministru Rafik Al-Hariri, în care sunt acuzați patru membri ai mișcării Hezbollah. Prevăzută pentru ziua de vineri, 7 august, ședința de pronunțare a sentințelor a fost amânată pentru 18 august. Observatorii nu exclud declanșarea unui al doilea val, mai sever, al demonstrațiilor populare antiguvernamentale, dar și împotriva Hezbollah.

Cercetările întreprinse de autorități se află în faza incipientă și surprizele nu sunt excluse. Rămâne de văzut când va fi aruncat la lada de gunoi patul maleficului Procust.

Reclama dumneavoastră aici

A treia pace a Orientului Mijlociu, de la Abu Dhabi la Tel-Aviv. Și totuși...

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

La 13 august, cu numai nouă zile după seismul care, în portul Beirut, a lovit Libanul, captând atenția întregii comunități politice, sociale și mediatice internaționale, o altă informație de anvergură, dar cu semnificații și consecințe diametral opuse, reținea atenția mijloacelor de informare în masă și a consumatorilor de informații cotidiene. La data menționată, din Biroul Oval, președintele Donald Trump anunța, *urbi et orbi*, că urmare a unei inițiative personale, gestionată de ginerele și consilierul prezidențial Jared Kushner, au avut loc negocieri cu premierul israelian Benjamin Netanyahu și prințul moștenitor al Emiratelor Arabe Unite, Mohammed Bin Zayed, cadru în care a fost convenită normalizarea relațiilor dintre Emiratele Arabe Unite (EAU) și Israel.

Mohammed Bin Zayed Al-Nahyan, prințul moștenitor al EAU

În ceea ce privește „foaia de parcurs” a procesului de conciliere între federația Emiratelor Arabe Unite și Israel, aceasta stabilește principalele coordonate, direcții de acțiune și obiective:

- Normalizarea globală a relațiilor emiratezo-israeliene;
- Stabilirea de relații diplomatice și consulare și deschiderea reciprocă, la Abu Dhabi și Ierusalim, de ambasade conduse de ambasadori rezidenți;
- Instituirea de legături directe aeriene civile incluzând și dreptul de survol aerian al aeronavelor comerciale;
- Acordarea pentru cetățenii emiratezi a unor facilități sporite de acces la locurile islamice sacre și, în primul rând, la Marea Moschee Al-Aqsa din Ierusalim;
- Încurajarea reciprocă a investițiilor directe între statele semnatare;

- Negocierea și semnarea unor acorduri de cooperare în diverse sectoare de activitate, fiind menționate, între acestea, turismul, securitatea, comunicațiile, tehnologiile avansate, energia, domeniul medico-sanitar, cultura, protecția mediului, sectorul hidrografic și altele.

- În retorica hiperbolei și a metaforei caracteristică discursului politic al administrației Donald Trump, proiectul documentului oficial, care ar urma să fie semnat - în forma finală - la începutul lunii septembrie, la Casa Albă, a fost descris drept istoric. Președintele Trump a adus și o nuanțare anecdotică, spunând că respectivul act istoric ar fi trebuit să poarte numele actualului locatar al Casei Albe, locatatar care nu a evitat să sugereze că pentru numeroasele sale „realizări istorice” ar binemerita laurii bătrânului Alfred Nobel. Documentului i s-a acordat, în final, numele de cod Abraham, ca simbol al păcii.

Purtat de același entuziasm al discursului ditirambic, șeful diplomației americane, Mike Pompeo, a ales chiar să iasă din cutumele meseriei pentru a-l cita pe evanghelistul Matei, de la care ne-au rămas vorbele „Fericiți făcătorii de pace, căci aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”. De unde se înțelege că autorii Acordului Abraham, adică domnul președinte Trump, împreună cu pioșii Mohammed Bin Zayed, Bibi Netanyahu și mai tânărul „făcător de pace” Jared Kushner, vor primi aureolă de copii ai lui Dumnezeu. Ceea ce, mai ales într-o campanie electorală, nu e puțin, dimpotrivă.

Dacă, în intervalul convenit (de trei săptămâni) acordul de normalizare va fi semnat (și nu există motive care ar putea să împiedice această formalitate), Emiratele Arabe Unite vor deveni, în istoria conflictului din regiunea Orientului Mijlociu, al treilea stat arab și islamic semnatat al unui tratat de pace cu Israelul, după precedentele egiptean (Camp David, 1979) și iordanian (Tratatul de la Wadi Araba - Arava, în idiș - din 26 octombrie 1994).

Din perspectiva cronologiei istorice, normalizarea relațiilor israeliano-emirateze nu este chiar atât de istorică și aceasta din cel puțin două motive. Drumul spre pacea arabo-israeliană a fost deschis, din partea arabă, de Anwar El-Sadat, a fost continuat de defunctul monarh al Iordaniei, regele Hussein Bin Tallal și a fost tatonat, fără a fi dus până la capăt, de Yasser Arafat și, apoi, de Autoritatea Națională Palestiniană condusă de

Mahmud Abbas (Abu Mazen). În plus, în ultimii ani am fost martorii mai multor declarații și demersuri emirateze de deschidere către o conciliere cu Israelul. Ori, această predispoziție pacifistă a monarhiei de la Abu Dhabi a fost circumscrisă tonului dat de dirijorul saudit, mai ales după ce pe eșichierul intern saudit și-a început ascensiunea fiul regal Mohammed Bin Salman – și el tot „făcător de pace”, de data aceasta în Yemen, la concurență cu „făcătorul de pace” iranian. Emiratele Arabe Unite, alături de alte patru monarhii de la Golf - Arabia Saudită, Bahrain, Kuwait, sultanatul Oman - este membru al organizației subregionale Consiliul de Cooperare al Golfului (și Qatarul a făcut parte din organizație, însă a fost exclus odată cu declanșarea intervenției militare saudito-emirateze în Yemen). Atâta vreme cât, așa cum bine se știe, liderul de facto al Consiliului este Arabia Saudită, este lesne de înțeles că nici guvernul emiratez nu ar fi putut să facă o schimbare de giruetă în direcția Israelului fără a fi avut lumina verde de la Riyadh - același Riyadh unde intempestivul prinț moștenitor Mohammed Bin Salman își sfătuia „frații” palestinieni „să nu se mai jeluiască și să se întoarcă la masa negocierilor cu Israelul” (fost „dușman sionist”).

Spectaculara anunțare a normalizării oficiale a raporturilor dintre Emiratele Arabe Unite și Israel întruchipează în modul cel mai pragmatic cunoscutul și vechiul proverb popular care spune că „dușmanul dușmanului meu este prietenul meu”. Dacă federația emirateză a decis – la intervențiile insisente ale administrației Trump – să facă marele pas către recunoașterea politico-diplomatică a statului evreu, după ani de cooperare confidențială de securitate și economică, aceasta se datorează, înainte de toate, interesului național și colectiv, la nivelul statelor arabe din Golf, de a consolida cât mai mult cu puțință frontul împotriva expansiunii insisente a influenței regionale a regimului teocratic iranian. Iar în aceasta se reflectă și

convergența de politici și aprehensiuni între Statele Unite și ceea ce Donald Trump numea prin calificativul de „cei doi mari prieteni ai Americii în regiunea Orientului Mijlociu”, Israelul și Emiratele Arabe Unite.

Credem că nu este exagerată afirmația că pasul făcut de liderul *de facto* al Emiratelor, Mohammed Bin Zayed Al-Nahyan, poate fi privit, în aceste condiții, ca un test de reziliență sau ca un „studiu de fezabilitate” în funcție de care această experiență să fie preluată și aplicată, pe etape, de către celelalte monarhii arabe din Golf, începând cu Bahrainul, sultanatul Oman și Kuwaitul (care nu poate uita că existența sa se datorează Statelor Unite, care au eliberat emiratul de sub ocupația armatelor lui Saddam Hussein), până la decizia similară pe care o va oficializa și Arabia Saudită. La 14 august, regele Bahrainului elogia în termeni supremi beneficiile acordului emiratezo-israelian pentru pacea, securitatea și stabilitatea Orientului Mijlociu, dar și pentru soluționarea problemei palestinienilor pe baza viziunii „celor două state”. Nu ezităm a aprecia că micul regat bahrainian este țara arabă avută în vedere de președintele Trump atunci când afirma că, într-un viitor foarte apropiat, „o altă țară arabă va prelua exemplul oferit de Abu Dhabi în ceea ce privește normalizarea relațiilor cu Israelul”

* *

În conformitate cu normele și principiile dreptului internațional, dar și cu logica relațiilor din interiorul comunității internaționale, cel puțin două aspecte se cuvin menționate aici. Este vorba, în primul rând, de faptul că printre drepturile și funcțiile statului se regăsește, la loc de frunte, atributul suveran de a decide cum și cu ce alte state stabilește relații de cooperare, coexistență și dialog. Iar promovarea acestui principiu este factorul decisiv care face ca starea de conflict și război să fie schimbată cu starea de conciliere și pace. Iar aceasta este ecuația care, ignorată decenii la rând, a menținut în regiunea Orientului Mijlociu lunga și păguboasă stare de anormalitate intrată în istoria universală sub denumirea de „conflictul arabo-israelian”.

Din acest punct de vedere, decizia Emiratelor Arabe Unite nu poate fi decât salutară pentru viitorul pașnic, stabil și prosper al regiunii Orientului Mijlociu în toate componentele sale.

În al doilea rând, este vorba de principiul, devenit cutumă, care cere ca orice pace și orice normalitate relațională între state și națiuni să fie asumată și promovată cu bună-credință, să fie echitabilă, egală și durabilă și, nu în ultimul rând, să nu lezeze interesele și drepturile unor terți.

Sub rezerva că, înainte de a fi supus semnării, la începutul lunii septembrie, acordul tripartit americano-israeliano-emiralez va fi lecturat mai amănunțit, cu dorința apropierei de perfecțiune, câteva observații se impun în ceea ce privește lacunele existente în momentul de față și care, necorectate, ar risca să facă din acest acord ceea ce limba arabă înțelege prin expresia *waza arġa*’,- „gâscă șchioapă”.

1. De-a lungul deceniilor traversate de „conflictul din regiunea Orientului Mijlociu”, comunitatea arabă a avut două referențiale care au guvernat unitatea de atitudine în problemele păcii și războiului, respectiv principiul „acțiunii arabe comune” - ca element de definire a rolului și rostului Ligii Arabe - și „Inițiativa Arabă de pace” elaborată de Arabia Saudită la summitul Ligii Arabe desfășurat la Beirut, în 2002. Inițiativa oferea Israelului recunoașterea statală de către ansamblul lumii arabe și stabilirea unor relații de pace globală, în schimbul acceptării de către statul israelian a dreptului palestinienilor de a avea propriul stat național și independent. Propunerile saudite nu au fost acceptate explicit de către Israel, iar acordul tripartit a fost rezultatul exclusiv al medierii derulate de administrația Trump, fără nici o luare în considerație a „acțiunii arabe comune” și a Ligii Arabe ca simbol al unității arabe. Este, oare, întreaga națiune arabă pregătită să urmeze exemplul emiralez? În ce sens se va mai putea vorbi, serios, de unitate arabă într-o lume tot mai segmentată?

2. Comentariile oficiale, oficinoase și mediatice pe marginea acordului tripartit au subliniat insistent ideea că realizarea acestuia a fost posibilă prin aceea că, în schimbul normalizării relațiilor, Emiratele Unite au cerut și au obținut din partea Israelului disponibilitatea de suspendare a planurilor guvernului Netanyahu de impunere a suveranității israeliene asupra coloniilor evreiești din Cisiordania, a văii Iordanului și a unor teritorii din nordul Mării Moarte, ceea ce înseamnă anexarea acestora. În comunicatul tripartit din 13 octombrie, acestei probleme îi este consacrat următorul paragraf: „Grație acestui avans diplomatic, la cererea președintelui Trump și cu susținerea Emiratelor Arabe Unite, Israelul va suspenda declarația de suveranitate asupra zonelor descrise în documentul *Viziunea președintelui asupra păcii* și își va concentra eforturile pentru largirea relațiilor cu alte țări ale națiunii arabe și musulmane”.

E greu de crezut că palestinienii sunt prioritar interesați de largirea relațiilor dintre statul Israel și

lumea arabo-islamică, atâta vreme cât „bunăvoința” statului evreu se reduce nu la o renunțare la extinderea anexiunilor în teritoriile palestiniene, ci la o amânare a acestora. Fapt pe care însuși premierul Netanyahu l-a confirmat, afirmând că „este vorba de o amânare, de o suspendare provizorie a programelor noastre în teritorii”.

Poate că în cele trei săptămâni premergătoare semnării oficiale a acordului părțile vor aduce clarificările necesare privind maniera în care, astfel concepută, normalizarea emiratezo-israeliană „va facilita consolidarea păcii și implementarea viziunii celor două state” ca instrument echitabil de soluționare a dosarului palestinian.

În ceea ce ne privește, salutăm cea de-a treia pace arabo-israeliană și rămânem în așteptarea unui Godot care să ne lămurească măsura în care un document de relații bilaterale poate să aducă palestinienilor statul de atâta vreme promis.

Războiul din „Arabia Felix”: cinci ani de „redarea speranței”

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

În noaptea de 25/26 martie 2015, sub numele de cod *Asifat Al-Hazm* („Furtuna Decisivă”), schimbat, mai târziu, în Operațiunea „Redarea Speranței”, o coaliție multinațională cu un efectiv de 150.000 de oameni condusă de Arabia Saudită declanșa un război distrugător în Yemen. Scopul declarat a fost acela de a stopa rebeliunea grupării secesioniste *Houthi* și a reinstala la conducerea statului pe președintele Abd Rabbu Mansur Hadi, înlăturat de la putere după ocuparea de către milițiile *Houthi* a capitalei Sanaa și a palatului prezidențial. Inițial, la coaliția condusă de monarhia de la Ryadh au luat parte Emiratele Arabe Unite, Bahrain, Qatar, Maroc, Egipt, Kuwait, Sudan, operațiunea beneficiind de susținere din partea Statelor Unite, Turciei, Senegalului, Mauritaniei, Somaliei și Djibouti.

De ce?

Conflictul dintre mișcarea *Houthi* și regimul gerontocratic al președintelui yemenit Ali Abdallah Saleh nu era decât o reeditare a mai multor episoade conflictuale între scizioniștii șiiți din nordul țării, de la frontiera sudică a regatului saudit, și regimul de guvernare. De data aceasta, însă, „Furtuna Decisivă” a fost circumscrisă furtunilor aduse de „Primăvara Arabă”, care au constituit, fundamental, cauzele imediate ale deciziei saudite de a trece la măsura extremă a agresiunii militare în Yemen.

- Este vorba, în primul rând, de faptul că operațiunea inițiată de saudiți a fost gândită ca o măsură de prevenire a revărsărilor „primăvăratice” revoluționare în interiorul regatului wahhabit. Pentru monarhia saudită, dar și pentru celelalte monarhii din Golful Arabo-Persic care gravitează,

pe orbita de influență saudită, aceasta reprezintă o amenințare majoră la adresa supraviețuirii însăși a regimurilor tradiționaliste conservatoare din această extremitate a Peninsulei Arabice.

- În cei 30 de ani de guvernare a lui Abdallah Saleh, Yemenul a fost condus, într-o formulă de coabitare, de Partidul Congresului General, formațiune laică, republicană și de mișcarea islamistă Frații Musulmani, reprezentată de Partidul „Islah” (ieșit din grațiile monarhiei de la Ryadh) – părinte spiritual, ideologic al jihadismului și susținător al „visului” de reconfigurare a califatului musuman, care să îndepărteze monarhia saudită de pe tronul autoasumat de depozitar gestionar al locurilor sacre ale islamului și de centru director al întregii comunități islamice a lumii.

- Vorbim, în sfârșit, de un alt element, poate cel mai important, care a dat impulsul necesar pentru intervenția saudită în Yemen și anume de faptul că, aparținând sectei șiiite zaidite – o derivație septimană a šiismului duodeciman din Iran, mișcarea *Houthi* a beneficiat, de la bun început, de o masivă susținere militară, logistică, financiară și de altă natură din partea regimului teocratic de la Teheran. Circumscris atavicei concurențe conflictuale între saudiți și iranieni, acest fapt a transformat conflictul intern yemenit într-un război prin interpuși între două din marile puteri regionale ale Orientului Mijlociu, între două expansiuni și două confesiuni islamice la fel de ofensive atât pe plan local geografic, cât și în afara acestuia.

Astăzi

După cinci ani de război, bombardamente supralicite, utilizarea celor mai sofisticate tehnici de luptă, de parte de a readuce legalitatea și speranța în străvechea „Arabia Felix”, campania condusă de Arabia Saudită a produs uriașe distrugerii materiale și pierderi de vieți inocente, holera, inaniția, haosul și transformarea acestei țări într-o „Arabia Infelix”, aflată într-o stare pe care Organizația Națiunilor Unite a descris-o drept „cea mai dramatică criză umanitară a lumii moderne”.

Contrazicând optimismul inițial al atacatorilor, insurecția *Houthi* pare a fi mai dinamică decât în orice altă fază a acestui război civil, exercitând presiuni ascendente asupra forțelor combatante yemenite susținute de către Arabia Saudită. O Arabia Saudită care, în ultima vreme, mai exact de

la ultimul Ramadan musulman din iunie, tatonează posibilitățile unei ieșiri rezonabile din acest impas, care să evite jenanta situație de a recunoaște eșecul său politic și, nominal, al inițiatorului acestui război - belicosul și ambițiosul fiu regal, emirul Muhammad Bin Salman, investit, la 21 iunie 2017, în demnitatea de moștenitor al tronului.

Analizii apreciază că, de la declanșarea intervenției, coaliția nu a reușit să realizeze niciunul dintre obiectivele declarate și, mai ales, „readucerea legalității”, prin reinstalarea guvernului oficial al președintelui Abd Rabbu Mansur Hadi, răsturnat de rebelii Houthi în septembrie 2014. Un eșec cauzat, în bună măsură, de procesul de eroziune și destrămare a coaliției inițial constiuite. Prima fractură care a afectat coeziunea acestei alianțe s-a produs în iunie 2017, când, urmare a conflictelor sale cu monarhia saudită, statul Qatar a fost exclus - prin decizie saudită - din Consiliul de Cooperare al Golfului și din coaliția expediționară. Circa 1.000 de soldați qatarieni au fost retrași de pe front, împreună cu armamentul și cu tot materialul de război. În octombrie 2019, guvernul interimar din Sudan și-a anunțat ieșirea din alianță. Din cei 40.000 soldați sudanezi, mobilizați în 2015, la începutul anului 2020 mai erau menținuți, pentru nevoi auxiliare, doar 657. Exemplele anterioare au fost urmate și de Emiratele Arabe Unite, care și-au angajat cei 15.000 de oameni sub arme pentru a-și atinge propriile obiective - asigurarea unui capăt de pod permanent în insula Socotra și susținerea formațiunilor yemenite armate din Aden care luptă pentru revenirea la fosta Republică a Yemenului de Sud.

În asemenea conjunctură și în pofida mai multor eșecuri ale strategiei saudite, decidenții de la Riyadh caută, tot mai insistent în ultimul timp, o cale de „retragere onorabilă” din viesparul yemenit, o retragere care să camufleze, în primul rând, eșecul politic al Arabiei Saudite și, punctual, al inițiatorului acestei campanii, moștenitorul tronului și ministru al apărării, Muhammad Bin Salman. Este dificil de întrezărit calea care să corespundă dorințelor octogenarului monarh al regatului saudit. Asta pentru că, pe de o parte, rebelii Houthi dețin o poziție convenabilă în configurația frontului intern, iar pe de altă parte s-a ajuns la situația în care se poate spune că războiul civil a devenit tot mai fătis un implacabil război între sunnismul wahhabit și šiismul duodeciman din Iran, un război în care emulii imamului Khomeini țin să demonstreze cu orice preț superioritatea și infaibilitatea revoluției islamice nu numai în confruntarea cu saudiții ci și

cu „marele Satan” de pe malul celălalt al Atlanticului.

Muhammad Bin Salman

Încă de la sfârșitul anului 2019, după ce rachetele lansate de mișcarea Houthi au lovit instalațiile colosului perolier saudit ARAMCO, Arabia Saudită a transmis primele semnale ale voinței sale de a se retrage din Yemen. Astfel, pe front a avut loc o diminuare progresivă a raidurilor aeriene de bombardament, iar de la nivel oficial a fost exprimată disponibilitatea pentru încheierea unui armistițiu premergător unui acord de pace. Inițiativa a fost salutăată de comunitatea internațională, dar a fost categoric respinsă de separatiștii Houthi. Mai mult, la începutul acestui an, intențiile pacifiste ale Riyadh-ului au fost spulberate de o puternică ofensivă declanșată de rebeli în nord-estul yemenit. Cu toate acestea, partea saudită își reafirma intențiile de pace, anunțând, la 9 aprilie, instituirea unei încetări unilaterale a focului pe întreaga durată a lunii sacre a Ramadanului. La avansurile saudite, rebelii Houthi au răspuns cu o ambițioasă contra-propunere de încheiere a unei păci globale cu Riyadh-ul. Oferta a fost respinsă, în măsura în care ea ar fi însemnat scoaterea din ecuație a guvernului oficial yemenit al lui Mansur Hadi și recunoașterea faptului că războiul yemenit este unul dus între separatiști și Regatul Arabiei Saudite. Astfel, discuția despre pace în Yemen a fost amânată *sine die*, în așteptarea altor runde de negocieri politice. Iar operațiunile militare au fost continuate cu și mai multă îndârjire.

Un mozaic al beligeranților

În cei cinci ani de conflict armat, configurația frontului yemenit a avut drept trăsătură definitorie mobilitatea, volatilitatea și caracterul vremelnic al liniilor de demarcație între forțele combatante. În prezent, cu excepția unor enclave dispersate și nesemnificative în care activează elementele jihadistice a ceea ce a mai rămas din organizația Al-

Qaida din Peninsula Arabică (AQPA) și Statul Islamic (ISIS), teritoriul frontului Yemenit este segmentat în ceea ce ar putea fi numit drept „regiuni militare” aflate, fiecare, sub controlul uneia sau alteia dintre principalele părți angajate în operațiile de front.

- Este vorba, în primul rând, de Armata Națională a guvernului condus de președintele Abd Rabbu Mansur Hadi, care controlează porțiuni din jumătatea vestică a teritoriului național, având drept pilon de referință orașul strategic Ma'arib și teritorii din sud-est și din sud-vest, cu centrul în districtul administrativ Ta'izz.

- În paralel, acționează milițiile rebele care controlează capitala Sanaa, guvernatele nordice, de-a lungul frontierei cu Arabia Saudită și o parte din districtul Ta'izz.

- Secesioniștii sudii yemeniți, reprezentați politic de Consiliul Interimar al Sudului și susținuți în principal de Emiratele Arabe Unite, controlează fostul teritoriu al Yemenului de Sud, având ca punct de sprijin orașul-port, Aden.

- O a patra parte beligerantă este reprezentată de milițiile autointitulate „Forța de Rezistență Națională”, care împarte cu rebelii Houthi controlul

asupra orașelor costiere Mokha și Hodeida și este formată din combatanți din fostele eşaloane constituite și comandate de fostul președinte yemenit Ali Abdallah Saleh.

Se apreciază că, între toate aceste entități armate, cea mai puțin eficientă și mai puțin organizată este Armata Națională. În plus, aceasta este afectată de fricțiunile existente între aripile care provin din mediile islamiste ale Fraților Musulmani și cele formate din foști soldați ai armatei naționale de sub guvernarea fostului președinte, Saleh.

*

De cinci ani, yemeniții așteaptă redarea legalității și împlinirea speranței promise. Până acum, niciuna dintre tentativele de reunire a beligeranților în jurul aceleiași mese de tratative nu a reușit să întredeschidă poarta către pace. Afluxul de armament și finanțe pe care puterile regionale le acordă „francizelor” care luptă în Yemen nu va avea alt efect decât o fragmentare și mai dramatică a ceea ce a mai rămas din societatea yemenită. Iar „Arabia Felix” de altă dată va continua să-și privească neputincioasă nefericirea ucigașă de astăzi, așteptând trezirea rațiunii care să dea viață speranței promise.

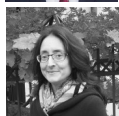
DESPRE AUTORI

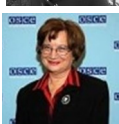
Ambasadorul **Ion I. Jinga** este diplomat de carieră și lucrează în MAE din anul 1992. Între 1995 și 2001 a fost diplomat, adjunct al ambasadorului și însărcinat cu afaceri la Misiunea României la UE, Bruxelles, iar în perioada 2002 – 2003 a ocupat funcția de director general pentru Uniunea Europeană în MAE. În anul 2003 a fost numit ambasador în Belgia, între 2008 - 2015 a fost ambasador în Marea Britanie, iar din 2015 este Reprezentantul Permanent al României la Organizația Națiunilor Unite, New York.

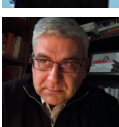
Nicu Popescu este director al Programului 'Wider Europe la European Council on Foreign Relations' și a servit ca ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene a Republicii Moldova (în 2019).

Iulia Monica Oehler-Sincai este doctor în economie, specializarea relații economice internaționale și cercetător științific la Institutul de Economie Mondială (IEM) al Academiei Române din martie 2008.

Paraschiva Bădescu a fost ambasador al Organizației pentru securitate și cooperare în Europa (OSCE), în Turkmenistan (2000-2004), apoi a șef adjunct al misiunii în Serbia și Muntenegru (2005-2006) și ambasador al aceleiași organizații în Muntenegru (2006-2010). A jucat un rol esențial asupra relațiilor României cu OSCE, devenind pentru o perioadă îndelungată de timp singura femeie ambasador din Ministerul român al Afacerilor Externe.

Teodor Baconschi deține masterat și doctorat în Antropologie religioasă și istorie comparată a religiilor la Universitatea din Paris-Sorbonne. Carieră diplomatică: ambasador al României la Sfântul Scaun, director general MAE, ambasador al României în Republica Portugheză, secretar de stat pentru Afaceri Globale, Consilier prezidențial (2006-2007), Ambasador al României în Republica Franceză și Principatul de Monaco, Ministru al Afacerilor Externe (decembrie 2009-

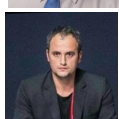
Luminița Odobescu este diplomat de carieră. Din anul 2015, este Reprezentantul Permanent al României pe lângă Uniunea Europeană. A condus Reprezentanța Permanentă în timpul primei Președinții române a Consiliului Uniunii Europene, în 2019. Înainte de preluarea mandatului de Reprezentant Permanent, a exercitat funcția de Consilier de stat pentru afaceri europene și politică externă, în cadrul Cancelariei Primului Ministru (noiembrie 2012 – august 2015).

Siegfried Mureșan a absolvit Academia de Studii Economice din București. A continuat studiile cu un Master în Științe Economice și Management la Universitatea Humboldt din Berlin. În 2006, a primit o bursă din partea Parlamentului Germaniei. Ulterior, a activat timp de trei ani drept consilier al președintelui Comisiei pentru Afaceri Europene a Parlamentului german, Gunther Krichbaum. A candidat la alegerile europarlamentare din mai 2014. În urma alegerilor, a

Iuliu Winkler este deputat european, vicepreședinte al Comisiei de comerț internațional (INTA) a Parlamentului European, raportor permanent al INTA în relația UE-China, membru în Delegația pentru relațiile cu Republica Populară Chineză. Este membru UDMR și al Grupului PPE din Parlamentul European. A fost ministru delegat pentru Comerț și ministru al Comunicațiilor și Tehnologiei Informației.

Iulian F. Popa este analist, doctor în relații internaționale și studii europene. Este cadru didactic asociat al Universității Babeș-Bolyai, în cadrul căreia predă discipline din domeniul securității cibernetice și guvernancei spațiului cibernetic. Este pasionat de tehnologie și de studiul amenințărilor de securitate emergente.

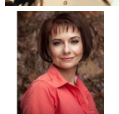
Dragoș C. Mateescu este lector în Științe Politice și Relații Internaționale la Universitatea Economică Izmir (Izmir University of Economics) Izmir, Turcia. Este licențiat în științe politice la Universitatea București și doctor în relații internaționale al Universității Nottingham Trent, Marea Britanie. Predă cursuri și publică numeroase publicații academice și de presă mai cu seamă despre relațiile inter-etnice din Turcia și România, Politica de Vecinătate a Uniunii Europene, extinderea și relațiile Uniunii Europene cu Turcia, filosofie politică și abordări analitice în științele politice.

Iurie Calestru are o vastă experiență în dezvoltarea conceptelor de proiect și a programelor la nivel național, regional și european, în consultarea conceptelor dezvoltate cu autoritățile centrale din UE27, conducerea Comisiei Europene, a Consiliului European, Consiliului UE, Parlamentului European, ș.a. Fondator al Institutului de Dezvoltare și Expertiză a Proiectelor (IDEP) din R.Moldova.

Roxana Allen este specialist cu o mare experiență în securitate internațională și securitate cibernetică, cu sediul în Washington DC. Are o experiență de 20 de ani în politică și cooperare civili-militari, dezvoltare economică, construirea capacităților și dezvoltarea parteneriatelor, menținerea păcii și consiliere la nivelul politicienilor internaționali de rang înalt. Este licențiată în Știința comerțului internațional și are un masterat în Economie internațională, studii strategice și politică externă americană și unul în Drept și relații internaționale.

Eva J. Koulouriotis este analist politic grec, specializat în Orientul Mijlociu. Este de asemenea scriitoare și comentator la diverse instituții internaționale. Web: www.evakoulourioti.com

Dumitru Chican a absolvit facultatea de Limbă, literatură și civilizație arabă și islamică la Universitatea București și a urmat cursuri de specializare postuniversitară în domeniul limbii arabe la Universitatea Națională din Cairo, Egipt. A absolvit, de asemenea, cursuri universitare în domeniul relațiilor politice, economice și diplomatice internaționale. Ca diplomat, interpret, emisar special prezidențial și ambasador extraordinar și plenipotențiar, și-a reprezentat țara în numeroase state arabe.

N.B. Biografiile complete ale autorilor pot fi accesate pe pagina *Pulsul Geostrategic*, la rubrica „Autori” (<https://www.pulsulgeostrategic.ro/autori>)

"PULSUL GEOSTRATEGIC" - fondat în anul 2007
Buletin bilingv editat de INGEPO Consulting - București
www.pulsulgeostrategic.ro; Tel: +4-031 1011934
J40/4984/2019, CUI RO19298677

Director și Editor Coordonator:
Constantin IACOBÎȚĂ

Editor Adjunct: Pompilia VLĂDESCU

Editor Adjunct și Tehnoredactare:
Ciprian RĂDULESCU

ISSN: 1843-701X

Coperta: producție proprie

ABONAMENTE (un an) = 599 LEI

În prețul abonamentului aveți acces la site-ul www.pulsulstrategic.ro și beneficiați gratuit de toate materialele suplimentare editate.

La cerere primiți, la adresa indicată de dumneavoastră, ediția tipărită (6 numere pe an). Prețul include TVA și cheltuielile de expediere.

Anunțuri - Publicitate

Anunțuri și publicitate în cadrul buletinului pot fi inserate în spațiul disponibil sau pe pagină/pagini separate.

Pentru detalii și condiții vă rugăm să ne contactați la office@pulsulgeostrategic.ro.

Acest buletin nu poate fi multiplicat și reprodus fără acordul scris al INGEPO Consulting. Este permisă folosirea unor materiale sau citate cu păstrarea exactității și titlului original, precum și cu menționarea expresă a sursei.

Opiniile exprimate în articole prezintă punctul de vedere al autorilor, care își asumă deplina răspundere asupra conținutului, și nu reflectă în mod obligatoriu pe acelea ale INGEPO Consulting.

Parteneri:

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE
The independent resource on global security

Stockholm
Beijing
Washington

Academia Română

Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale (ISPRI)

World Security Network

NETWORKING A SAFER WORLD

MEDNARODNI INŠTITUT ZA BLIŽNJEVZHODNE IN BALKANSKE ŠTUDIJE
INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MIDDLE-EAST AND BALKAN STUDIES

RIEAS Research Institute for
European and American Studies

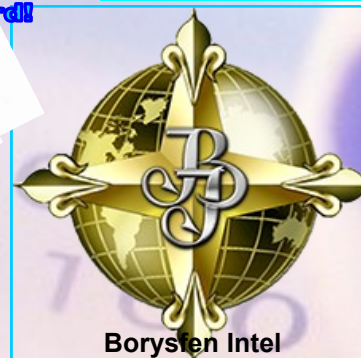
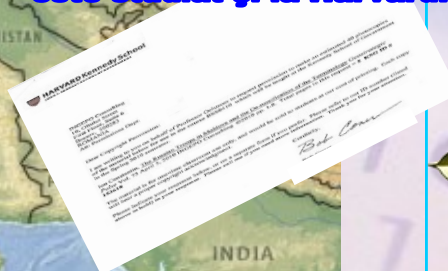

DIPLOMAT
MAGAZINE
By / For Diplomats
www.diplomatmagazine.nl

Russian International
Affairs Council

**Pulsul Geostrategic
este studiat și la Harvard!**

Borysten Intel

Pulsul Geostrategic a fost accesat, în ultima perioadă, în aproape 100 de țări (în ordinea numărului de accesări): România, SUA, China, Australia, India, Turcia, Spania, Iran, Siria, Israel, Rusia, Bangladesh, Germania, Moldova, Chile, Austria, Franța, Marea Britanie, Georgia, Azerbaidjan, Camerun, Venezuela, Argentina, Ucraina, Ungaria, Irlanda, Serbia, Armenia, Italia, Grecia, Liban, Qatar, Polonia, Filipine, Indonezia și altele.

În România suntem accesați în peste 40 de orașe.

**Începând cu Decembrie 2010 PULSUL GEOSTRATEGIC
este înregistrat în catalogul internațional
INDEX COPERNICUS JOURNAL MASTERS LIST**